

NURE

Харківський національний університет
радіоелектроніки

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**XVII Всеукраїнська науково-практична конференція
«УКРАЇНА ХХ–ХХІ СТ.
У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ІСТОРІЇ»
до 30-річчя заснування кафедри українознавства ХНУРЕ**

2023

Україна XX–XXI ст. у контексті світової історії : матеріали
XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків,
15 груд. 2023 р.). Харків : ХНУРЕ, 2023. 126 с.

Видання підготовлено
кафедрою українознавства
Харківського національного університету радіоелектроніки

61166, Харків, пр. Науки, 14, ХНУРЕ
тел.: (057) 702-14-98
e-mail: d_us@ukr.net

© Харківський національний
університет радіоелектроніки
(ХНУРЕ), 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 СВІТОВІ ВІЙНИ ТА ВІЙСЬКОВІ КОНФЛІКТИ ХХ–ХХІ СТ.: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

<i>Абрамович В. В.</i> Запорізьке козацтво: історія і сучасність	6
<i>Бадєєва Л. І.</i> Визволення Рогані від нацистських окупантів.....	8
<i>Борзих Я. А.</i> Інформаційна війна як елемент агресії росії проти України.....	10
<i>Борисенко О. С., Варшавєв О. М.</i> Україна під час Першої світової війни.....	13
<i>Задорожна В. М.</i> Світові війни та військові конфлікти ХХ–ХХІ ст. Український контекст.....	17
<i>Калітіна В. О.</i> Українська ідентичність: історичний аспект	20
<i>Красінська П. М.</i> Війна очима студента.....	22
<i>Міщенко І. В.</i> Голокост в Україні	24
<i>Морозова К. О.</i> Російська воєнна агресія проти України та її вплив на формування ідентичності українського народу.....	26
<i>Рева П. І.</i> Трагічні сторінки історії України.....	28
<i>Сім'ян В. М.</i> Світові війни та військові конфлікти ХХ–ХХІ ст.: український контекст	30
<i>Соляник Д. О.</i> Ворошиловград у Другій світовій війні.....	33
<i>Стус Ю. М.</i> Революція гідності як європейське майбутнє України.....	35
<i>Чан Б. Ф.</i> Основні події бою під Крутами.....	37
<i>Явтушенко В. М.</i> Воєнна агресія росії проти України очима американського журналіста Террела Джермейна Старра.....	39

СЕКЦІЯ 2 УКРАЇНА ХХ–ХХІ СТ. У СВІТОВОМУ КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

<i>Антоненко В. В.</i> Розвиток української національної ідентичності у глобальному інформаційному просторі.....	42
<i>Артеменко Р. І.</i> Володимир Сосідко – редактор, письменник, краєзнавець... 45	
<i>Гончарова А. Є., Руденко Д. М.</i> Інформаційний простір України в умовах глобалізації та військового конфлікту з росією.....	55
<i>Катречко С. С.</i> Розвиток культурних індустрій як стратегічного напрямку сталого розвитку під час воєнного стану.....	58
<i>Клиницька В. І.</i> Українські митці сучасності.....	62
<i>Ковальова М. О.</i> Геноцид, як заперечення цінності людського життя.....	64
<i>Корляков Б. О.</i> The role of ukraine in the cultural and information space in the world.....	66
<i>Лапченко А. С.</i> Знищення української ідентичності у 20-ті роки ХХ століття на прикладі Харківщини.....	67
<i>Ластовець Н. О.</i> Особливості культурної-просвітницької роботи українських дипломатичних місій Директорії УНР.....	69
<i>Максимовська О. Є., Ковальова К. О.</i> Вплив світових інформаційних потоків на формування громадської думки в Україні.....	72
<i>Одарюк С. С.</i> Україна та світові культурні обміни ХХ–ХХІ ст.	74

<i>Очкурова Н. О., Циганенко В. Л.</i> Василь Кричевський – творець українського модерну.....	76
<i>Пасічник С. О.</i> Символіка сучасних українських пісень.....	78
<i>Портнова О.</i> Медійний вплив на культурну трансформацію через ЗМІ та біоетику.....	80
<i>Сидоренко Д. О.</i> Принципи гендерної рівності: аналіз законодавства та практична реалізація в Україні.....	82
<i>Стадник Є. В.</i> Художній світ Олега Шупляка.....	86
<i>Туль Т. М., Твердохліб В. М.</i> Гумор у творі Валентина Чемериса «Вітька +Галя, або повість про перше кохання» як прояв національної ідентичності.....	88
<i>Чуклін В. Ю.</i> Чорнобильська катастрофа: екологічні наслідки.....	92
<i>Широкорад А. Ю.</i> Формування національної самосвідомості українців.....	95
<i>Яркіна А. С.</i> Вплив глобалізації на українську культуру та суспільство.....	97

СЕКЦІЯ 3 ІДЕНТИЧНІСТЬ: МОВНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ В УКРАЇНІ ХХ–ХХІ СТ.

<i>Бершадська К. С., Варушаєв О. М.</i> Українська нація та мова в період відсутності та наявності державності після Євромайдану.....	100
<i>Голощанова Є. О.</i> Образ Леніна в дитячій художній літературі та його вплив на формування дитячої свідомості.....	105
<i>Гуменюк В. О.</i> Українська мова як модний тренд.....	108
<i>Калугіна В. М.</i> Взаємозв'язок між соціальною стабільністю та національною ідентичністю населення України.....	110
<i>Ляпун О.М., Варушаєв О.М.</i> Ідентичність: мовний і соціальний аспект в Україні ХХ–ХХІ ст.	112
<i>Онацька А. С.</i> Українська мова як головна складова національної ідентичності.....	116
<i>Сарайли О. В.</i> Зросійщення українського суспільства: мовний аспект.....	119
<i>Стояні О. В.</i> Українська мова як самоідентифікація та культурна спадщина	121
<i>Торіна І. С.</i> Знищення української мови: від Валуєвського циркуляра до лінгвоциду ХХІ століття.....	124

СЕКЦІЯ 1

СВІТОВІ ВІЙНИ ТА ВІЙСЬКОВІ КОНФЛІКТИ ХХ–ХХІ СТ.: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

ЗАПОРІЗЬКЕ КОЗАЦТВО: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Абрамович В. В.

Науковий керівник – к. іст. н., проф. Міносян А. С.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)7164156)

E-mail: unescokafedra@gmail.com

Анотація. Розглядаються питання пов'язанні з історією виникнення і розвитку державної організації запорізьких козаків. Акцент зроблено на аналізі історичних подій, які є свідченням високої професійної майстерності українських козаків їх значення в історії боротьби українського народу за незалежність і свободу. Актуальності означеної проблеми надають герої і подвиг сучасних українських воїнів, які відстоюють нашу свободу в боротьбі з російським агресором у сучасних умовах.

Ключові слова: Українське козацтво, Запорізька Січ, незалежність, свобода, гетьмани України, демократичний устрій, козацька республіка, російська агресія.

Перша офіційна згадка про українських козаків зустрічається у «Хроніці Польській» Марціна Бельського 1489 р. У ній автор описує козаків, які жили на території сучасних Вінниччини та прилеглих районів Кіровоградської, Одеської та Черкаської областей. А от найдавніша згадка слова «козак» була зафіксована в джерелах «Куманського кодексу» 1303 року.

Основною причиною зародження козацтва стала небезпека з боку орд кочівників, які грабували, вбивали та брали у полон людей. Перші козаки слободи розташовувались вздовж річок Тясмин, Ташлик, Конилка та Гірський Тікич, що неподалік Умані. Спочатку це були вихідці з прикордонних замків і містечок, які збиралися у ватаги по кілька десятків чоловік та обирали отаманів з тих хто мав військовий досвід. Ці козаки діяли незалежно один від одного, лише інколи об'єднуючись через спільну мету.

Лише близько 1551 р. волинський князь Дмитро Вишневецький, нижче Дніпрових порогів – так званий Низ або Запоріжжя на острові Мала Хортиця, розпочав будівництво форстопу для захисту проти татарської навали. Саме ця подія відзначила заснування Запорізької Січі.

У червні 1572 р. – король Речі Посполитої Сигізмунд Август II видав указ про прийняття козаків на організовану військову службу для захисту Польських земель від кочівників. Але дійсно набрано на службу козаків було у 1578 р. королем Стефаном Баторієм. Так утворилося реєстрове козацьке військо. Козаки отримували платню, мали однаковий одяг, зброю, вправлялись у військовій майстерності. Козаки поділялися на «зимівників», які постійно проживали в Січі, та на паланкових, які мешкали у поселеннях за межами Січі, а для походів приходили до війська. Наближення до соціального прошарку шляхти, покращило їх ситуацію. Їм було надані вольності на які потім

спиралися козаки у самоврядуванні, власне судочинство, право на землеволодіння. Перебування в реєстрі було престижним та вигідним.

Унікальність козащини була в тому, що це був суто демократичний устрій. Усі важливі питання вирішувалися на раді. Наприклад старшина обиралася відкритим голосуванням: або викрикували імена, або підкидали шапки. Залежно від учасників рада поділялася на повну, військову, генеральну, старшинську, чорну.

Головою козацької держави був гетьман, він мав повну адміністративну владу. Але приймаючи рішення з основних питань, гетьман враховував думку генеральної та старшинської рад. До генеральної старшини входили: обозний, судді, писар, осавули, хорунжий і бунчужний. Обозний займався військовим обозом, організовував оборону в походах та заправляв військовою артилерією. Судді вирішували справи у генеральному судді. Писар очолював генеральну військову канцелярію козацької держави. Осавули керували окремими частинами козацької армії, проводили огляд військ. Хорунжий відповідав за військові прапори, керував «придворним» гетьманським військом. Бунчужний носив перед гетьманом бунчук (особлива відзнака гетьмана) та допомагав у походах. Усім військом керував кошовий отаман із суддями, осавулами, писарям.

На початку XVII ст. українське козацтво набуває сили та підноситься до рівня кращих європейських армій. Воно стає основним захистом українських земель від турецько-татарських нападів. Водночас козаки здійснювали походи до татарських і турецьких володінь, щоб визволити невільників та руйнувати ворожі укріплення. Ці походи запорозьців пов'язують з іменем гетьмана Самійла Кішки.

Морські походи козаків XVII ст. отримали назву «доба морських походів». Тоді було здійснено найбільше походів проти Османської імперії, більшість яких були переможними для козаків, що доводить їх неперевершеність в морських боях. Усі ці перемоги сталися завдяки власноруч розробленим чайкам. Найбільшу козацьку флотилію із 150 чайок очолював гетьман П. Конашевич-Сагайдачний.

Сьогодні, наслідуючи славетні традиції українського козацтва, ЗСУ у боротьбі проти російської агресії, демонструє героїзм і мужність наявність усього того, що увійшло у підручники усіх військових навчальних закладів світу, стало класикою успішних військових баталій і операцій. Цей безцінний історичний досвід надихає усе українське суспільство на беззаперечність і безсумнівність майбутньої перемоги у війні з підступним ворогом.

Список використаних джерел

1. Дмитро Яворницький. Історія запорізьких козаків у 3-х томах. Харків : Видавництво Фоліо, 2023. 1744 с.
2. Голобуцький Володимир. Запорозьке козацтво. К.: Вища шк., 1994. 539 с.

ВИЗВОЛЕННЯ РОГАНІ ВІД НАЦИСТСЬКИХ ОКУПАНТІВ

Бадєєва Л. І.

к.іст.н. доц. кафедри українознавства ХНУРЕ

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: liudmyla.badieieva@nure.ua

Abstract. Residents of Rohan during the Second World War survived two periods of the Nazioccupation: from October 23, 1941 to February 16, 1943, and from March 10 to August 16, 1943. In the course of the battle for the final liberation of Rohan, 300 Soviets oldiers and officers were killed by the invaders. The author gives the names of the private and the officer who were distinguished in a fierce battle for the final liberation of the village. At the fronts of the Second World War, more than 500 inhabitants of Rohan perished.

Key words: Rogan, residents, occupation, liberation.

У серпні 2023 року мешканці Харкова та області відзначили 80 -у річницю визволення області від німецьких загарбників у роки Другої світової війни. Всебічне вивчення народних зусиль відсічі агресії залишається актуальним завданням українознавства. Накопичений у літературі матеріал дає змогу вперше розглянути усі військові операції 1941–1943 рр., пов’язані з селищем Рогань.

Історія боротьби і перемоги народів СРСР над ворогом висвітлена у десятках тисяч наукових книг і статей, мемуарній і документально-публіцистичній літературі. Сама кількість праць з історії Другої світової війни свідчить про невичерпність теми. Низка публікацій у періодичних засобах друкованої інформації розповідає про окремі епізоди воєнного лихоліття, ветеранів війни та шанобливе ставлення до їх подвигу [6; 7]. У спогадах командуючого Степовим фронтом маршала І. Конєва [2] , його начальника штабу маршала М. Захарова [1] міститься аналіз Белгородсько-Харківської операції (3–23 серпня 1943 р.), яка завершилась остаточним визволенням Харківщини.

Отже, метою статті є розгляд бойових дій 1943 р., які визначали долю села Рогань. Попередньо треба зауважити, що через близькість села до обласного центра, доля Рогані вирішувалася не в результаті окремих операцій на рівні батальйону чи полку, а у ході широкомасштабних бойових дій фронтового чи армійського рівня.

Визволення Рогані у серпні 1943 р. пов’язано з битвою на Орловсько-Курській дузі. Вирішальна для долі України і ходу Другої світової війни битва розпочалася на світанку 5 липня 1943 р. У ході тритижневих боїв радянські війська спочатку знекровили, а потім розгромили групу армій «Центр». Враховуючи помилки зимової кампанії, командування Червоної Армії вирішило зробити оперативну паузу перед наступом на Белгород і Харків.

23 липня о 22-й годині начальник штабу Степового фронту генерал М. В. Захаров передав наказ командуючого фронту: зупинити наступ, перейти до оборони на досягнутому рубежі та готуватися до нового наступу [4, с. 55]. Командуючий фронтом генерал І. С. Конєв так пізніше пояснював необхідність оперативної паузи: «Пауза з 23 липня по 3 серпня була необхідна для відновлення боєздатності з'єднань фронту, які у наступальних боях зазнали значних втрат, для вивчення характеру оборони ворога, який відступив на підготовлені рубежі, подолання яких вимагало чималих зусиль [2, с.20–21].

Наступ Червоної армії на Белгородсько-Харківському напрямку почався вранці 3 серпня 1943 р. Після тригодинної артилерійської підготовки і масованих авіаударів в атаку рушили стрілецькі частини, а у середині дня почалися танкові атаки силами 1-ї та 5-ї гвардійських армій. Результатом скоординованих дій і мужності солдат і офіцерів став прорив ворожої тактичної оборони на глибину до 26 км. Розвиваючи наступ, війська Степового і Воронезького фронтів 5 серпня звільнили міста Орел та Белгород. У наступні дні війська Воронезького фронту вийшли до опорних пунктів оборони ворога – Котельви та Охтирки, а війська Степового фронту наблизилися до зовнішнього оборонного кільця навколо Харкова. У боях за Харківщину радянські частини знову зустрілися на полі бою з танковим корпусом СС. Але, якщо навесні він вступив у бої, прибувши із Західної Європи, і маючи достатньо танків, пального, вояків, то тепер німецькі танкові частини були значно послаблені поразкою на Курській дузі.

Зранку 11 серпня 1943 р. 57-а армія генерала М. О. Гагена силами чотирьох стрілецьких дивізій та трьох танкових бригад почала наступ у напрямку Рогань–Кулиничі–Безлюдівка. Наступного дня у полосі наступу сталася ротація і через бойові порядки 52-ї стрілецької дивізії пройшли частини 48-ї гвардійської стрілецької дивізії (комдив – полковник Г. І. Корчиков) [5, с. 71]. Для виконання бойового завдання дивізія мала подолати два кільця ворожої оборони, визволити Рогань і Безлюдівку та вийти на околиці міста Харкова. У ході важких боїв з частинами 38-ї піхотної та 6-ї танкової дивізії вермахту гвардійці прорвали ворожу оборону і просунулися уперед на 12–15 км. П'ятнадцятого серпня 1943 р. частини дивізії звільнили залізничну станцію Рогань і радгоспи «12 лет РККА» й «Коммунист» [5, с.72]. Важкі бої точилися у центрі Рогані, а також на південній околиці села, поблизу Козацького Яру. Як згадує ветеран війни, вчитель Роганської середньої школи №1 І. Черняк, ворог вдався до масованого удару літаків-бомбардувальників, але зупинити наступ не зміг [7]. 16 серпня нову спробу ворожого контрнаступу було відбито силами 143-го полку 48-ї дивізії. У бою за Рогань проявив мужність боєць роти протитанкових рушниць М. Г. Єгоров, який особисто підбив один ворожий танк, дві автівки й одну самохідну гармату. Під час німецьких контратак 16 серпня винахідливістю відзначився капітан П. С. Симонов. Зрозумівши ворожу систему сигналізації за допомогою запуску ракет, капітан П. С. Симонов фальшивими сигналами ввів у оману німецьку авіацію, літаки якої скинули бомби на власні позиції [5, с. 73].

Таким чином, остаточне звільнення Рогані від німецької окупації коштувало життя близько 300 солдат і офіцерів. Їх братська могила у центрі селища дбайливо доглядається упродовж всього повоєнного часу [6]. На фронтах Другої світової війни загинуло понад 500 мешканців с. Рогань, пам'ять про яких збережено у «Книзі пам'яті Харківського району» [3]. Через воєнне лихоліття сотні її мешканців зазнали голоду, втратили домівки, роботу. Але більшість з них не скорилася окупантам і завдяки звільненню Червоною Армією у серпні 1943 р. змогла повернутися до мирної праці, відновити промислові об'єкти, власні домівки.

Список використаних джерел

1. Захаров М.В. Воины Степного фронта в боях за Харьков. // 23 августа 1943 года – один Великий день из истории Харькова. Х.: Изд-во НУА, 2013. С. 24–30.
2. Конев И. С. Записки командующего фронтом 1943–1944. М. : Наука, 1972. 368 с.
3. Книга пам'яті України. Харківська область Харківський район. Харків: Обл. пошук.-вид. наук. редакція, 1997. 748 с.
4. Манагаров И. М. В сражении за Харьков. Харків: Прапор, 1978. С.50–136.
5. Трегубенко В. М. Рожденная в пламени. Боевой путь 48-ой гвардейской стрелковой дивизии. / В. М. Трегубенко, В. А. Кашиц. М.: Воениздат, 1984. 158 с.
6. Цветкова В. Это надо живым. // Время. 2006, 13 мая. С. 3.
7. Черняк І. Тривали бої жорстокі. // Трибуна трудящих. 2003, 11 травня. С. 2.

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ЕЛЕМЕНТ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Борзих Я. А.

Науковий керівник – к. іст. н, проф. Міносян А. С.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)7164156)

E-mail: unescokafedra@gmail.com

Анотація. Розглядаються питання щодо інформаційної агресії Росії. Здійснено огляд інформаційних нападів з початку повномасштабного вторгнення та дії російської пропаганди на окупованих територіях.

Ключові слова: інформація, інформаційний голод, інформаційна блокада, пропаганда, окупація, окуповані території, російська агресія.

Щодня кожна людина сприймає величезну кількість інформації. Процес споживання інформації став в такій мірі звичним, що якщо людина виявляється позбавленою можливості споживання, вона відчуває голод, подібний фізичному.

Це зумовлено тим, що метою споживання інформації не є впізнавання чогось нового, розширення своїх знань. Саме споживання і є метою. Тобто важливим є саме процес.

У сучасному суспільстві дуже гостро стоїть проблема соціопатії. Люди просто замкнуті в собі, в своєму світі. Таким чином, ту інформацію, яку вони недоотримують в результаті спілкування, важливо чимось компенсувати. Ось люди і слухають музику, читають новий роман, грають в комп'ютерні ігри і т. д.

Однак споживати всю інформацію, яку тільки можливо – це значить витратити ресурси мозку даремно. Тому бажано контролювати цей процес, обмежуючи споживання «зайвої» інформації.

І саме зараз «зайвої» інформації дуже багато. Окрім того вона є небезпечною, однак це не зупиняє деяких людей від її споживання. Саме інформаційний голод робить населення окупованих територій більш сприятливим до ворожої пропаганди.

Але найбільш страшна річ – це інформаційна блокада, яка існує, щоб викликати інформаційний голод. Блокаду створюють росіяни на окупованих територіях.

На всіх окупованих територіях вони намагаються створити інформаційну «картинку». І, на жаль, чим довше українці перебувають в російській інформаційній «бульбашці», тим краще на них діє пропаганда рф.

Пропаганда – це формування певної картини світу. Її завдання сформуванню переконання та змінити поведінку, а однією з її складників є систематичність. Шлях до формування переконання не проходить за один день. Для цього потрібен час, формування переконання має відбуватися поступово і не надто помітно.

Однак не все йде згідно їх планам. На початку окупації росія зробила помилку, намагаючись змінити картинку світу в захоплених регіонах України за один день. Саме тому українці, опинившись в окупації, не сприймали те, що чули по телевізору. Тим більше, що ці «казки» не збігалися з тим, що люди бачили в реальності.

Щоб зробити мешканців окупованих територій більш лояльними, росіяни не вигадали нічого нового – почали застосовувати прямі й «непрямі» репресії. Наприклад, позбавили українців в окупації доступу до інтернету, змусили змінювати мобільних операторів тощо.

Ще один момент – залякування. Мелітопольці скаржилися, що отримували СМС-розсилки від загарбників з вимогами «докладати», коли та де планується евакуація мирного населення в Україну. Окупанти поширювали фейки про те, що саме під час евакуації ЗСУ ніби-то готує масові обстріли та вбивства цивільних. А також видавали листівки з пропагандистськими нарративами й переліком пропагандистських Телеграм-каналів, на які людям «рекомендували» підписатися.

Але ефективності від того, що росіяни спробували позбавити жителів окупованих територій альтернативних джерел інформації, було мало. Ті самі херсонці, на відміну, наприклад, від більшості жителів Севастополя, ніяк не

хотіли отримати «хоч каміння з неба» в обмін на «рідну гавань» – приєднання до росії. Вже за кілька днів після того, як російські війська увійшли в місто, місцеві пабліки в соцмережах ділилися порадами, як бути, коли окупанти глушать сигнал.

Проте й у соцмережах, через які мешканці окупованих територій часто-густо спілкуються з близькими й знайомими, звідки черпають та поширюють інформацію, на них чатують російські наративи та ПСО.

Але, щоб не потрапити на гачок російської брехні й не йти в фарватері ботів, які імітують обурення чи підтримку конкретних меседжів, варто пам'ятати: якщо вам здається, що всі навколо кажуть щось одне, цього якось багато і воно емоційно «чіпляє», то, з великою ймовірністю, це – маніпуляція і пропаганда.

На жаль, чим довше пропаганда проникає у мозок, тим більш ефективною вона є. Приклад – окуповані понад дев'ять років Донбас та Крим, де росія роками виховувала слухняну аудиторію для своїх маніпуляцій та наративів.

Та найгірше, що чим довше територія окупована, тим більшого впливу російської пропаганди зазнають діти. Зокрема у школах тимчасово окупованих територій українських вчителів змушують викладати російською мовою та за російськими навчальними програмами.

Як живе більше одного мільйона дітей на окупованих українських територіях? Під натиском щоденної російської пропаганди, яка проникла у всі сфери їх життя. Починаючи з дитячого садочку, діти ростуть в паралельній «російській реальності». Лише деокупація може подарувати цим дітям шанс на вільне майбутнє. Але вже сьогодні варто поширювати інформацію про мілітаризацію та русифікацію дітей на окупованих територіях, щоб зробити цей злочин росіян видимим.

Пропагандисти в росії, до речі, чудово розуміють загрозу покарання. Ще торік головна редакторка Russia Today Маргарита Симоньян, розмірковуючи про те, що чекає на росію в разі поразки, зазначила, що «Гаага – умовна або конкретна • чекає навіть на двірника». Двірникам, насправді, можна не турбуватися. На відміну від пропагандистів.

Список використаних джерел

1. Тотальна ізоляція: навіщо РФ влаштовує інформаційний голод на окупованих територіях. Новини України останні новини України сьогодні – УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/society/totalna-izolyaciya-navishcho-rf-vlashtovuye-informacijniy-golod-na-okupovanih-teritoriyah-12397248.html> (дата звернення: 19.12.2023).
2. Що таке інформаційний голод – Психологія і педагогіка URL: <https://jak.koshachek.com/articles/shho-take-informacijnij-golod-psihologija-i.html> (date of access: 19.12.2023).

УКРАЇНА ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Борисенко О. С., Варипаєв О. М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)7164156)

E-mail: info@btu.kharkiv.ua

Анотація. Початок Першої світової війни спричинив новий етап у світовій історії та викликав значні зміни в політичних, соціальних та економічних сферах. Конфлікт, викликаний напруженими відносинами між Троїстим союзом та Антантою, включив 38 держав та виник з різних причин, включаючи економічні та територіальні амбіції, націоналістичні настрої та великий зовнішньоекономічний тиск. Українські землі стали об'єктом претензій великих імперій, що визначило складні взаємовідносини та стало ключовою проблемою для українців у цей період історії. Негативний вплив Першої світової війни на економіку та соціальну ситуацію в Україні включав катастрофічні наслідки, такі як руйнування промислових об'єктів, безробіття та соціальні труднощі для населення, що виявлялося під впливом конфлікту.

Ключові слова: Україна, Українська Народна Республіка, Австро-Угорська імперія, Німецька Імперія, Російська імперія, Перша світова війна.

Початок Першої світової війни 1 серпня 1914 р. визначив новий етап у світовій історії та викликав значні зміни в політичних, соціальних та економічних сферах. Конфлікт став результатом напружених відносин між Троїстим союзом (Німеччина, Австро-Угорщина, Османська імперія) та Антантою (Франція, Велика Британія, Російська імперія), в який було втягнуто 38 держав.

Перша світова війна виникла з ряду причин, включаючи націоналістичні амбіції, економічні конфлікти та систему взаємної оборони між країнами. У результаті вбивства ерцгерцога Франца Фердинанда у Сараєво в червні 1914 р., яке стало каталізатором війни, країни розпочали мобілізацію та вступили в конфлікт. Причини Першої світової війни були різноманітні та комплексні, але серед ключових факторів було прагнення країн до збільшення прибутків, захоплення нових ринків та територій. Ці економічні та територіальні амбіції стали однією з головних причин загострення міжнародних відносин та виникнення конфлікту.

Економічні інтереси: країни Троїстого союзу (Німеччина, Австро-Угорщина, та Османська імперія) і країни Антанти (Франція, Велика Британія, Росія та інші) мали великі економічні інтереси. Збільшення торгівлі та прибутків вони вбачали в розширенні своїх володінь та впливу на нові ринки. Територіальні прагнення: Бажання отримати контроль над новими територіями та ринками також визначало політику багатьох країн. Розподіл колоній в Африці та Азії, а також конфлікти через питання територіальної цілісності та

володарювання над певними регіонами стали важливими аспектами причин війни.

Націоналістичні настрої: відчуття національної гордості та націоналістичні настрої у багатьох країнах підштовхували їх до прагнення розширити свої кордони та зміцнити вплив. Це часто призводило до взаємних протистоянь і конфліктів. Великий зовнішньоекономічний тиск: економічна конкуренція між країнами призвела до великого тиску на забезпечення ринкових часток і ресурсів. Цей зовнішньоекономічний тиск сприяв зростанню напруження та конфліктів між державами. В цій контексті, загарбницький характер конфлікту виникав внаслідок переплетіння економічних та територіальних інтересів, що привело до небаченого масштабу військових подій та визначило хід Першої світової війни.

У контексті війни, були розкриті масштабні військові операції, велика кількість людей була втягнута в бойові дії, і конфлікт став вирішальним впливом на геополітичну карту світу. Закінчившись у 1918 р., Перша світова війна залишила невиліковні наслідки для багатьох країн і стала підґрунтям для подальших подій, включаючи утворення Ліги Націй та політичні зміни в Європі.

У контексті Першої світової війни українські землі стали об'єктом претензій кількох великих імперій та держав, включаючи Росію, Австро-Угорщину, Німеччину, Польщу та Румунію. Це призвело до складних взаємовідносин між українцями з різних частин і стало однією з ключових проблем того періоду. Претензії Росії: Російська імперія мала амбіції розширити своє владарювання на українські землі. Це призвело до репресій, окупації та політики русифікації, зокрема в Галичині. Претензії Австро-Угорщини: Австро-Угорщина також мала територіальні прагнення, спрямовані на захоплення українських земель, зокрема в Галичині. Українці виступили проти цієї окупації, створивши Головну українську раду та Українські січові стрільці. Претензії Німеччини: Німеччина також мала свої територіальні амбіції, що вплинули на українські землі, особливо на Східному фронті. Претензії Польщі та Румунії: Польща та Румунія також прагнули отримати частину українських територій.

Угоди та домовленості між Віднем і Берліном у 1916 р. призвели до створення Польської держави, що вплинуло на подальшу долю українських земель. Цей конфлікт територіальних претензій створив складність в українських взаємовідносинах, розколюючи українців із різних частин країни та створюючи підґрунтя для подальших розвитків української політичної ідентичності. Східний фронт у Першій світовій війні виявився одним з найбільш активних та вирішальних театрів воєнних дій. Битва при Галичі у серпні 1914 р. відіграла ключову роль на цьому фронті та визначила подальший хід подій.

Східний фронт. Стратегічне значення: східний фронт охоплював території між Центральними державами (основними членами Троїстого союзу) та Російською імперією (членом Антанти). Ця територія стала ареною для

значних військових операцій та битв. Розмір та масштаб воєнних дій на східному фронті були вражаючими. Великі армії вступали в бій, а фронт розтягувався на тисячі кілометрів.

Битва при Галичі (серпень 1914 р.). Ключова подія: битва при Галичі була однією з перших великих битв на східному фронті. Російські та австро-угорські війська зіткнулися в різанині, яка тривала кілька тижнів.

Окупація Галичини. Внаслідок битви при Галичі російські війська здобули перемогу та окупували частину Галичини, змінюючи власника цієї стратегічно важливої території.

Наслідки битви та окупації. Вплив на цивільне населення: битва та окупація мали серйозний вплив на цивільне населення. Військові дії та окупація призвели до страждань, гуманітарної кризи та економічних труднощів для місцевого населення. Стратегічні наслідки: окупація Росією частини Галичини вплинула на стратегічне положення на східному фронті, визначаючи можливість подальших військових дій. Битва при Галичі та окупація стали важливими етапами на східному фронті, які сформували динаміку війни та визначили взаємовідносини між Росією та Австро-Угорщиною на цьому театрі операцій.

Участь українців у Першій світовій війні була складною та суперечливою, оскільки вони опинилися на різних боках фронтів та протистояли один одному в арміях різних країн.

Розподіл на фронтах. Українці входили до складу різних армій залежно від політичних та етнічних уподобань. Так, частину українців призывали до армії Російської імперії, а інші опинилися в армії Австро-Угорщини. Українці в армії Російської імперії: Деякі українці, особливо з територій, що належали Російській імперії, служили у російських військах. Їхня участь в російській армії розділялася на різні погляди щодо подій та ідеологічні переконання. Українці в армії Австро-Угорщини: Інша частина українців з Галичини та інших територій, що входили до складу Австро-Угорщини, служили у австро-угорській армії. Вони мали свої погляди та інтереси, відмінні від тих, хто служив у російській армії.

Протистояння українців. Українці, які опинилися по різні сторони фронтів, знаходились у складних ситуаціях. Вони протистояли один одному, ведучи бойові дії на полі бою.

Національні амбіції та розкол. Участь українців у війні відобразила національні амбіції та внутрішні розколи в українському суспільстві. Різні підходи до визначення майбутнього української нації призводили до протистоянь та конфліктів. У цій складній ситуації українці виявились в різних ролях, відзначаючи різні підходи до визначення своєї ідентичності та майбутнього своєї нації під час трагічних подій Першої світової війни.

Російська окупація Галичини під час Першої світової війни та її вплив на інтелігенцію. Під час Першої світової війни Галичина була окупована російськими військами, що визначило новий політичний та соціокультурний контекст в регіоні. Репресії та політика русифікації: Окупаційна влада вживала різні заходи для зміни мовної та культурної ідентичності. Проводилася

політика русифікації, спрямована на припинення впливу української культури. Обшуки та переслідування інтелігенції: окупаційна влада розгортала систему обшуків та переслідувань, спрямованих на інтелігенцію. Інтелектуальна еліта стала об'єктом репресій, оскільки вона визначала культурний та соціальний опір.

Арешт Михайла Грушевського. Серед видатних осіб, які потрапили під удар окупаційної влади, був Михайло Грушевський – видатний український історик та політик. Арештований та висланий під нагляд поліції, він став символом боротьби за українську незалежність. Висилка та нагляд поліції: Процес висилки та нагляду поліції над видатними особистостями став показовим прикладом репресивної політики окупаційної влади та спроби придушення української культурно-національної самобутності. Загальний вплив на інтелігенцію: Російська окупація створила важкі умови для розвитку та самовираження української інтелігенції, що призвело до втрат та обмежень у культурній та освітній сферах.

1916 р. російське командування здійснило успішний наступ на Південно-Західному фронті в Західній Україні. Однак «червневий наступ» 1917 р. призвів до втрат Росією контролю над Галичиною та Буковиною. Угода про створення Польської держави: 1916 р. Відень і Берлін уклали угоду про створення Польської держави. Ця угода стала важливим етапом у визначенні нового політичного ландшафту в Центральній та Східній Європі.

Самоліквідація Головної Української Ради. Утворення Польської держави призвело до самоліквідації Головної Української Ради. Цей процес відобразив складні політичні реалії та інтереси того часу. Зазначені події визначили подальший хід подій в регіоні, вплинули на розмежування територій та сформували нові реалії для українського населення.

Вплив Першої світової війни на економіку та соціально-економічну ситуацію в Україні був вкрай негативним і мав важливі наслідки. Катастрофічні наслідки для економіки: війна спричинила серйозні руйнування економіки України. Знищення промислових підприємств, інфраструктури та сільськогосподарських об'єктів призвело до значного зменшення виробництва та втрати економічної потужності. Загострення соціальних проблем: втрати людських ресурсів унаслідок війни призвели до загострення соціальних проблем. Багато сімей втратили годувальників, що спричинило збільшення безробіття та соціальну напруженість. Зменшення робочої сили: масові загибелі та поранення відбилися на робочій силі країни. Велика кількість молодих та працездатних чоловіків була втрачена, що призвело до дефіциту робочої сили та ускладнило відновлення економіки після війни. Масова загибель та руйнування: загальна кількість загиблих та поранених серйозно вражала населення. Руйнування міст, сіл, інфраструктури та промислових об'єктів стали символами катастрофічного впливу війни на життя країни. Учасники конфлікту стали безпосередніми свідками та жертвами подій війни. Вони зазнали надзвичайних труднощів та стресу, а також втрати членів родини, що поглибило соціальні проблеми. Загалом, Перша світова війна суттєво вплинула

на економіку та соціальну сферу України, а її наслідки відчувалися протягом тривалого часу після завершення конфлікту.

Список використаних джерел

1. Велика війна 1914–1918: витоки, характер, наслідки / Наук. ред. С. С. Троян. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 536 с.
2. Великі держави у світовій війні 1914–1918: протистояння ідей і дипломатій / За ред. С. С. Трояна. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020.
3. Головка О. Апарат управління фінансами Російської імперії на українських землях у роки Першої світової війни. *Право України*. 2005. № 3. С. 129–131.
4. Головченко В. І., Солдатенко В. Ф. Українське питання в роки Першої світової війни. Київ : Парламентське видавництво, 2009. 448 с.
5. Загребельна Н. Допомога громадських організацій Південно-Західного фронту в роки Першої світової війни (1914–1918 рр.) // *Історія України / За ред. В. Смоля.* Київ : Либідь, 2003. С. 92–116.

СВІТОВІ ВІЙНИ ТА ВІЙСЬКОВІ КОНФЛІКТИ ХХ–ХХІ СТ. УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Задорожна В. М.

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Варипаєв О. М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)7164156)

E-mail: info@btu.kharkiv.ua

Анотація: Проблема забезпечення міжнародного миру та безпеки для світової спільноти у ХХ–ХХІ ст. Аналіз сучасних збройних конфліктів. Традиційні та нетрадиційні методи ведення війни. Класифікація локальних війн та збройних конфліктів ХХІ ст. за хронологічним принципом.

Ключові слова: конфлікти, гібридна війна, інформаційна війна, збройна агресія, інформаційний простір, локальні війни, політичні процеси.

Сучасні збройні конфлікти носять характер гібридних війн, які поєднують традиційні (зброю) і нетрадиційні (інформаційний вплив), такий метод ведення отримав назву інформаційної війни. Головна її мета – вплив на свідомість і поведінку людей за допомогою маніпулювання інформацією, щоб змусити їх мислити і діяти в інтересах агресора. До арсеналу інструментів інформаційної війни входять: політична пропаганда, дезінформація, технології викривлення інформаційного простору, використання компроматів, інформаційного бруду, неправдивої інформації.

Інформаційна війна є складовою гібридної війни, в яку була втягнута Україна у 2014 р. російською федерацією. Під час конфлікту невеликі групи російських військовослужбовців організували та координували озброєні загони повстанців із місцевого населення у Криму та на Сході України, уникаючи прямого введення своїх військ через український кордон, що дозволяло росії обходити міжнародне право. Це спричинило хаос у

міжнародній системі післявоєнної Європи. Основною передумовою війни росії проти України, яка нині переросла у фазу відкритої збройної агресії з боку рф, є системна криза російської державності, зумовлена намаганнями російського політикуму відновити Російську імперію, розширити контроль над частиною світу, втрачений після економічного занепаду та розпаду СРСР. Зрозуміло, що сучасні загрози Українській державності з боку рф вимагають пошуку адекватної відповіді на щоденні виклики. Затверджено нові концептуальні документи – Воєнну доктрину України та Стратегію національної безпеки України, на часі є розробка системної відповіді на наявні виклики і загрози. А це видається неможливим без теоретико-методологічного осмислення сутності сучасних збройних зіткнень, аналізу, вивченню та узагальненню світового досвіду протистояння воєнній загрозі.

Вперше в ХХІ ст. держава – постійний член Ради Безпеки ООН, здійснила агресію проти сусідньої держави попри свої зобов'язання щодо підтримання миру та безпеки. Класифікуючи локальні війни та збройні конфлікти ХХІ ст. за хронологічним принципом:

- перший період – з вересня 2001 р. й до січня 2011 р. – охоплює час від масштабної терористичної атаки на США (події 11 вересня 2001 р.) до початку революційних виступів народних мас так званої «арабської весни», вона стала визначним світовим явищем. Почалася у Тунісі в січні 2011 р. і поширилась на весь «арабський світ». Ці події повністю дестабілізували політичне, економічне та соціальне становище на Близькому та Середньому Сході, у Північній Африці.

Впродовж зазначеного десятиліття зафіксовано 69 збройних конфліктів, 221 недержавний конфлікт і 127 суб'єктів одностороннього насильства. Масштаби жертв локальних війн та збройних конфліктів не піддаються чіткому підрахунку, особливо в зоні інтенсивних зіткнень в Тропічній Африці, через відсутність міжнародних представників. Простежується збільшення кількості інтернаціоналізованих внутрішньодержавних конфліктів, в яких активну участь беруть лідери ядерних держав – США та рф після 2001 р. Конфлікти, пов'язані з «глобальною війною» США з тероризмом – наприклад, війни в Афганістані та Іраку; - агресія росії проти Грузії 2008 р.

- другий період – з січня 2011 р. до сьогодні, від початку «арабської весни» до сучасних подій, включає військову агресію рф проти України, анексію Криму і війну на Сході України. Цей період характерний демонстративним зламом «путінською Росією» усієї системи сталих міжнародних відносин та зростанням хаосу і загрози виникнення Третьої світової війни.

Одним з елементів загальної системи класифікації локальних війн та збройних конфліктів початку ХХІ ст. є асиметричний характер війн, коли у збройному протистоянні зіштовхуються регулярні збройні сили й іррегулярні формування. Це вимагає від регулярних військ відповідної спеціальної підготовки для протидії іррегулярним формуванням. До збройного конфлікту, що призвів до загибелі внаслідок бойових дій понад 1000 осіб упродовж року

застосовується термін «війна»; інші збройні конфлікти класифікуються як «невеликі збройні конфлікти».

У ході воєнних дій сторони широко застосовують весь арсенал доступного їм озброєння, не замислюючись про наслідки й не зупиняючись перед порушенням норм і принципів міжнародного гуманітарного права. У якості цілей для ураження нерідко вибираються мирні об'єкти, міжнародні транзитні транспортні засоби (приклад: збитий російським ракетним комплексом малайзійський «Боїнг» 17 липня 2014 р. на Сході України тощо), ключові об'єкти інфраструктури, хімічні підприємства й інші екологічно небезпечні об'єкти. При цьому головною жертвою війни керованого хаосу стає мирне населення. Масові страти, терор і залякування, насильства й грабежі стають жорстокою реальністю. Виникає гуманітарна катастрофа в тих країнах, які втягнуті у стан війни, особливо за відсутності міжнародної допомоги й підтримки, набуває затяжного і незворотного характеру. Мільйони біженців дестабілізують обстановку у навколишніх державах, загалом на європейському континенті, оскільки саме багата Європа стає притягальною силою для них.

Варто визнати, що проведення такої («гібридної або асиметричної») війни вимагає тривалих багаторічних підготовчих дій. У військово-політичному контексті вона може поєднувати широкий діапазон дій, які здійснюються противником із використанням військових і іррегулярних формувань із одночасним залученням цивільних компонентів. У роботах експертів зустрічається близьке до цього поняття «війни керованого хаосу», використання якого вимагає чіткого наукового обґрунтування. ХХІ ст. істотна частина зіткнень відбувається всередині держав, наприклад, коли урядові сили борються з реальними чи удаваними повстанцями, опозицією. Проте деякі конфлікти так розростаються, що в їхнє гаряче пекло починають долучатися закордонні сили й інші держави. Зазвичай у цьому випадку всі учасники конфлікту стикаються з негативними наслідками. Зокрема з напливом утікачів-біженців чи катастрофічним коливанням цін на енергоресурси.

Вивчення сучасних збройних конфліктів, їх причини виникнення і розвитку у зв'язку із глобальними політичними процесами є актуальним і займає важливе місце в системі сучасних міжнародних відносин. Зокрема, знаючи історію виникнення збройних конфліктів, їх природу, фази і види можна спрогнозувати виникнення нових. Важливим для подальших наукових досліджень є вивчення впливу політичних сил різних держав на розвиток збройних конфліктів, дослідження проблеми найманства (діяльність військових компаній) як однієї з складових збройних конфліктів сучасності.

Список використаних джерел

1. Батрименко О. В. Особливості сучасних збройно-політичних конфліктів: автореф, дис..на здобуття наук. Ступеня канд.політ.наук: спец.23.00.02 «Політичні інститути та процеси»/ О. В. Батрименко; Київ. нац..ун-т ім..Т. Шевченка. К., 2006.
2. Воротнюк М. О. Особливості міжнародних конфліктів пост-біполярного періоду/ М. О. Воротнюк// Стратегічна панорама.

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Калітіна В. О.

Наукові керівники – к. іст. н., проф. Міносян А. С.

Державний біотехнологічний університет

(Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (099) 073-46-41)

вчитель вищої категорії Калітіна Л. М

КЗ «Богодухівський ліцей № 2»

(Богодухів, Харківська область, вул. Шевченка, 33)

E-mail: unescokafedra@gmail.com

Анотація. Розглядаються питання становлення української ідентичності в різні періоди державотворення. Звертається увага на чинники, що впливали на формування української ментальності, національної свідомості та історичної пам'яті. Актуальність розглянутої проблеми значно посилюється через політичні та соціально-економічні паралелі, що пов'язані з російською агресією на різних історичних етапах.

Ключові слова: національна свідомість, нація, російська агресія, українська ідентичність, самосвідомість, незалежність, українська державність.

Порятунок українського народу як етнічної спільноти впродовж століть полягав у національному відродженні та визволенні від імперської влади. Загальний погляд на історичні процеси, що відбувалися на території українських земель вказує на те, що формування української ідентичності було складним та довготривалим процесом. Українська ідентичність є результатом численних історичних, культурних та соціальних впливів, які стали визначальними чинниками національного характеру та самосвідомості українського народу.

Першим важливим періодом у формуванні української ідентичності було Середньовіччя. На території українських земель сформувалося державне утворення – Київська Русь, де зародилися основні риси культури, мови та суспільства. Традиції, закладені Володимиром Великим та Ярославом Мудрим, стали підґрунтям створення нації. Цей період визначався поширенням православ'я, яке мало вплив на релігійний характер національної ідентичності. Поступове об'єднання Київської та Галицько-Волинської держав під польсько-литовським пануванням та релігійний вплив католицизму стали важливими факторами, які формували особливості української культури та ідентичності, сприяли усвідомленню своєї індивідуальності українцями.

Козацька доба також відіграла свою роль у розвитку української ідентичності. Козаки довели, що для українців пріоритетними є: патріотизм, волелюбність, розвинуте почуття справедливості, що спонукає до нескінченних пошуків правди. Завдяки козацтву почала фіксуватися в українській ментальності система моральних цінностей.

Національне відродження у XIX ст. стало ключовим періодом у визначенні української ідентичності. Інтелектуали та культурні діячі, представники інтелігенції, активно працювали над відродженням української

мови, історії та культури. Заснування газет, журналів, видавництв, театрів та освітніх установ сприяло створенню модерної української нації. Культурне відродження обґрунтувало необхідність подальшої боротьби за національні права українців.

XX століття – найбільш складний період для української ідентичності. Голодомор, Друга світова війна та перебування українських земель у складі СРСР постійно загрожували самому існуванню українського народу. Тоталітарний режим спробував вплинути на найсуттєвіший чинник формування національної свідомості – історичну пам'ять.

Найважливіше досягнення у формуванні української ідентичності було отримання незалежності України в 1991 р. Це стало своєрідним духовним зв'язком поколінь та віків, історичної пам'яті нації. Україна стала суверенною державою з власною мовою, культурою та історією. Незалежність дала можливість відновлення та розвитку української ідентичності в контексті світових цінностей.

Процес визнання української нації триває і зараз. В умовах російської агресії гостро постають питання консолідації української нації в боротьбі з гнобительським режимом. Наші захисники продовжують започатковану нащадками козацької старшини, української інтелігенції боротьбу за незалежність України. Як і багато років тому, порятунком українського народу як етнічної спільноти полягає в національному відродженні, відтворенні історичної пам'яті, консолідації суспільства.

Українська ідентичність є унікальною та самобутньою. Впродовж століть український національний характер суттєво деформувався через відсутність власної держави, що призвело до негативних проявів народної ментальності: примирення з негативними явищами, терплячість, відсутність здорових амбіцій, дистанціювання від особистої відповідальності. Проте, інформація, закодована в українців на рівні підсвідомості, закріплена в традиціях та мові, стала своєрідним духовним потенціалом народу. Творення української нації слід розглядати як поступове перетворення скромного, працелюбного і маломобільного суспільства на індустріальне, освічене, активне, із широкими політичними правами для всім громадян, а не лише для правлячої верхівки. Цей процес формування ідентичності є важливим чинником у становленні сучасної України, визначаючи особливості її культурного, соціального та політичного обличчя.

Список використаних джерел

1. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст.: Навчальний посібник – К.: Генеза, 2000.
2. Україна і Росія в історичній ретроспективі: Нариси у 3-х т. – Т.1. Верстюк В.Ф., Горобець В.М., Толочко О.П. Українські проекти в Російській імперії. – К.: , 2004.
3. Грицак Я. Й. Подолати минуле: Глобальна історія України – К: Портал, 2022
4. Плохій С. Російсько-українська війна. Повернення історії. – Харків, 2023. 400 с.
5. Магда Є. Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. К, 2017. 268 с.

ВІЙНА ОЧИМА СТУДЕНТА

Красінська П. М.

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Варипаєв О. М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)7164156)

E-mail: info@btu.kharkiv.ua

Анотація. Тема війни в Україні актуальна в усьому світі. Для багатьох російсько-українська війна почалася ще у 2014 році, моя родина не стала виключенням. Прокинувшись рано вранці 24 лютого 2022 року, прийшло розуміння, що на цей раз все набагато масштабніше, ніж тоді. З потеплінням прийшла і повна окупація Маріуполя, беззаконня та безкарність прогресували. Відтепер моя сім'я, майже у повному складі, знаходиться у безпеці на території Німеччини, знаючи, що перемога на стороні правди, і незабаром ми зможемо повернутися у вільний Маріуполь, де знову всюди майорітиме рідний український прапор.

Ключові слова: Україна, росія, війна, окупація, безпека.

Тема війни в Україні актуальна в усьому світі. Деякі дані свідчать про те, що в порівнянні з іншими, досить важливими світовими проблемами, до яких відносяться «криза вартості життя» (інфляційна криза) та пандемія, боротьба за суверенітет та незалежність нашої країни викликає найбільше занепокоєння.

На жаль, після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, життя багатьох з нас кардинально змінилося, відтепер кожен українець має свої спогади та наслідки негативного впливу агресора.

Як би то тяжко нині не було згадувати, але мені хотілося б поділитися деякими моментами, що закарбувалися в пам'яті.

Я родом з невеликого села у Маріупольському районі, що на Донеччині. Для багатьох, моя родина не виключення, російсько-українська війна почалася ще у 2014 р., але на той момент Маріуполь вдалося доволі швидко звільнити від окупантів. Ми продовжували жити далі, бачивши лише військову техніку в небі та на землі, чувши віддалено вибухи, слідкуючи за новинами.

24 лютого 2022 р. все було зовсім інакше. Напередодні, як зазвичай, ми мали певні плани на цей день у місті, які так і лишилися нереалізованими. Прокинувшись рано вранці, прийшло розуміння, що на цей раз все набагато масштабніше.

У той день батьки та старший брат все ж мали піти на роботу, щоб отримати вказівки від керівництва щодо подальших дій, а я з молодшими братом і сестрою залишилися вдома. Весь цей час ми сиділи біля телевізора та слухали новини, відволікаючись лише на періодичні вибухи. Ми були впевнені, Україна вистійть.

Наступні декілька днів я не дуже добре пам'ятаю, напевно, вони були такими самими, як і попередній, лише частішали вибухи. Продуктів у магазинах вже майже не було.

28 лютого ми почули гучні вибухи. Зникла електроенергія, мобільний зв'язок ставав все гірше і гірше.

2 березня. Мобільний зв'язок зник повністю, ми залишилися без будь-якої комунікації зі світом.

3 березня – один з найстрашніших днів у моїй пам'яті. Саме тоді за декілька кілометрів від мого будинку відбувся бій. На той момент ми ще навіть не здогадувалися про те, що синьо-жовтий стяг ми не побачимо ще довго.

Наступного ранку під вікнами будинку вперше проїхала вантажівка з міткою окупантів. На деякий час серце зупинилося від страху, але впевненість у ЗСУ залишалася.

Ввечері 7 березня зникло опалення. Життя йшло по колу: їжа один раз на день, приготована на багатті, холод, темрява, і тільки єдина радість – «радіосеанс» на декілька хвилин рідною мовою вночі.

Трішки пізніше ми вирішили шукати мобільну мережу, щоб зв'язатися з близькими. Спочатку для цього було достатньо лише піднятися на дах, встати в певному місці і тримати телефон під певним кутом. Таким чином можна було відправити пару СМС повідомлень, але це було небезпечно і страшно.

Коли вже й на даху перестало виходити, то від знайомих ми почули про місце в полі, де можна було «зловити зв'язок». Так ми, по можливості, ходили в будь-яку погоду в поле, що за декілька кілометрів від дому.

Це була найстрашніша і найхолодніша весна у нашій пам'яті...

З потеплінням прийшла і повна окупація Маріуполя. А далі все як один день... Фільтрації, обшуки в квартирах, заборона на все українське. В перервах між цим всім, все так само у полі, я таємно складала останню сесію, держіспит та вступала на магістратуру в українському ВНЗ.

Існування там ставало нестерпним, але маючи власне вціліле житло, ми вирішили пересидіти холоди вдома.

Згодом, через відмову у співпраці з окупантами та небажання приймати їхнє громадянство, оточуючим стало відомо, що моя родина не є прибічниками так званої «СВО». Це призвело до ще частіших обшуків домівки, перевірок телефонів та погроз.

Беззаконня та безкарність прогресували.

Нарешті, у серпні 2023 р., ми вирішили спробувати виїхати з ТОТ. Все відбувалося за допомогою волонтерів, без жодного натяку знайомим та сусідам на задумане.

Це був довгий і важкий шлях. Знову розмови, перевірки та психологічний тиск на митницях у росії.

На превеликий жаль, маючи деякі обставини, я не можу багато розповісти про перебування моєї родини в окупації.

Відтепер моя сім'я, майже у повному складі, знаходиться у безпеці на території Німеччини.

Після приїзду сюди я разом з мамою вирішила стати помічником у таборі для людей, чия історія життя схожа на нашу, в рядах однієї з місцевих волонтерських організацій. Паралельно закінчую магістратуру в ДБТУ та шукаю нові можливості для власного розвитку.

Знаходитися в чужій країні, серед чужих людей дуже складно, проте усі ми точно знаємо, що перемога на стороні правди, і незабаром ми зможемо повернутися у вільний Маріуполь, де знову всюди майорітиме рідний український прапор.

ГОЛОКОСТ В УКРАЇНІ

Міщенко І. В.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. Досліджується Голокост в Україні під час Другої світової війни. Аналізуються події, що розгорталися з 1941 по 1944 рр., включно зі створення гетто, масовими репресіями та жорстокими масовими вбивствами. Дослідження підкреслює не лише фізичні втрати, але й систематичну деструкцію культурної спадщини та соціальних структур.

Ключові слова: голокост, нацистський режим, геноцид, репресії, єврейське населення, колаборація, культурна деструкція, пам'ять.

Голокост в Україні під час Другої світової війни відобразив жорстокість нацистського режиму у винищенні єврейського населення та інших груп. Ця трагедія, що розгорталася з 1941 по 1944 рр, стала не лише актом геноциду, але й визначальним етапом у систематичній деструкції культурної спадщини та соціальних структур.

Початок голокосту в Україні влітку 1941 р. позначився масовими репресіями під час операції «Барбаросса», коли нацистські війська вторглися на українські території. Це призвело до широкомасштабного формування гетто, масових вивезень до концтаборів і розгортання масових страт.

Бабин Яр, де в серпні 1941 р. відбулася масова екзекуція тисяч жителів, став символом жорстокості нацистського режиму. З подальшим розгортанням гетто в різних містах, включаючи Київ, Львів, та інші, голокост охопив інші національні та етнічні групи, такі як роми, особи з фізичними та розумовими вадами, та політичні опоненти.

Після нацистської окупації в 1941 р., єврейське населення України піддавалося систематичним репресіям. Систематичні масові страти також охоплювали радянських військовополонених, що потрапляли під владу нацистів.

Не менш важливими стали події в східноукраїнських містах, де нацистська поліція та українські колабораційні формування активно діяли, поглиблюючи трагедію голокосту в Україні. Колаборація та участь місцевих структур у втіленні нацистських планів наголошували на складність та різноманіття цього темного періоду.

Голокост в Україні був більш ніж фізичними вбивствами. Економічна експлуатація, конфіскація майна, систематична дискримінація та психологічний

тероризм стали невіддільною частиною злочинної сутності цієї трагедії, підкреслюючи її комплексний та систематичний характер.

Збереження пам'яті про голокост в Україні стає ключовим аспектом будівництва справедливого та гуманітарного суспільства. Події того часу викликають не лише жалю та сум, але й закликають до активної громадянської участі у збереженні людської гідності та уникненні повторення подібних трагедій у майбутньому. Науковці, такі як М. Коваль, М. Шитюк та Ю. Котляр, глибоко вивчали тему голокосту в Україні, роблячи значний внесок у розуміння цієї трагедії. Їх дослідження охоплюють різні аспекти голокосту, починаючи від вивчення історичних подій та деталей виникнення нацистської окупації в Україні під час Другої світової війни.

М. Коваль, М. Шитюк та Ю. Котляр аналізують причини та наслідки геноциду, звертаючи увагу на соціокультурні та економічні аспекти того періоду. Вони досліджують механізми формування гетто, масових вивезень, стратегій та різноманітних форм репресій, яким було піддане населення.

Висновок досліджень М. Ковалю, М. Шитюка та Ю. Котляра над голокостом в Україні під час Другої світової війни надзвичайно важливий для розуміння трагічних подій того періоду. Їх глибокий аналіз не лише розкриває аспекти безжального геноциду єврейського населення та інших груп, але і розглядає систематичну деструкцію культурної спадщини та соціальних структур.

Важливим висновком є розуміння того, що голокост в Україні не був обмежений лише фізичними вбивствами, але також охоплював економічну, соціальну та психологічну деструкцію. Збереження пам'яті про цю трагедію визначається як ключовий фактор у будівництві справедливого та гуманітарного суспільства, а дослідження вчених надає важливі вказівки для уникнення повторення подібних страшних подій у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Коваль М. Нацистський геноцид щодо євреїв та українське населення. Український історичний журнал, 1992. № 2.
2. Єврейський опір в Україні в період Голокосту: Збірник наукових статей / За ред. М. Тягло. Дніпропетровськ, 2004. 376 с.
3. Шитюк М. Геноцид проти євреїв Південної України в роки німецько-румунської окупації (1941–1944), Миколаїв, 2008. 153 с.
4. Котляр Ю. Богданівська трагедія – Голокост проти єврейського населення. Друга світова війна і доля народів України : 3-я Всеукраїнська наукова конференція. м. Київ, 27–28 жовтня 2008 р.

РОСІЙСЬКА ВОЄННА АГРЕСІЯ ПРОТИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Морозова К. О.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Явтушенко В. М.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація: Розкриваються концептуальні засади формування національної ідентичності українського народу в умовах російської воєнної агресії. порушується питання формування національної ідентичності української молоді в умовах соціальних зрушень, воєнних дій та ціннісної кризи.

Ключові слова: Російська воєнна агресія, національна ідентичність, збереження цілісності держави.

Життя під впливом війни – час активного формування української ідентичності, яка є однією з умов збереження України. Як зазначають сучасні українські науковці, відбувається стирання сформованих культурних кордонів, що полегшує людині в комунікації, визначенні свого місця у соціокультурному просторі та здійсненні життєвого вибору [3]. З іншого боку, на шляху міжкультурної взаємодії, зміни ціннісних орієнтацій виникають зони напружень і конфліктів. Тому й не дивно, що сучасні вчені відмічають кризу національної і національно-культурної ідентичності як на рівні окремої особистості, соціальних груп, так і в межах суспільства, що безпосередньо впливає на проблеми соціалізації сучасної молоді людини.

Однією з проблем формування національної ідентичності молоді є поліетнічність населення нашої держави. (За даними Всеукраїнського перепису населення на території України проживають представники понад 130 національностей та народностей і кожен із цих представників вважає той чи інший регіон нашої країни своєю Батьківщиною).

Національна ідентичність вважається природною, загальною і найбільш стабільною підставою соціальності. На відміну від етнічної, національна ідентичність спирається на свідомий вибір і залежить від раціональних чинників – усвідомлення суб'єктом ідентифікації (особою, етнічною групою чи нацією) історичних, громадянських, політичних цінностей, що є вторинними щодо тих цінностей, які лежать в основі етнічної ідентифікації і які є, як правило, є сталими, незмінними. Раціональний вибір при цьому може послуговуватися переосмисленими (у сенсі ідентифікаційних можливостей) культурними ідентитетами.

Важливим маркером формування національної ідентичності українського суспільства і молоді зокрема, є піднесення престижу і ролі української мови, особливо в умовах російсько-української війни. Саме українська мова в таких умовах відображає «комунікаційну революцію» в Україні, головними засобами якої є запровадження української мови в усі сфери життя, трансляція україномовних фільмів, фільмів іноземного виробництва з гарним українським перекладом, який відображає місцевий колорит, радіо і телебачення,

фонографічна музика, інтернет. Спільно телекомунікаційні та інформаційні знаряддя, масові медіа стали головними засобами трансмісії та джерелом інформації, необхідної для функціонування публічних інституцій, знаряддям контролю і суспільного управління в Україні.

Британський політолог українського походження Тарас Кузьо (Taras Kuzyo) у своїй книзі «Війна Путіна проти України. Революція, націоналізм і криміналітет», досліджуючи вплив російсько-української війни на зміни в національній ідентичності громадян України, відзначив, що тривала війна стала великою трагедією, але водночас і поштовхом для трансформації національної ідентичності, докорінно змінивши ставлення російськомовних громадян України до Росії [2, с. 26]. З плином часу та війни все більше російськомовних громадян України переходить на «солов'їну» і ця тенденція тільки збільшується.

Національна ідентичність України та війна Путіна – доволі актуальна тема для сучасних наукових дискусій. Так, у статті І. Грабовської та Т. Талько «Путінізм та його ідеологічні засади як проблема сучасного теоретичного дискурсу в соціогуманітаристиці» зазначено, що «путінізм є не лише практичним, але й ідеологічним феноменом нашої доби»; це ідеологічна доктрина гібридного типу, загальна характеристика якої може бути визначена як неоімперіалізм автократичного типу з елементами тоталітаризму, базований із сукупності різних доктрин минулого і сучасності [1, с. 49].

«Вкрай складним для розуміння більшості російських громадян є феномен російськомовних українських патріотів, адже політична риторика визначає їх як «співвітчизників», які апріорі мають бути налаштовані проросійськи (останнє в очах багатьох, до того ж, нібито вимагає пропутінської орієнтації)» [2, с. 468]. «Росіяни уперто вважають, що вони знають Україну краще, ніж українці, які там мешкають» [2, с. 467].

Таким чином, ефективними шляхами формування національної та національно-культурної ідентичності в умовах російсько-української війни є: поширення спілкування українською мовою, правдива інформації та розвиток критичного мислення, формування національної свідомості та самосвідомості, культивування національної гідності та протистояння проявам національної меншовартості, дотримання політичної рівності громадян України, вираженої в чинній системі прав і обов'язків, звернення уваги на спільність громадянської культури та ідеології, виховання молоді на основі національних цінностей.

Список використаних джерел

1. Грабовська І., Талько Т. Путінізм та його ідеологічні засади як проблема сучасного теоретичного дискурсу в соціогуманітаристиці. Українознавчий альманах. 2019. Випуск 25. С. 49–54.
2. Кузьо Т. Війна Путіна проти України. Революція, націоналізм і криміналітет / Пер. з англ. Андрія Павлишина. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 560 с.
3. Формування в учнів основної школи національнокультурної ідентичності в контексті сучасних полікультурних впливів : Посібник / [І. Д. Бех, О.М. Доукіна, С.Д. Федоренко, І.М. Шкільна, К.О. Журба]. К., 2019. 114 с.

ТРАГІЧНІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Рева П. І.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. Автор роботи описує тему «Трагічні сторінки історії України», що характеризується сукупністю подій та періодів, які відзначаються значущими трагедіями, втратами та стражданнями для українського народу, а саме: голод 1921–1923 рр., Голодомор 1932–1933 рр., голод 1946–1947 рр.

Ключові слова: голодомор, голод, геноцид, втрати, страждання, українська історія, вбивства, конфіскування, Перша світова війна, Друга світова війна.

Багато років потому тема, що порушується в роботі, залишається досить актуальною, оскільки результати роботи можуть мати важливе значення для формування пам'яті про загибель невинних людей в Україні та прийняття належних заходів для запобігання подібним трагедіям у майбутньому. Крім того, тема тричі повторюваних голодів стає актуальною через постійні виклики, з якими стикається Україна сьогодні – економічні труднощі, соціальні нерівності, політичні турбулентності та зміни клімату.

Наразі історія голодів в Україні залишається важливим, але недостатньо вивченим аспектом. Значний внесок у вивчення голодів зробили В. Василенко, О. Веселова, М. Коваль та інші. Їх дослідження сприяли глибокому розумінню й усвідомленню цих трагічних періодів української історії.

Мета роботи полягає в порівнянні трьох періодів голодів в Україні, вивченні їх причин, характеристик та наслідків. Дослідження спрямоване на з'ясування спільних та відмінних аспектів кожного голоду, аналіз впливу на населення та реакції суспільства. Також вивчення та розуміння причин, що спричинили голоди, може вказати на тенденції та системні помилки, які важливо уникати в майбутньому.

Голоди в Україні – трагічні етапи її історії, тому вивчення цих подій стає основним завданням для розуміння минулого й формування тактик уникнення подібних криз у майбутньому. Справжня глибина цієї теми виявляється, коли ми аналізуємо не лише цифри і факти, але й вплив, який три голоди залишили на душі та розвитку українського народу. Саме в глибинах історії ми можемо розкрити причини та наслідки, розглянути уроки, які нам вони приносять, і визначити, чи дослідили ми попередження минулого чи залишаємось враженими його гостротою і актуальністю.

Голод 1921–1923 рр. – це геноцид, що виник внаслідок Першої світової війни та громадянської війни й суцільного конфіскування продуктів харчування та зерна радянською владою. Ця жахлива подія призвела до смерті більше 2 млн. українців, завдала страждань населенню, поглибила економічні проблеми та соціальні нерівності.

Голодомор 1932–1933 рр. став другим актом геноциду українського народу шляхом створення штучного масового голоду. Причини виникнення подібні до причин першого голоду, так як це сталося через масові репресії проти селян та конфіскацію продовольства. Голодомор завдав великих втрат (5 млн. осіб, з них 4 млн. українців) й загострив політичну напругу.

Голод 1946–1947 рр.: голод після Другої світової війни, спричинений колективізацією та репресіями, а також аномальними природними явищами, такими як посуха та заморозки. Порівняно з Голодомом 1921–1923 рр. та Голодомором 1932–1933 рр., наслідки є не менш жахливими, бо ця подія стала причиною загибелі від 1 млн. до 1,5 млн. людей, важких економічних та соціальних викликів для країни після війни.

Таким чином, усі три голоди в Україні залишили невилікувані рани й глибокі сліди в її історії. Ці події підкреслюють важливість глибокого розуміння історії. Обговорення тричі повторюваних голодів не тільки зберігає пам'ять про минуле, але і виступає як ключовий елемент для розуміння та формування майбутнього України, її громадянського суспільства та національного розвитку.

Список використаних джерел

1. Улянич В. Терор голодом і повстанська боротьба проти геноциду українців у 1921–1933 роках. Київ, 2004. 84 с.
2. Василенко В. Голодомор 1932–1933 років в Україні як злочин геноциду: правова оцінка. Київ, 2009. 48 с.
3. Веселова О. М., Панченко П. П. Ще одна трагічна сторінка історії України. Голод в Україні 1946–1947 років. *Український історичний журнал*. 1995. № 6; 1996. № 1, 2.
4. Репресії в Україні (1917–1990 рр.): Науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Авт.-упор. Є. К. Бабич, В. В. Патока; авт. Вступ. Статті С. І. Білокінь. К., 2007. 519 с.
5. Коваль М., Нацистський геноцид щодо євреїв та українське населення. *Український історичний журнал*. 1992. № 2.

СВІТОВІ ВІЙНИ ТА ВІЙСЬКОВІ КОНФЛІКТИ ХХ–ХХІ СТ.: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Сім'ян В. М.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Явтушенко В. М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)
E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. У роботі висвітлюються ключові військові події, які вплинули на історію України протягом ХХ–ХХІ ст. Починаючи з Першої світової війни та громадянської війни в 1917–1921 рр., аналізуються події Другої світової війни, окупація та Голокост на території України. Розглядається також пострадянський період, зокрема роль України в Холодній війні та проголошення її незалежності у 1991 р. Акцент робиться на сучасних викликах, таких як Кримська криза та військовий конфлікт на Донбасі, які визначають політичний та соціокультурний контекст України у ХХІ ст.

Ключові слова: революційний рух, український народ, національна свідомість, Друга світова війна, незалежність, становлення сучасної незалежної держави, Чорнобильська катастрофа, окупація, російська воєнна агресія

Український народ протягом минулого століття та на початку теперішнього переживає значні випробування. Світові війни та воєнні конфлікти, на жаль, стали не лише экзаменом на стійкість та витримку українського народу, але й формувальниками його національної самосвідомості та культурної ідентичності. Кожен воєнний період став тлом для виявлення надзвичайної сили духу та великої готовності гідно зустріти небезпеку. Чи то в епоху революційних подій початку ХХ ст., чи в героїчних днях Другої світової війни, чи в сучасних випробуваннях воєнної агресії росії – історія України ввібрала в себе безмежний резерв сили та невгамовної жаги до вільного існування. Трагічні національні втрати від агресії та окупації, а також героїчний спротив у боротьбі за свободу та незалежність роблять історію українського народу особливою. Кожен розвиток конфліктів став потребою для українців висловлювати свою тверду волю до справедливості та гідності.

Україна була в центрі важливих подій під час Першої світової війни, коли територія, що належала нашій державі, була поділена між Австро-Угорською та Російською імперіями. Це призвело до серйозної гуманітарної кризи, яка спричинила масове переміщення. Формування різних сил на політичному фронті України підштовхнуло до численних протиріч в українському національному русі. Участь українців у західних арміях сформувала їхні політичні переконання та ідеологію. Зросла культурна і національна самосвідомість українців, але відродження України зазнало й труднощів. У міжвоєнні роки були спроби створити власну державу, але вони були короткочасними і завершилися встановленням радянського режиму, що вплинуло на українське суспільство та політичний устрій регіону. Комуністичний режим змінив хід подій та визначив довгий період радянської історії України, який тривав до кінця ХХ століття.

Під час радянсько-польської війни 1920–1921 рр. Україна опинилася між двома великими державами – радянською росією та Польщею, що претендувала на її територію. Контекст конфлікту формувався територіальними та ідеологічними відмінностями, особливо після закінчення Першої світової війни, об'єднання Східної та Західної території України. У цьому контексті виникло протистояння між більшістю українського населення, яке прагнуло незалежності, та амбіціями радянської росії та Польщі – встановити свій вплив. Важливими аспектами конфлікту були радянські спроби поширити революційні ідеї в Україні та протистояння з польськими військами. Підсумком війни стало підписання Ризького миру 1921 р., який окреслив кордон між Польщею та радянською росією і поставив частину України під контроль радянської влади.

Під час Другої світової війни (1939–1945) Україна стала ареною складних і важливих подій. Територія країни пережила радянську окупацію в 1939 р. в рамках пакту Молотова-Ріббентропа, а потім стала об'єктом нацистського вторгнення в 1941 році. Передував всьому цьому Голодомор 1932–1933 рр., спричинений політикою радянської влади, що призвело до масового голоду та вимирання населення. Мільйони українців брали участь у бойових діях, перебуваючи в лавах Червоної Армії та національних формуваннях на різних фронтах. Під час війни в Україні проводилися масові розстріли, депортації та створювалися концтабори. Підпільну боротьбу вели різні організації, зокрема Українська Повстанська Армія (УПА), яка чинила активний опір радянській та нацистській окупації.

Після завершення війни, Україна стала республікою в складі відновленого Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР). Весь цей період визначив складні випробування та важливі події, що сформували траєкторію розвитку країни у післявоєнний період.

На жаль, Друга світова війна не навчила людей жити мирно, тому почалася Холодна війна, під час якої (1947–1991) Україна входила до складу Радянського Союзу. У цей період територія стала плацдармом політичних репресій, індустріалізації та екологічних проблем. Українці, незважаючи на обмеження, проявляли національну свідомість. Чорнобильська катастрофа, яка сталася у 1986 році, визначила не лише серйозний екологічний вплив, але й стала однією з найбільших техногенних катастроф в історії людства. Внаслідок вибуху на четвертому енергоблоці Чорнобильської атомної електростанції, великі маси радіоактивних речовин потрапили в атмосферу та розносилися по території не лише України, але й інших країн Європи. Ця трагедія мала глибокі наслідки для довкілля та здоров'я людей. Величезні площі земель залишилися забрудненими радіоактивними речовинами, що спричинило значні екологічні проблеми. Внаслідок катастрофи були евакуйовані тисячі людей. Минуло багато років після аварії, а й донині частина території України залишається в зоні високого радіаційного забруднення. Наслідки Чорнобиля також вплинули і на галузі сільського господарства та продовольства, вимагаючи великих зусиль для рекультивациі та контролю за якістю продуктів. Ця катастрофа визначила не лише екологічний ландшафт регіону, але й національну та міжнародну увагу до безпеки ядерних енергетичних установок і відповідних заходів у разі аварій. В останні роки холодної війни спроби демократизації і кризи підштовхнули країну до змін. Загалом, холодна війна визначила складний контекст для

України, який вплинув на її подальший розвиток та шлях до незалежності 1991 р.

Стосунки між росією та Україною стали ще більш складними та напруженими, особливо у зв'язку з низкою подій, що відбулися протягом останніх десятиліть після отримання незалежності. Важливим етапом у цьому конфлікті була ситуація із Януковичем, який скасував угоду про асоціацію з Європейським Союзом у 2013 році, що спричинило протести в Україні та кризу у відносинах між країнами. Зокрема, в 2014 р. росія взяла на себе контроль над Кримом після контрверсійного референдуму, який був визнаний багатьма країнами як нелегітимний. Це призвело до введення санкцій щодо Росії та засудження соціальними та політичними лідерами багатьох країн. Крім того, ситуація на сході України, зокрема в Донецькій та Луганській областях, стала вкрай складною з моменту оголошення незалежності певних регіонів та підтримки з боку росії. Збройні конфлікти та окупація частини території призвели до значного загострення відносин між двома країнами та викликали обурення світової спільноти. Треба відзначити, що велика частина міжнародного співтовариства визнає незалежність та територіальну цілісність України та вважає дії росії порушенням міжнародного права. Спроби вирішення конфлікту за допомогою міжнародних переговорів і дипломатії продовжуються, але поки що не ведуть до повного врегулювання ситуації. За останні роки важливішим етапом у відносинах стала роль міжнародних посередників, спрямованих на вирішення конфлікту, а також національні та міжнародні зусилля у підтримці та захисті суверенітету України.

На сьогоднішній день росія під надуманим приводом розпочала повномасштабне воєнне вторгнення в Україну. Це стало величезною трагедією для мільонів українців та спричинило консолідацію суспільства для боротьби з загарбником.

Боротьба за свободу та незалежність є невід'ємною частиною історії та духу нашого народу. Нинішня ситуація в Україні визначена твердим прагненням до самостійності та відсутністю бажання визнавати «старшого брата», який намагається зазіхнути на суверенітет України. З історичного погляду український народ, пройшовши численні випробування, завжди виявляв внутрішню силу та волю до вільного самовизначення. Сьогодні ми стаємо свідками і активними учасниками подій, спрямованих на захист своєї країни від будь-яких невинуватих втручань та посягань.

Список використаних джерел

1. Власов В. С., Кульчинський С. В., Панарін О. Є. Історія України : комплексне вид. Київ : Літера ЛТД, 2021. 512 с.
2. Учасники проектів Вікіпедія. Список війн ХХ століття – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_війн_XX_століття (дата звернення: 03.12.2023).
3. Subtelny O. Ukraine: a history. 4th ed. London : Toronto Buffalo London, 2009. 632 p.

ВОРОШИЛОВГРАД У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Соляник Д. О.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. Дослідження спрямоване на розкриття важливих аспектів військових подій, життя мешканців під час окупації та після визволення, а також на підкреслення ролі спільноти та її стійкості в умовах воєнного конфлікту. Проаналізовано не лише події в минулому, але й підкреслено важливість збереження спадщини та вивчення історії для розуміння сучасності та майбутнього.

Ключові слова: Друга світова війна, конфлікт, виклики, окупаційні сили, нацистська окупація, випробування, стійкість населення.

Актуальність вивчення Ворошиловграда у Другій світовій війні зумовлена кількома причинами. По-перше, місто мало важливе стратегічне значення для обох сторін конфлікту. Воно було важливим промисловим центром і транспортним вузлом, що контролювало доступ до Донбасу. По-друге, Ворошиловград був ареною запеклих боїв, які призвели до значних людських втрат і руйнувань. По-третє, вивчення досвіду Ворошиловградської битви має важливе значення для сучасної військової науки.

Мета цього дослідження полягає в ретельному вивченні історичних подій Другої світової війни, зокрема у контексті Луганської області, та їхнього впливу на соціальний, економічний та культурний розвиток регіону.

У другій світовій війні тема Ворошиловграда, який зараз називається Луганськ, була предметом різноманітних досліджень та аналізів таких науковців, як П. Лавров, В. Подов, В. Курило, Г. Куромія. Це місто було важливим стратегічним пунктом під час війни. Різні історики, військові експерти та архівні джерела можуть містити інформацію про оборону, бої та події, що відбувалися в цьому регіоні. Дослідження може включати аналіз боїв, стратегічне значення міста для обох сторін конфлікту, військові операції та їхні наслідки на цій території.

Луганськ, у Другій світовій війні, переживав тяжкі випробування через глобальні конфлікти та окупацію, яка відбулася у червні 1942 р., коли нацисти організували державний переворот та встановили окупаційну владу. Це місто, розташоване на стратегічно важливій території, стало осередком важливих подій, які відобразилися на житті його мешканців та інфраструктурі.

Луганська область стала центром руху опору. У цьому регіоні діяв партизанський рух, який проводив активну боротьбу проти нацистських окупантів. Місцеві жителі приховували партизанів, забезпечували їх харчами, зброєю та іншими ресурсами.

Протягом війни у Луганській області було багато боїв та військових операцій. Міста, села та інфраструктура стали мішенями для бомбардувань та

руйнувань. У регіоні також були концтабори, де утримували полонених та людей, яких нацисти переселяли для примусової праці.

Окупаційні сили, що контролювали Ворошиловград, максимально перевели його ресурси для військових потреб. Місто перетворилося на центр виробництва військової техніки та постачання необхідних матеріалів для фронтних ліній, що призвело до інтенсивної експлуатації робочої сили та руйнування промислових структур міста.

Протягом цього періоду мешканці Луганська зіткнулися зі значними викликами, серед яких були обмеження у доступі до продовольства, відсутність необхідних ресурсів та руйнування інфраструктури. Це призвело до складнощів у забезпеченні харчами та необхідними товарами для повсякденного вжитку, що важко вплинуло на якість життя та здоров'я мешканців.

Однак у ці складні часи війни виявилася велика сила співтовариства. Мешканці Луганська демонстрували надзвичайну солідарність, допомагаючи один одному в складних умовах та спільно знаходячи шляхи виживання. Ці спільні зусилля та воля до відновлення були ключовими чинниками, які допомогли місту пережити ці випробування та знову піднятися після війни.

На жаль, військові події та окупація залишили значні відбитки на менталітеті мешканців Ворошиловграда. Вони перенесли тяжкі втрати та страждали від обмежень, що залишили глибокий слід у спогадах та уявленнях про той період.

У 1943 р. Луганськ був звільнений від нацистської окупації радянськими військами під час битви за Курську дугу. Очолювані Червоною армією, радянські війська розпочали контрнаступ, що призвело до визволення багатьох міст і селищ на сході України, включаючи Ворошиловград.

Отже, Друга світова війна залишила важливий слід у історії Луганська, що вплинув на культурний, економічний та соціальний розвиток міста. Спогади про цей період стали символом стійкості місцевого населення в найважчі часи, а також нагадують про важливість миру та збереження спільного спадку для майбутніх поколінь. Ця частина історії Луганська відображає значний вплив Другої світової війни на цей регіон і життя його мешканців.

Список використаних джерел

1. Луганськ URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA> (дата звернення: 22.11.2023)
2. Лавров П. Історія південно-східної України. Львів, 1992. 152 с.
3. Подов В. І., Курило В. С. Історія Донбасу. Луганськ, 2009. 300 с.
4. Куромія Г. Свобода і терор у Донбасі: Українсько-російське прикордоння, 1870-1990-ті рр. Київ, 2002. 510 с.

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Стус Ю. М.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. У доповіді розглядаються ключові аспекти та наслідки Революції Гідності в Україні, що відбулася у 2013–2014 роках. Простежується початок масових протестів та їх ескалацію до масштабної революційної хвилі.

Ключові слова: Революція Гідності, Євромайдан, Європейський Союз, євроінтеграція, демократія, свобода.

Революція Гідності, що сталася в Україні у 2013–2014 рр., не тільки перевернула політичну атмосферу країни, але й стала свідченням неперевершеного духу громадянської активності та масового прагнення до справедливості, свободи та гідності. Вона пролила світло на прагнення українців жити у країні, де права та свободи кожного індивіда є невід’ємною складовою.

Тема роботи залишається актуальною і значущою у світлі подій, що відбуваються у сучасній Україні. 21 листопада 2023 р. – дата десятиріччя початку Революції Гідності. 10 років тому мільйони українців відстоювали свободу України і тоді ж запустили процес трансформації політичної сцени.

Наявна значна кількість наукових праць, присвячених темі Революції Гідності – її розглянули у своїх роботах такі автори, як Б. Бабін та М. Антонович, П. Кралюк. Події 2013–2014 рр., що відбулись на Майдані Незалежності, безперечно, зібрили багато історій – цьому свідчить збірник, укладений Т. Ковтунович та Т. Привалко.

Мета роботи полягає у аналізі політичних, соціальних та економічних обставин; розкритті значення Революції Гідності для українського народу та її впливу на подальший розвиток країни.

Для молодого покоління українців «Європа» була об’єктом найбільшого бажання. У листопаді 2013 року Україна мала підписати довгоочікувану угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Але 21 листопада 2013 р. четвертий президент України В. Янукович повідомив о відмові щодо її підписання.

Революція Гідності (ще відома як Євромайдан) почалась ввечері 21 листопада 2013 р. – українці вийшли на вулиці для відстоювання своїх прав і демократичних цінностей. Стартувавши з мирних протестів, рух переріс у повномасштабну революцію, висловлюючи протест проти корупції, авторитаризму та несправедливості. Розчарування було нищівним для українського студентства, яке відчувало, ніби їхнє світле майбутнє перекреслили в один момент – і це стало головною причиною акції протесту.

Однак, були й інші причини початку Революції Гідності: традиційне систематичне нехтування потребами і проблемами як окремих громадян, так і громадянського суспільства в цілому, неповага до нього з боку влади, невдоволення населення корупцією серед урядовців та владних структур,

загострення економічної, політичної та соціальної кризи, категоричне неприйняття багатьма політично активними громадянами подвійних стандартів у політиці.

Епіцентром основних подій стала столиця України м. Київ. У початковому етапі протесту основними рисами були очікування громадянами України курсу на євроінтеграцію, мирні акції протесту проти рішення уряду відтермінувати підписання Угоди про асоціацію з ЄС на Вільнюському саміті. Ввечері 29 листопада на Євромайдані відбувся масовий мітинг. Серед вимог мітингувальників були: відставка Кабінету Міністрів України, проведення позачергових виборів Президента України й уряду. З метою втілення цих цілей було оголошено загальнонаціональний страйк.

Подією, яка позначила початок нового етапу акцій протесту, що переростав в масовий протестний рух, стало побиття демонстрантів (студентів) 30 листопада. За наказом начальника ГУМВС України в м. Києві В. Коряка Майдан Незалежності оточили озброєні бійці «Беркуту». Вони силою витіснили з площі мітингувальників, поранивши багатьох із них. Застосування сили проти мирних людей обурило громадськість. У відповідь на неї протести поступово перетворилися з проєвропейських на антиурядові і стали значно масштабнішими. Через непоступливість влади та її намагання «закрутити гайки», революція поступово переросла у відкрите силове протистояння з численними людськими жертвами.

У лютому 2014 р. сутички між протестувальниками та правоохоронними органами призвели до більш ніж сотні загиблих і тисяч поранених. Майже через 3,5 місяці після початку Революції Гідності влада втратила контроль над ситуацією. Верховна Рада прийняла постанову «Про засудження застосування насильства, яке призвело до загибелі мирних громадян України». 22 лютого 2014 Верховна Рада України 328 голосами народних депутатів підтримала Постанову «Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України».

Таким чином, ціною більше сотні загиблих («Небесна сотня») Революція Гідності отримала перемогу і завершилася встановленням нових політичних та соціальних стандартів. Головними результатами є зміна влади, відставка президента В. Януковича, проведення нових виборів, початок реформ і змін у системі управління. Рух Гідності визначив велике прагнення українців до демократії, справедливості та європейських цінностей, став викликом для України, виявивши важливість подальших реформ та боротьби з корупцією.

Список використаних джерел

1. Бабін Б., Антонович М. Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право. Київ : Укр. асоц. міжнар. права, 2014. 1013 с.
2. Ковтунович Т., Привалко Т. Майдан від першої особи. К.I.S., 2015. 319 с.
3. Кралюк П. Марево революції. Bohdan Books, 2023. 304 с.

ОСНОВНІ ПОДІЇ БОЮ ПІД КРУТАМИ

Чан Б. Ф.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: bych.chan @nure.ua

Анотація. Автор висвітлює трагічні сторінки історії України – бій під Крутами, коли 300 добровольців віддали своє життя за національну ідентичність та незалежність України. Незважаючи на значну чисельну перевагу більшовиків, бій тривав декілька годин і завершився великими втратами для останніх. Найбільш важливі результати дослідження включають розкриття впливу битви під Крутами на подальший розвиток подій у період формування Української Народної Республіки. Головні висновки стосуються значущості цієї події для формування сучасного політичного та культурного обличчя України.

Ключові слова: Бій під Крутами, трагедія, учасники бою, втрати, вшанування пам'яті.

Актуальність дослідження обумовлена не лише необхідністю відновлення минулого, але й його впливом на формування сучасної української ідентичності. У контексті сучасних наукових досліджень, зроблених Т. Квітославою, О. Любовцем, Д. Шмигалем та іншими, важливості розуміння історичних подій, особливо тих, що мають вплив на формування національної свідомості, вивчення битви під Крутами набуває особливого значення.

Мета роботи спрямована на розуміння і вшанування героїзму та самопожертви молодих українських захисників, які, хоч і були чисельно меншими, але з великою рішучістю та силою встали на захист незалежності своєї країни в боротьбі проти російсько-більшовицької агресії.

Бій під Крутами відбувся 29 січня 1918 р. біля залізничної станції Крути. Одночасно з ним у Києві розпочалось третє більшовицьке повстання, яке змусило у вирішальний момент розвернути підкріплення, направлене на цей напрям, на його придушення.

З українського боку в бою під Крутами приймали участь приблизно 500 бійців: 250–300 старшин та курсантів Першої української військової школи ім. Богдана Хмельницького; 114–130 добровольців першої сотні Куреня студентів Січових Стрільців; 60 вояків Куреня смерті; 80 бійців чернігівського вільного козацтва; кавалерійський загін. Їм протистояли шість-сім тисяч більшовиків

Бій тривав кілька годин і був успішним для оборонців української державності – наказ командування було виконано, стрімкий наступ ворога було зупинено і здійснено організований відступ, руйнуючи за собою колії й мости. Російсько-більшовицькі нападники втратили боєздатність на чотири дні. Агресор мусив підтягнути нові сили, відремонтувати підірвані й поруйновані мости та залізничні колії, і лише після цього продовжувати свій наступ на Київ, не так залізничним шляхом, як на реквізованих селянських возах, запряжених

кіньми, по розмоклій дорозі. Ця затримка ворога дала змогу українській делегації укласти Берестейський мирний договір, який врятував молоду українську державність.

Петро Гончаренко у спогадах свідчить, що втрати серед юнкерів становили 250 чол., студентської сотні – одна чота (до 30 осіб), а також 10 старшин. Проте за даними історика Ярослава Тинченка, це не відповідає дійсності – багато хто вцілів і відступив, з позицій було евакуйовано у трьох вагонах до 120 осіб поранених і контужених. Загальні втрати української сторони (убитими, пораненими та полоненими), за його оцінками, склали 127–146 осіб.

Один підрозділ студентів, який відступав до Києва, заблукав у темряві та випадково повернув до станції Крути, яка на той час уже була зайнята більшовиками. Вони потрапили в полон. Червоний командир Єгор Попов, розлючений значними втратами з боку радянських військ (близько 300 осіб), наказав ліквідувати полонених. За свідченнями очевидців, зі 27-ми студентів спочатку знущалися, а потім розстріляли.

Хоробрість та самопожертва героїв Крут стала прикладом для багатьох захисників України. Уже в березні 1918 р., після підписання Берестейського миру, за німецької окупації України та з поверненням уряду УНР до Києва, за рішенням Центральної Ради від 19 березня 1918 р. було вирішено урочисто перепоховати полеглих студентів на Аскольдовій Могилі в Києві. У Центральній Раді відбувся траурний мітинг, на якому виступали Михайло Грушевський, Аркадій Степаненко та інші політики, відбулася громадська жалоба.

У січні 2007 року Президент України Віктор Ющенко підписав Указ «Про вшанування пам'яті героїв Крут». Відтоді цей день відзначають на державному рівні.

Отже, пам'ять про героїв Крут є символом національної самостійності та героїзму, що зберігається в сучасному колективному українському свідомості. Визначено державними урядовими документами як день вшанування пам'яті героїв Крут, ця подія продовжує відзначатися на національному рівні, слугуючи невмирущим символом героїзму та національної самостійності.

Список використаних джерел

1. Квітослава Т. Коротко про бій під Крутами: факти. 24 Канал. URL: https://traditions.24tv.ua/biy-pid-krutami-korotko-fakti-pro-kruti_n1527053 (дата звернення: 08.11.2023).
2. Любовець О. Бій під Крутами в національній пам'яті: Збірник документів і матеріалів. Київ : ДП НВЦ «Пріоритети», 2018. 288 с.
3. Шмигаль Д. Бій під Крутами: п'ять важливих фактів - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-55853090> (дата звернення: 08.11.2023).

ВОЄННА АГРЕСІЯ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ ОЧИМА АМЕРИКАНСЬКОГО ЖУРНАЛІСТА ТЕРРЕЛА ДЖЕРМЕЙНА СТАРРА

Явтушенко В. М.

к. філол. н., доц. кафедри українознавства ХНУРЕ

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація: Розкривається погляд незалежного американського репортера на події російської воєнної агресії проти України. Висловлюється захоплення мужністю, волелюбністю й демократизмом українського народу, його прагненням самому вирішувати власну долю. Проводяться паралелі з боротьбою за свою незалежність інших народів.

Ключові слова: Російська воєнна агресія, національна ідентичність, консолідація нації, демократичний вибір, консолідація нації.

На сьогоднішній день, мабуть немає жодної людини в світі, яка б не чула про українську війну. Відважний опір українців прикував увагу людства до того, як у всіх сферах розгортається боротьба за вільну й незалежну Україну. Допомагають висвітлювати ситуацію з російською військовою агресією й іноземні репортери. Вони, часто ризикуючи життям, викривають злочини російської армії, допомагаючи світу бачити правду про неспровоковану повномасштабну війну, яку розгорнула росія. Одним з таких репортерів є американський журналіст Террел Джермейн Старр.

Перше, на що звернув увагу американський журналіст – це вміння консолідуватися української нації перед обличчям реальної небезпеки. Також він відзначав демократизм українського суспільства, нестримний потяг українців до свободи. Після вторгнення рф 24 лютого 2022 р. в світі так багато говорили про простих людей-українців, готових до боротьби, що поставало запитання: «Що, справді? Невже українці такі сміливі, щоб схопити старенькі калаші та вийти на вулиці, чатуючи на російські танки?» [1].

Сам будучи ветераном війни в Афганістані, Террел Джермейн Старр зазначив, що однією з найбільших відмінностей між його досвідом в Афганістані та Україні, є те, що українці обрали для себе демократію. Це не було їм нав'язано. Українці за власним бажанням 2014 року під час Революції гідності обрали цей шлях для своєї країни й борються за нього вже понад 8 років. Це зовсім інший досвід для репортера – приїхати до країни, де люди самостійно втілили ці цінності та мрії.

Найближчою паралеллю до України, на думку американського журналіста, є історія, яка відбулась із тибетськими борцями за свободу. У Гімалаях він брав інтерв'ю в тибетців, які виступили проти комуністичного Китаю. Коли Китай вдерся в Тибет і намагався знищити тибетську культуру,

він поставив під сумнів право тибетців на існування. Щодня тибетці, включно з ченцями, брали зброю та відбивалися. І хоча культури Тибету й України відрізняються за багатьма аспектами, дух боротьби з кривдниками за право своїх націй на існування його вразив. А той факт, що звичайні люди, які ніколи не планували бути солдатами й не думали брати зброю в руки та йти в бій, вирішили це зробити заради своїх сімей і заради майбутнього своєї країни – надихає. Це найдивовижніша історія у світі, коли люди, які не хочуть воювати, стають на захист інших та підіймаються проти сил зла.

Террел спростовує аргумент, що війна закінчиться, якщо перестати надавати зброю Україні. На його думку, ті, хто так говорять, явно не знають українців. Українці протрималися 8,5 років без хаймарсів, без джавелінів, без усієї нової зброї, яку потім дали цій країні. Тож якщо раптом західне озброєння припиниться, українці за потреби битимуться палицями й камінням, щоб не тільки зупинити просування РФ, а й відтіснити росіян і повернути свою територію. Найкраще, що ми (США та цивілізований світ) можемо зробити, підтримати сторону добра в цій війні та допомогти українцям перемогти. Єдиний спосіб відкинути російську зброю – це перемогти її. Українці нині борються за своє існування. І хто ми такі, щоб казати їм здаватися? Коли ви боретеся за існування, у вас є лише два варіанти: боротися до перемоги або померти. І Україна не збирається гинути [1].

Таким чином, на думку журналіста, після трьох (перших) днів, коли всі очікували падіння Києва, українські воїни і український народ вистояли. Війна з масштабного видовища перетворилася на наснажливу історію людей, які не збираються здаватися. Вони відстоюють такі цінності, як воля, демократія та свобода для всіх. Ця історія викликала резонанс, бо українці стали героями світу. Вона надихає, адже привернула увагу світу й досі глобально залишається історією номер один.

Список використаних джерел

1. Террел Джермейн Старр : головна мета – писати про те, що має значення. URL: <https://pen.org.ua/vijna-war-guerre-istoriyi-inozemnykh-zhurnalistiv-yaki-vysvitlyuyut-vijnu-v-ukrayini> (дата звернення– 05.12. 2023).

СЕКЦІЯ 2

УКРАЇНА ХХ–ХХІ СТ. У СВІТОВОМУ КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ГЛОБАЛЬНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Антоненко В. В.

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Варипаєв О.М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)7164156)

E-mail: info@btu.kharkiv.ua

Анотація. Проведений аналіз ролі мови, медіа, технологій, освіти та культурного обміну в цьому процесі, підкреслюючи важливість активної участі молоді, розвитку сучасної творчості та збереження культурної спадщини. Також розглянуті взаємозв'язок між українською ідентичністю та глобальними ініціативами, спрямованими на зміцнення національного самовизначення та визнання України на світовому рівні.

Ключові слова: глобалізація, мовна політика, медіа, сучасна творчість, освіта, інновації, міжнародні ініціативи, екологічна ідентичність.

У світі глобалізації, національна ідентичність України стає ключовим аспектом, що вимагає уваги та стратегічного підходу. Україна, пристосовуючись до глобальних змін, визначає власний шлях збереження та розвитку своєї ідентичності.

Однією з основних рис глобалізації є зближення культур і створення «світової сім'ї». У цьому контексті важливо не лише зберігати традиції, але й активно вносити унікальні елементи у глобальний діалог [2].

Українська мова виступає ключовим інструментом для цього процесу. Її активне використання в глобальному інформаційному просторі сприяє збереженню та оновленню культурної спадщини.

Однак виклик полягає не лише у збереженні традицій, але й у їх творчому трансформуванні. Глобалізація відкриває можливості для інтерактивного обміну культурними досвідами, що дозволяє українській культурі приймати участь у формуванні глобального культурного простору.

Глобалізація також приносить виклики у формі різних інтерпретацій української ідентичності. Важливо забезпечити належне представлення української культури в глобальному контексті та уникати стереотипів для справедливого висловлення багатства української ідентичності.

Збереження та розвиток української національної ідентичності в глобальному просторі вимагає балансу між традицією та інновацією, глибокими коріннями та відкритістю до нового.

Україна, яка відіграє ключову роль у цьому процесі, має унікальну можливість стати прикладом, як національна ідентичність може процвітати в умовах глобальної взаємодії і співпраці.

У глобальному інформаційному просторі національна ідентичність України визначається мовною політикою, що включає збереження української мови та її активну участь у глобальній мовній практиці.

Із викликами англійської домінантності важлива співпраця з міжнародними форумами. Мовна політика пов'язана із культурною репрезентацією, де важлива роль призначається українській мові в медіа для формування позитивного образу країни.

Виклики технологічного розвитку включають створення онлайн-спільнот та баланс розширення української мови та збереження мовного різноманіття. Розвиток багатомовності стає можливістю створення багатокультурного середовища та підтримки ідентичності різних етнічних груп. У цьому контексті мовна політика стає стратегічним інструментом формування та зміцнення національної ідентичності в умовах глобальної взаємодії.

У сучасному світі глобальні медіаплатформи стають не лише джерелом інформації, але й вирішальним фактором у формуванні образу країни у світі. У контексті глобалізації Україна має винятковий шанс активно впливати на сприйняття своєї ідентичності через медіа.

Одним із ключових аспектів взаємодії з глобальним медіапростором є розвиток ефективних комунікаційних стратегій. Україні слід активно співпрацювати з міжнародними медіаплатформами, розповідати свою історію та представляти унікальні аспекти своєї культури. Забезпечення адекватного відображення може позитивно вплинути на глобальне сприйняття та заохотити інтерес до української ідентичності.

Важливою частиною медійної стратегії є розвиток внутрішніх медіа, які активно висвітлюють культурні та історичні події. Це не лише зміцнить внутрішню свідомість громадян, але й створить позитивний образ для глобальної аудиторії.

Медіа діють як вікно в культурне багатство та ідентичність країни. Ефективне використання глобальних медіаресурсів дозволить Україні визначити своє місце в глобальному культурному просторі та активно сприяти формуванню глобального сприйняття української національної ідентичності.

Сучасна творчість є ключовим механізмом вираження та визначення національної ідентичності України в глобальному контексті. Від образотворчого мистецтва та літератури до музики та кіно, творчість у всіх своїх виявах допомагає створювати унікальний образ України.

Сучасна творчість надає можливість художникам і творчим особистостям висловлювати своє бачення світу та власної культури. Відображення цих творчих виявів на міжнародній арені є важливим для формування позитивного образу України та виведення на увагу унікальності її культурних та творчих досягнень.

Українські художники, письменники, музиканти та кінематографісти мають можливість брати участь у світових культурних подіях і проектах, вносячи суттєвий внесок у сучасне глобальне культурне середовище. Їх твори не лише репрезентують національні традиції, але й сприяють діалогу та взаєморозумінню між народами.

Розвиток сучасного творчого процесу в українському контексті важливий не лише для привертання уваги до культурної спадщини, але й для збереження духу інновацій та креативності в контексті глобальної сучасності. Активна

підтримка та розвиток індустрії сучасного творчого мистецтва стають ключовим елементом у формуванні та позиціонуванні України в глобальному культурному просторі.

Освіта визначає не лише рівень розвитку суспільства, але також сприяє формуванню та зміцненню національної ідентичності в контексті глобалізації [1]. Забезпечення доступу до якісної освіти, що враховує особливості української культури, стає ключовим завданням.

Освітні ініціативи також повинні враховувати глобальний характер інформаційного простору. Інноваційні методи навчання та вивчення традицій мають допомагати розвивати критичне мислення, творчість та готовність до взаємодії з різними культурами.

Важливою частиною освітніх ініціатив є підтримка мовної політики та підтримка вивчення української мови. Мова не лише інструмент комунікації, але і ключовий елемент у передачі культурних цінностей, який допомагає зберегти унікальність національної ідентичності [3].

Впровадження інновацій та використання технологій у сфері збереження традицій стає важливим етапом розвитку національної ідентичності. Україна має унікальну можливість поєднати стародавні традиції з сучасним технологічним прогресом.

Створення інтерактивних платформ та додатків для вивчення та просування культурних традицій може бути ефективним способом залучення молоді та глобальної аудиторії. Віртуальні екскурсії, інтерактивні виставки та інші технологічні інструменти можуть зробити українську культуру доступною всім.

Розвиток інновацій у сфері культури також включає підтримку та стимулювання сучасної творчості. Платформи для взаємодії між художниками, початківцями у бізнесі та творчими особистостями допоможуть створювати нові ідеї та проекти, які підкреслять унікальні аспекти української культури.

Інновації та технології у сфері культури загалом сприяють не лише збереженню традицій, але й дозволяють їм існувати в нових умовах глобалізації. Розуміння того, як поєднати старе та нове, стає важливим аспектом збереження

Міжнародне співробітництво у сфері культури є важливим фактором зміцнення національної ідентичності України в глобальному контексті. Активна участь в міжнародних культурних ініціативах сприяє не лише позитивному визнанню країни на світовій арені, але й плідному культурному діалогу.

Організація культурних заходів і фестивалів у співпраці з іншими країнами підтримує обмін традиціями та розуміння культурної різноманітності. Спільні проекти та виставки дозволяють не лише презентувати українське мистецтво, але й вивчати інші культурні вияви, що сприяє збагаченню взаєморозуміння.

Міжнародний культурний діалог також відкриває українським митцям можливість брати участь у світових подіях. Співпраця з митцями з різних

частин світу допомагає створювати нові творчі ідеї та поглиблювати культурний обмін.

Україна у XXI столітті активно вступає в світовий культурно-інформаційний простір, стаючи важливим учасником глобальної сцени. У статті розглядались ключові аспекти формування та збереження національної ідентичності країни в умовах глобалізації.

Міжнародні культурні ініціативи, активна участь молоді та використання інновацій та технологій стають важливими факторами у цьому процесі. Участь у міжнародних проектах допомагає сприяти культурному діалогу та вивченню різноманітності

Молодь, яка є ключовим агентом змін, виступає рушійною силою у формуванні ідентичності, її участь у культурних та інноваційних ініціативах визначає динаміку культурного розвитку.

Таким чином, глобальні виклики вимагають балансу між традиціями та інноваціями, аби зберегти унікальність та водночас адаптуватися до швидких змін сучасності. Україна, крізь призму цих стратегій, має унікальний шлях розвитку, який сприятиме її визнанню та позиціонуванню в світовому культурному просторі.

Список використаних джерел

1. Ажнюк Б. М. Мовна політика: Україна і світ: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 420 с.
2. Долгочуб В. «Культурна пам'ять» у дискурсі та практиках реконструкторів української традиційної культури. Народна творчість та етнологія. Київ, 2017. № 5. С. 25–31.
3. Veblen T. An Inquiry into the Nature of Peace and the Terms of Its Perpetuation. New York: MacMillan, 1997. 399 p.

ВОЛОДИМИР СОСІДКО – РЕДАКТОР, ПИСЬМЕННИК, КРАЄЗНАВЕЦЬ Артеменко Р. І.

Василівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Чутівської селищної ради
Полтавського району Полтавської області
(38850, Полтавська область, Чутівський район, с. Василівка, вул. Перемоги, 2
тел. (05347)97540)
E-mail: vasilivkaschool@gmail.com

Анотація. Дослідження розкриває окремі питання життя і творчої діяльності земляка Володимира Васильовича Сосідка. Особлива увага приділена питанню занурення автора в історію рідного краю, осмислення ним власної долі, долі ровесників та людей, з якими поруч жив, навчався, працював, зустрічався.

Ключові слова: літературний редактор, дружба, творча співпраця, історія, краєзнавство, рідний край, рід, пам'ять, зустрічі, письменники.

Обравши секцію «Україна ХХ–ХХІ ст. у світовому культурно-інформаційному просторі», я вирішила презентувати життя і творчість Володимира Сосідка.

Це незвичайна людина – дитина війни, ветеран праці, уродженець Чутівщини. А ще він – випускник Скороходівської (Артемівської) середньої школи 1953 року. Знаменитого випуску цього навчального року, який дав Україні трьох видатних особистостей: літературознавця, доктора філологічних наук, члена-кореспондента НАН України, літературного критика, заступника директора Інституту літератури ім. Т. Шевченка Григорія Матвійовича Сивоконя; доктора фізико-математичних наук, професора фізики атомного ядра Миколу Гавриловича Шевченка та літературного критика, редактора, письменника, публіциста Володимира Васильовича Сосідка.

Володимир Васильович довго не наважувався зібрати все написане і підготувати до друку власну книгу. А коли нарешті зібрався з духом, почав хворіти. Доручив упорядкувати рукописи і підготувати до друку книгу Вірі Григорівні Петренко, члену Полтавської спілки літераторів, прозаїку і поетесі.

Книга є. Прекрасно оформлена, фахово упорядкована, професійно відредагована. Видання книги розтяглося у часі, але вона побачила світ. Книга «На сходинках серця» прекрасна не тільки зовні, а й з глибоким філософським, гуманним, національним і людським змістом.

Як такої біографії В. Сосідко не залишив. Спробуємо уявити довге і складне життя цієї людини, гортаючи сторінки його книги «На сходинках серця». У своїм нарисах і статтях він цитував видатних людей, читав їх твори (дуже багато знав напам'ять), а про себе завжди говорив мало і скупко. На наше щастя його літературні статті тісно переплетені з життєвими епізодами його долі. З цих епізодів і постає його неординарний світлий образ.

Народився Володимир Сосідко 18 грудня 1931 р. в с. Кочубеївка на Шпилі. Його дитинство – це жахливі роки голодомору і війни. Ось як писав про це сам: «...В селах про голод знали. Майже кожному сім'ю він огорнув чорною габою. Про це багато написано, але передати словами цей жах неможливо...

Мій дід по матері був обдарованою людиною, вмів читати, цікавився історією, справно хазяйнував. У поміщиці Дурново орендував кілька десятин землі понад лугом. Коли в 1930 р. сільські «незаможники» його «проробляли» за «надмірне» господарство, доведений до відчаю Євтихій Матвійович, одвічний трудівник, сказав одному такому «вчителю»-напівбомжу: «Що ти мене вухриш? Якби тобі грім ями не вибив, то в тебе і погреб не було б!» Від суми і тюрми дід врятувався тим, що сільській громаді увесь реманент, коней і биків миттєво «подарував». Сім'я була велика, всім треба було допомагати. Старий з дружиною прожили у Кочубеївці на Партизанській вулиці в хатинці, гіршій за Шевченкову, яку він називав «караульним помешканням». Одна кімнатка, піч, водянка, ослін, невеличкий стіл. Бувало запивав гіркотно свою «одноосібність»; слово «розкуркулення» було б надто гучним визначенням...

Моя бабуся по батькові, Христина Гордіївна, не раз розповідала, як свої сільські управлінці-яничари не тільки забирали все їстівне, що було на виду, а те, що було закопане в землю, замасковане цеглою в стіні – все нещадно

потрошили, відбирали. Навіть із рук виривали, якщо хтось намагався зберегти вузлик квасолі чи полумисок борошна. Це були не привезені чужинці, бабуся називала конкретних людей-земляків, які так «старанно» виконували свою чорну місію, незважаючи на те, що покривджені колись робили їм добро.

Дитинство В. Сосідка – це і знайомство з земляком, жителем села Кочубеївка, героєм Другої світової війни Григорієм Самійловичем Кабаковським, родина якого дружила з родиною його батьків.

А ще глибоко запав в душу автору книги такий епізод дитинства:

«Шпиляни» випасали своїх корів не у ярах, бо більшість селян не були колгоспниками. Дехто працював у лісгоспі і мав дозвіл худобу ганяти в ліс. «Шпилянську» череду пас хлопець-сирота Василь. І досі ввижаються його пошкрябані, з затверділими, як граніт, підошвами, ноги. Мати долучила мене до нього пасти телятко. Цим досягалася якась господарська допомога, та і я був при ділі – не потребував догляду...

Якось одного спекотного дня раптом швидко посутеніло, дерева наче злилися, стали стіною, мені ломило голову, хилило до сну.

Із цієї летаргії вивів несподіваний, різкий і короткий, як постріл, лункий удар грому. Василь, як обпечений, скочив на ноги. Небо розгнівано рвалося, ліс миттєво зреагував своїм громиханням, розбратованим калатанням. Тишу, непорушність, як рукою зняло. Хмара піднялася підступно, як звірина. Блискавиці фосфорично протинали дерева зверху донизу. Тоді видно було, як худоба зірвалася з місця і попрямувала до дороги, що вела до лісу, низько нахиливши голови, ніби готувалась до боротьби. Ми побігли за нею. Грім розколював небо і ліс. Було темно і страшно. Коли вискочили на дорогу – трохи відлягло від душі. Але вогняні стріли падали скрізь. Я помітив, як Василь хрестився (пізніше узнав це слово). Наївно запитав, навіщо він так робить. Той благально пояснив: «І ти так роби, тоді не вдарить грім». Я повторював його рухи невміло, забуваючи прикласти до плечей, або торкаючись їх у зворотному порядку. Справдилась порада: мати бігла лісом, несла рятівну лахманину від дощу. Тоді вціліли. Хоча випадків у житті не бути на цьому світі – через край... То був перший урок релігійної азбуки від пастуха не набагато старшого за мене...»

Дитинство В.Сосідка – це і безжальна війна: «У пам'яті досі незабутні картини початку війни. Вечірнє село стривожене мітингами. Хати під солом'яними покрівлями наче вгрузли в землю, огорнулись таємною сутінню. Чомусь та моторошність нагадує сучасне село, коли смеркає день.

Забувається близьке минуле, але, як жива, перед очима сімдесятирічна давність вибіркковими картинами війни. Батька проводжаємо до Чутового, там сумне велелюддя. «На фронт, на фронт!» Заплакано з матір'ю обняли батька. Попрощались на довгих чотири роки.

Ранньої осені уже гримкотіли земля і небо Полтавщини. Із заходу бредуть стада корів, коней, викохані тяжкою працею, їх рятують від ворога. Вони схарапуджено розбігались, коли їх обстрілювали з повітря, вцілілі потім неприкаяно блукали полями, лісами, не тямлячи, що сталося.

Чутівщина багато днів палахкотіла боями. На допомогу оборонцям

наспіла азербайджанська дивізія, котра рухалась вуличкою «шпиля», щоб вибалками непомітно досягти позицій. Це була безкінечна людська ріка, шурхіт шинель та ритмічні кроки ніби вгинали землю. Через кілька днів двоє воїнів, втомлених, неголених, наче закіптюжених, зайшли у дім і попросили поласувати українським медом. Мати їх пригостила, вони зізналися, що цієї ночі ідуть у бій, можливо, останній... Сотні азербайджанців полягли на артемівській землі пізнього осіннього вечора 1941 року (В. Сосідко відшукав місце поховання цих воїнів і вже у наш час багато зробив для увічнення її пам'яті).

...Надвечір'я осені 1943 року. Димілися згарища спалених хат, коли несподівано з лісу вийшли вісім розвідників у таких знайомих гімнастерках – свої, рідні, довгоочікувані. Світанок нового життя. Таке не забувається.»

Особливо шемно писав В.Сосідко про своїх учителів, про їхні уроки навчальні і життєві, про людей, які, в прямому сенсі цього слова, «сіяли розумне, добре, вічне», ішли в освіту за покликом серця і душі, і дійсно віддавали дітям свої серця. Про дві школи Кочубеївську та Скороходівську, шкільні роки, міцну дружбу ровесників, повагу, пошану і поклоніння вчителям, які навчили Володимира Сусідка любити Слово, відкрили таїну книжкового світу і спонукали до вічного пошуку, В. Сосідко писав у багатьох картинах.

Юність Володимира Васильовича розпочалася ще із старших класів Скороходівської школи і набула свого розквіту у аудиторіях Харківського університету, де доля повсякчас зводила його з неординарними, геніально обдарованими людьми.

«Мені пощастило свого часу зустрітися з двома Тютюнниками: Григором і Федором. Так сталося, що ми з Григором ровесники: народилися не тільки в одному році, а й в одному місяці. До того ж навчалися у Харківському університеті на філологічному факультеті...

Григир став студентом у 1957 році, уже маючи не один курс життєвих університетів. Ми мешкали в гуртожитку на знаменитій Толкачівці...

Познайомились ми з Григором, коли він був на останньому курсі університету, а я вже працював учителем сільської школи... Він був високий, чорнявий, схудле обличчя було красиве суворістю людини з «низів», що вже знала «по чім фунт лиха», його настрої ще не зазнав «перепадів», його веселість і дотепність викликали симпатію до нього, він вдало пародіював знайомих, його чуб з чорним полиском воронячого крила і такої видимої схожості, здавалося літав навколо голови, коли всі завзято сміялися від його бувальщин і приповідок...

Запам'яталося, як він йшов коридором ставний, чорні широкі «моряцькі» штани гармоніювали зі смаглявим обличчям і здавалося, що і чорна тінь на стіні доганяла його...

Вдруге я побачив Григора Тютюнника років через п'ятнадцять на ювілейному вечорі нашого університету. Виховане, вчене птаство в його стінах, тепер злетілося з усіх усюд. Було урочисто і гамірно. З-поміж усіх виділявся Григир, обличчя світилося збудженням, сам він був натужно струнким. Очевидно, все в ньому нуртувало; він задивився у широке вікно нового

приміщення університету, мабуть, згадуючи стару чотириповерхову будівлю, проведених п'ять років в аудиторіях на Раднаркомівській, 15. Здавалося, він не змінився, тільки його чорне пасмо чуба злегка засріблилося. Він виступив лаконічно, подякував викладачам за те, що наvertsали «спудеїв» до прекрасного, що у всій повноті осяяли, мов через магічне скло, найдивовижніший винахід людства чи Всевишнього – Слово».

А ось як описує автор знайомство і співпрацю з іншим братом Федором Тютюнником. На той час Володимир Сосідко обіймав посаду літературного редактора видавництва «Прапор» («Березіль»):

«Усередині 80-х років минулого століття ідеологічний наглядач – комітет по пресі вимагав від видавництв замовляти письменникам книги на робітничу тематику... Федір Тютюнник, який мав уже кілька художніх збірок, написав документальну повість «На бистрині», здається, про Полтавський турбомеханічний завод. Надбанням літературним вона не була, але написана рукою митця, на злободенну тему: терміново треба було здати до друку, а чимало епізодів потребували літературного шліфування. Довелося викликати Федора Григоровича. Він був зовсім не схожий на Григора. Кремезний чоловік, світловолосий, неквапливий, з виразними рисами обличчя. У його поставі приховувалася селянська міць. Допоки взявся за перо, довго тримав у руках, якщо не молот, то напіднімав силу-силенну всякого залізничя. Все горіло у його руках. Був бджолярем, мав пасіку. Про таких пишуть: «На всі руки майстер» чи просто «мав золоті руки». Але ж і голова була літературна. До чого ж увесь рід Тютюнників був талановитим!

Щоб видати книгу, гідну прізвища автора, треба було працювати кілька днів. Довелося йому поселитися у мене на квартирі. Що то за прекрасний час був – рідкісний подарунок зрадливої долі! Автор вдень працював над рукописом, а увечері ми готували вечерю: нашвидкоруч варили борщ, сало було завжди під рукою, потім займалися редагуванням, дописували ідейні епізоди, клеїли і те, що не надто клеїлося, та не трималося купи. Втоmlені, виснажені творчими пошуками, ми йшли пізнього вечора в бір, що виходив на луки неподалік річки, щоб сісти на повалене дерево і слухати тишу, споглядати гірлянди вогнів околиць Харкова. Десь далеко кипіло, вирувало життя, тут – приголомшливий спокій...

Запам'ятався останній прощальний вечір. Ми полегшено зітхнули – епілог завершено. Федір охоче розповідав про Григора, про страдницький шлях їх роду...

Федір запросив мене відвідати Шилівку, відповісти гостинністю. Невдовзі після виходу книги «На бистрині» від Федора Тютюнника отримав листа з Києва, у якому автор вибачався за неоперативне реагування. Скорочений варіант його такий: «...3 грудня сидів в Ірпіні, тепер, оце, на травень думаю перебазуватись у Шилівку – бджоли ж пергу несуть! Весна поганенька, але ж весна.

Книжку одержала моя половина, бачив, але не читав. Художнє оформлення – люкс! Знаю скільки там твоєї снаги, серця, тому й страждаю. Єдиним виправданням мені буде наша за давнєна мрія: у відпустку приїжджай у

Шилівку. Карасі й лини, плітка, щука – уся риба моєї «родіни» буде об'єктом нашої розради. Неодмінно!

А тут повинь, Дніпро розходився: залило Оболонь (не ходить навіть транспорт), сади й інші райони...

Володю! Приїжджай влітку. Чекатиму. Вітання тобі від Григора, від моєї Любові Сергіївни. Обіймаю. Завжди твій Ф. Тютюнник. 18/IV.79р. Київ.

Спогадів про Харківський університет, роки студентства у В.Сосідка багато: «Сільська молодь без хабарів (їх тоді ще не винайшли) з побожністю відчиняла двері, в які входили колись уславлені (всіх не згадати) Потебня і Багалій... Мало кому відомо, що у Харківському університеті працював Михайло Косач, письменник і вчений, брат Лесі Українки. Тут вирував інтелігентний «кипяток життя». (О. Толстой). Ауру цього наукового закладу майстерно передав Олесь Гончар: «У його аудиторіях, у тиші бібліотек пізнавали ми радість прилучення до скарбниці знань, тут переживали насолоду і захват творчої праці».

Ми заслуховувалися лекціями професора Жінкіна, відомими мовознавцями Фінкелем і Баженовим; давню українську літературу репрезентувала справжня українка – чарівна вродою і мудрістю Анастасія Максимівна Ніженець. Декан філфаку Петро Пантелеймонович Вербицький на всіх відділеннях читав тільки українською мовою. Тоді це був виклик, своєрідний подвиг. Тінь живого Сталіна огортала все і всіх. Яким блискучим лектором був Петро Пантелеймонович! На його лекції ходили всі охочі... Про них тепло згадував і Григій Тютюнник. Але соціологічні науки втокмачувались «от имени и по поручению». Щастям було побачити у стінах університету знаменитого літературознавця О. Білецького, письменників М. Рильського, Остапа Вишню. Але найбільш пам'ятна зустріч була з Володимиром Сосюрою.

Молодь знала його як самобутнього лірика, надихалась його поетичною перлиною «Коли потяг у даль-загуркоче...», цінувала як громадянина-митця за вірш «Любіть Україну». Ці рядки студенти повторювали, як Шевченків «Заповіт».

Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її вічно живу і нову,
І мову її солов'їну.

Володимир Сосюра ... зустрівся зі студентами у хімічній аудиторії старої будівлі університету. Просторе приміщення знизу доверху переповнене юними серцями, спраглими до поетичного слова. Ні шерхоту, ні дихання – сфокусованим зором всі на В. Сосюру. Він трохи знічений чи втомлений непорушно дивився на нас. Дзюркотливий, повільний речитатив класичного твору «Коли потяг у даль загуркоче». Здавалося, від молодечих аплодисментів разом із потягом помчалась і аудиторія.

Поет читав тільки ліричні твори. Опісля ми з товаришем насмілилися підійти до Сосюри. Вони були земляками, радо пригадували рідні місця.

Мене мучило запитання, не зовсім коректне: «Чому його сучасні твори не схожі на ті, які написані у двадцятих, тридцятих роках?» Володимир Миколайович перепитав, які я маю на увазі. Довелося нагадати цикл віршів, присвячений Марії, процитувавши: «Тихий мак обліта, ніби ім'я печальне Марія». Він здивувався, якось увесь прояснів, розпрямився, а потім спохмурніло, трохи гнівно видихнув: «Суворя редакторська рука викреслює всю лірику!» Знову замовк. Ці його слова закарбувала моя пам'ять навечно. Вони, бодай і не повно, пояснюють драму його життя, не повністю реалізований Богом даний талант».

Упродовж двох десятків років на «проклятій Колимі», був наш земляк – чарівник-сміхотворець Олександр Іванович Ковінька.

«Доля подарувала мені щастя спілкуватися з письменником, – пише В. Сосідко, – після його перебування в краях «не столь отдалённых». Спілкування в Харкові і Полтаві за різних обставин – творчих і не творчих, за смачним борщем його рідної дружини Поліни Корніївни, і за тим, що передувало цьому. Роки його добігали сімдесятип'ятирічної відстані (після Сибіру – дивина). «Прапор» видав його ювілейну книгу «Смішне пригинає, смішне й виправляє». Як правило, запам'ятовуються перші зустрічі. На подив, високий, ставний, ще кремезний чоловік з якимсь незворушно-святенницьким обличчям. Ще козак, – якби на голові був «оселедець». Його улюблене слово – «симпатично», яке він промовляв з притиском і протягом, ніби його складував. Жартуючи, ніколи не сміявся сам, мов, я свою справу роблю, своє відреготав, тепер смійтеся ви, на добре здоров'я. Говорив, ніби кожне слово вбивав у свідомість із притиском і значущістю, бажаючи донести до людей те, що не вдалося за довгої мовчанки. Колоритно вимовляв він і таке: «А яка гарна пиця!» Слово «пиця» – зі смаком і протяжно.

Олександр Іванович (хай заслужено спочиває у Божій світлиці) мав здатність створювати якусь невимушену, чарівну ауру, ніби ти цю людину давно знав. Здалося, що гумористи – то найкращі люди, якоїсь вражаючої доброти. Хоча краще за них ніхто не знає наші недоліки, нашу недосконалість. Сміються з нас, щоб ми не були смішними, недорікуватими. Але за сміх доводилося авторам платити високу ціну.»

Ріка життя була бурхливою і насиченою. На її бистринах доля дарувала Володимирі Сосідку багато доленосних зустрічей. Це і Григорій Сивокінь, і Микола Шевченко, і Арвік Згурський. Раз єдиний і мене доля звела із цими людьми під час зустрічі випускників Скороходівської школи. Здавалось би, «небожителі», а в спілкуванні прості, щирі, відверті. А у стінах рідної школи залишались все тими ж шибайголовами, що -дцять років тому.

Велика частина книги «На сходинах серця» присвячена друзям Володимира Васильовича, землякам, жителям Кочубеївки, Скороходового, Чутівського району.

Стаття «Моє серце – моїм людям» розповідає про легендарного Героя Праці Івана Васильовича Ропавку, стаття «Він жив серед нас, думав про нас...» – розповідь про Миколу Миколайовича Ждана, «Реквієм серця...» – про мудрого самобутнього керівника заводу «Восход» Миколу Петровича Боровика, «Серцем бачив людей» – слово-спомин про одного із плеяди чутівських

господарів Юрія Максимовича Бафталовського, «З нами і без нас» – про Віктора Петровича Піхурця, «Пригасле серце добра і краси» – присвята Парасковії Яківні Кульчицькій, «Горобині ночі на провесні» – згадка про Віктора Миколайовича Филенка – одного з редакторів районки «Сільські новини». У книзі поміщені статті, присвячені жителям Кочубеївки та Скороходового, Івану Іллічу Точці, Володимир Савичу Петренку, Тамарі Іванівні Батовській, першому вчителю Володимира Васильовича – Григорію Федоровичу Штефану, (родичу і куму) Івану Митрофановичу Коміннику, Миколі Марковичу Ульяновцю, Миколі Романовичу Сосідку (теж родичу), Володимир Михайловичу Козарчуку, Сергію Григоровичу Одаренку і т. д.

Нарис «Народом обраний, покликаний йому служити» В. Сосідко присвятив людині, яка пов'язала свій життєвий шлях зі своїм народом, тому «приречений на постійний неспокій»; людині, яка «постійно перебуває на екрані людської пам'яті з відповідальністю диспетчера авіапорту» – Миколі Павловичу Корольову, який нині очолює Чутівську територіальну громаду. Саме Миколі Павловичу ми завдячуємо тим, що книга В. Сосідка побачила світ. За інших обставин, книги могло б і не бути. Могло не бути цієї історичної, енциклопедичної довідки про Чутівщину, про її людей.

Багатющий краєзнавчий матеріал відображає долі кількох поколінь нашого краю.

Не обійшов своєю увагою Володимир Васильович і чутівських літераторів, працівників районної газети та членів Чутівської спілки письменників.

Про багатьох своїх друзів згадав В. Сосідко у книзі «На сходинках серця». Та багато з них, саме тих, що були, здавалося б, найближчими, найріднішими, залишилися поза увагою. Хоча про них також писав, але ті матеріали загубились у архівах автора.

* * *

Високі сходи – важко вгору йти,
Нести тягар пізнань і літ,
І тих доріг, вели що до мети,
І на Шпилі свій босоногий слід.

Тягар років і голоду, і війн,
Незбутніх мрій, надій і сподівань,
В літературі шлях свій непростий,
Тягар любові, дружб і поривань.

Високі сходи – серця рівний стук.
На нім життя карбує кожний крок.
І довгого життя складний урок.

І мати серце зряче і гаряче,
Любити рідний край свій, отчий дім,
Розумним бути, принциповим, не боятись.
Ще небайдужим, чесним, не глухим.

І стукати в серця людей словами,
Кричати і волати – не просити,
Щоб не блукали в світі манівцями,
А брались в хаті лад своїй робити.

Служити слову – серця поклик був,
Любити книги – найцінніший скарб.
І друзів вірних неширокий круг,
І стійкість, бо то є життєвий гарт.

А серце не витримує напруг,
І запобіжників немає для заміни,
І не ввійти в ріку життя удруге...
А кажуть, що немає незамінних.

Р. Артеменко

У творчості Володимира Сосідка ця любов до рідного клаптика землі постійно нагадує про себе. Це і Грушеві могили, шпилянські дуби, Кочубеївка, Черняківська Маріїна долина, Скороходівська школа і всі земляки, жителі Чутівщини. Його завжди хвилювали усі насущні життєві проблеми рідного краю, його жителів.

Ось як пише про це Володимир Васильович у своїй книзі:

«Ми – країна соціальних парадоксів. Ті, що вирощують у поті чола хліб насущний, знаходяться на межі вимирання, в умовах, як за доби феодалізму. Ті, хто захопив майже задарма народне добро, у палацах танцюють вальс-бостон, оздоблені смокінгами і дорогими сукнями, «показують» цинічно ошуканим глядачам хрущовську «кузькину матір»... На селі мають відбутись благодотвірні зміни, воно повинно мати свого хазяїна, свій транспорт, фінанси. Потрібно наблизити владу до людей...»

Перед нашою країною постали великі проблеми. Вона у вогні війни, яка нас економічно і морально знесилоє. Путін зруйнував Донбас (а наразі й усю Україну), скаламутив людські душі у ньому; кожен клаптик землі нашпигований зброєю, довгі роки дихатиме смертю...»

Володимир Васильович гостро і болісно реагував на всі незгоди у парламенті, на всі недоробки Уряду та Верховної ради. Але все ж вірив, що Україна стане міцною і квітучою.

«Були і є у Чутовому ініціативні і мудрі люди, здатні без столичного помаху створити комфортне життя. Іван Ропавка та Микола Боровик розпочинали з голої ниви. Зуміли ж підняти у височінь слави! Були і самобутні, талановиті люди, які працювали з ними, створювали необхідні важелі для продуктивної

праці, фон мобілізуючого настрою. Згадаймо, бодай, декількох, які крихітку добра віддали нам, за що їм людський уклін. Це Микола Ждан, Юрій Бафталовський, Григорій Костенко, Віталій Коваль, Анатолій Коваль, Микола Корольов, подружжя Батовських. І який легіон не названих! Добрі традиції не вмирають».

«Не все так погано у нашому домі», – пише В. Сосідко: На фоні «лежачих» чи «напівлежачих» підприємств є в нас одне, яке своєю життєздатністю переконує інших, як у нелегких умовах сучасного господарювання можна зробити оазис благополуччя, коли за справу береться розумний, енергійний, ініціативний керівник та ще й з бажанням служити людям. Маємо на увазі хлібну базу № 88, яку не так давно очолив Анатолій Іванович Коваль. Мені приємно писати про це підприємство не тільки тому, що воно є зразковим у районі, а, можливо, і в Україні. Тут багато років працював мій батько... Як не згадати сьогодні Григорія Петровича Перепелицю, справжнього хазяїна, талановитого керманіча, який директорував тієї пори... Немало зробив для справи «Заготзерна» і його людей і колишній директор Іван Григорович Ткаченко...

Їхній спадок прийняв відносно ще молодий Анатолій Іванович Коваль, але вже з певним досвідом роботи з людьми на різних посадах. Керувати, виховувати, спрямовувати робочий люд на досягнення найкращих результатів, зробити їх своїми однодумцями, переконати сумлінно виконувати свій обов'язок, згуртувати їх як колектив, – ой, яка це нелегка справа! Це – мистецтво. Але цього вдалося досягти неабиякими зусиллями новому директору, використовуючи творчі традиції своїх попередників, відшуковуючи нові рішення в нових непростих умовах.

У 2004 році з'явилася видана у Києві книга «Хто є хто на Полтавщині. Видатні земляки». Є в ній і розділ про високі досягнення хлібної бази №88 і її директора Анатолія Івановича Ковалю....» Ця сторінка книги назавжди ввійде в пам'ять людську...

Черняківка, Кочубеївка – це особлива територія. Про вплив місця народження на творчість написано у літературознавстві цілі томи. Про мікрорайон Шпиль у Кочубеївці і його місце у власній долі розповів Володимир Сосідко.

У передмові до книги пані Вероніка Канто зазначає: «Книга Володимира Сосідка “На сходинок серця” – унікальна пам'ятка, гімн селу, простому українському народу, цьому елітному зерну, з якого складається нація».

Із цим важко не погодитись, бо за кожним рядком відчувається гордість пана Володимира за те, що він народився і виріс у селі. У село він повернувся, на дорогий серцю Шпиль, щоб і останні кроки свого життя зробити по цій землі.

Він був завжди відвертим. У нього не було півтонів. Він усе називав своїми іменами.

Наша остання зустріч була тоді, коли він страждав від фізичних мук. Уже практично не сприймав того, що говорилося присутніми. Потребував допомоги. Але, на жаль, вона не порятувала йому життя.

Останню сходинку серця він подолав — піднявся на свій Єверест.

А чи знайшов він свою провідну зірку? Чи зумів? Якими були його останні думки у миті просвітлення? Хочеться думати, що помирав він у злагоді з самим собою.

Володимир Сосідко був енциклопедистом, до певної міри прагматиком і оптимістом, він любив життя і найбільше за все, мабуть, любив свою малу батьківщину, дорогий серцю кочубеївський Шпиль. Не раз закликав не блукати по заморських світах, а повертатися на рідну землю і творити на ній щасливе життя.

Список використаних джерел

1. Артеменко Р. «На сходинках серця» Володимира Сосідка//Сільські новини. – 2023. – № 15 (9117).
2. Густіліна Д. Він з кочубеївської Шпилів // Чутівський край. – 2023. – 17 (188).
3. Сосідко В. На сходинках серця. – Полтава: Дивосвіт. – 280 с.
4. ПОУНБ ім. І. П. Котляревського / Видатні люди Полтавщини. ПОУНБ ім. І. П. Котляревського / Головна сторінка. URL: https://library.pl.ua/vidatni_ljudi_poltavshini/ (дата звернення: 03.12.2023).

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ З РОСІЄЮ

Гончарова А. Є., Руденко Д. М.

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Варипаєв О. М.

Національний науковий центр

«Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського»

(61000, вулиця Чайковська, 4, Харків, Харківська область, Відділ інноваційної економіки, зовнішніх зв'язків та інформатизації наукових досліджень)

E-mail: goncharova300@ukr.net, d.n.rudenko@gmail.com

Анотація. Аналізуючи інформаційний простір України в умовах глобалізації та в контексті воєнного конфлікту з Росією, ця робота розкриває динаміку формування і вплив національного інформаційного простору. Звертаючись до поглядів вчених, вона досліджує виклики, які постають перед Україною, враховуючи геополітичні та культурні аспекти, а також важливість збереження культурної ідентичності в умовах військових подій.

Ключові слова: глобалізація, інформаційний простір, Україна, військовий конфлікт, культурна ідентичність, геополітика, міжнародна комунікація, інформаційні процеси, національний імідж, свобода слова.

В епоху глобалізації, коли світ перетворюється на величезну арену для взаємодії та обміну, країни залишаються учасниками складної гри, де вони конкурують за різноманітні ресурси, вплив та престиж. Глобальне суспільство функціонує як єдина площа для торгівлі товарами та послугами, виробництва національних брендів та обміну інформаційними потоками. Національні

держави вступають у конкуренцію не лише за економічну вигоду, а й за геополітичний вплив, владу та стратегічні ресурси. Це важливо до необхідності розширення політичних стратегій за межі традиційних політичних територій. Держави активно залучаються до формування та реалізації глобальних стратегій, що враховують як економічні, так і геополітичні виміри. У змаганні за місце під сонцем глобальної арени держави розглядають можливості не лише в межах своїх кордонів, але й у міжнародному контексті. Геополітична багатогранність вимагає від країни визначення стратегій, спрямованих на максимізацію їх впливу та використання в глобальному масштабі. Однак глобалізація також створює виклики, пов'язані з потребою узгодження економічних та політичних інтересів націй, забезпечення стійкого розвитку та збереження екологічної рівноваги. Усе це вимагає розробки комплексних стратегій, які б враховували різноманітні аспекти взаємодії в глобальному масштабі та сприяли спільному процвітанню націй у цьому новому світовому ландшафті.

Українська науковиця О. Буньківська визначає інформаційний простір як територію поширення інформації за допомогою компонентів системи інформації та зв'язку. Цей простір враховує матеріальні можливості передачі інформації та наявність регіональних і міждержавних угод, які враховують глобальний характер інформаційних процесів, що не обмежуються національними кордонами [1].

Національний інформаційний простір України об'єднує інформаційні потоки різного походження через різні джерела, такі як преса, електронні ЗМІ та інформаційні мережі, зауважує дослідник О. Литвиненко. Виважена державна політика значно впливає на формування уявлень про державу в зовнішньому інформаційному просторі та просування локальних образів як частини національного дискурсу [2].

З початку 2014 року для українського народу стали важливими питання збереження культурних та мовних традицій, власної ідентичності, при одночасній адаптації до міжнародного, зокрема європейського, досвіду. Ці питання стали невід'ємною частиною глибоких трансформацій, що відбуваються в країні, спрямованих на встановлення демократичних цінностей та адаптацію до міжнародних стандартів, зокрема, європейських.

Інформаційний простір України є полем, на якому різні продуценти генерують інформацію, яка передається та інтерпретується реципієнтами через різні комунікаційні канали. Це поле не обмежується державними кордонами, формуючись на різних рівнях від локального до національного.

Свобода слова та інформаційна незалежність є класичними складними демократичного суспільства, проте в умовах геополітичних труднощів та зовнішніх загроз можуть виникати заборонені на деякі види інформації, які можуть поставити під загрозу національним інтересам та територіальній цілісності держави.

Спроби регулювання цих питань вимагають балансу між забезпеченням свободи слова і забезпеченням захисту національної безпеки. Україна, як суверенна країна, виправдано шукає свій власний підхід до цих питань,

враховуючи внутрішні та зовнішні виклики, з якими вона стикається. Забезпечення сталого розвитку та захист національних цінностей залишаються ключовими завданнями для українського суспільства в умовах складеної геополітичної обстановки.

Відсутність ефективної системи контролю та перевірка утверджених цінностей, що сприяють об'єднанню країни, створює прогалину, через яку можуть підсіктися національна безпека та територіальна цілісність. В Україні триває важливе завдання у виробленні стійкої системи цінностей, яка не тільки визначала б національну ідентичність, а й виступала б фундаментом для консолідації суспільства.

Специфічний вплив росії на Україну через інформаційний простір прикордонних держав, таких як Польща та Угорщина, створив зупинку, де стабільність політичних позицій та інтеграційних зусиль України може бути піддана сумнівам. Цей вплив може бути особливо небезпечним в умовах чітко вираженого контролю та впливу з боку внутрішніх структур.

Засоби та технології інформаційного управління, сумісно з впливовими інструментами в політиці, економіці та культурі, допомагають створити керований характер інформаційного простору. Це особливо важливо для міжнародних гравців, які мають бажання контролювати глобальний інформаційний порядок. У контексті України це поставити під загрозу не тільки інформаційну незалежність, але й може вплинути на зовнішню політику та міжнародні відносини.

Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, який включає в себе не тільки розвиток ефективної інформаційної політики, але й інноваційних сильних цінностей, сприянню тиску зовнішніх факторів та сприянню консолідації суспільства. Враховуючи концепцію французького соціолога та філософа П. Бурдьє, інформаційний простір розглядається як поле, де генерується, передається і трактується інформація. Важливо розрізняти «національний інформаційний простір України» та «інформаційний простір України», враховуючи різний рівень впливу та контролю держави [3].

Інформаційний простір України є полем, на якому різні продуценти генерують інформацію, яка передається та інтерпретується реципієнтами через різні комунікаційні канали. Це поле не обмежується державними кордонами, формуючись на різних рівнях від локального до національного.

Зовнішні актори, включаючи прикордонні держави, провідні країни світу та недержавні учасники світової політики, впливають на інформаційний простір України. Його можна розглядати як сукупність інформаційних полів, включаючи територіальні громади, регіони, міста, офіційний дискурс державної влади та політичні інституції. Ця структура визначається накладенням різних інформаційних полів, що охоплюють як локальні, так і національні аспекти, і важливо враховувати, що інформаційний простір не обов'язково збігається з державними кордонами.

Таке розмаїття впливає на сприйняття України як конфліктогенної в інформаційному просторі, зумовлюючи існування кількох центрів впливу, як внутрішніх, так і зовнішніх.

Список використаних джерел

1. Буньківська О. В. Інформаційний простір: соціокультурна сутність, стан та проблеми функціонування в Україні : автореф. дис. канд. культурології : 26.00.01. Київ, 2009. 22 с.
2. Литвиненко О. В. Інформаційний простір як чинник забезпечення національних інтересів України / О. В. Литвиненко, І. Ф. Бінько, В. М. Потіха. – К. : ІМВ КУ ім. Тараса Шевченка, 1998. – 47 с.
3. Бурдье П., Вакан Л. Рефлексивна соціологія. Частина II. Чиказький воркшоп / пер. з фр. : А. Рябчук. Київ : Медуза, 2015. 224 с.

РОЗВИТОК КУЛЬТУРНИХ ІНДУСТРІЙ ЯК СТРАТЕГІЧНОГО НАПРЯМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Катречко С. С.

Науковий керівник – к. мистецтвознавства, доц. Бескорса В. М.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(61001, Харків, пр. Руставелі, 7, каф. культурологічних дисциплін та
образотворчого мистецтва, тел. (068) 651-41-00
E-mail: sergeykatrecko@gmail.com

Анотація. Проаналізовано можливість сталого розвитку в Україні в умовах воєнного стану, визначено стратегію розвитку культурних індустрій під час воєнних конфліктів для збереження культурної спадщини. Зокрема, визначено роль культурних індустрій у зміцненні соціокультурної ідентичності в умовах воєнного стану.

Ключові слова: культурні індустрії, розвиток сучасного суспільства, воєнний стан, сприяння сталому розвитку.

Постановка проблеми. Поняття «культурних індустрій» є відносно новим, останнім часом до вжитку також увійшло поняття «культурні та креативні індустрії». Береться за увагу те, що, кожна структурна складова культури і мистецтва: (музика, образотворче мистецтво, кіно, телебачення та ін.) мають свій специфічний продукт, технологію виробництва, реалізацію. Культурні індустрії виникли на основі синтезу культури, економіки та технологій. Динамічній структурі культурної індустрії притаманні тенденції саморозвитку та самоорганізації. Культура є відображенням політики та економіки суспільства. Обраний Україною рух у напрямку інтеграції до ЄС та НАТО став для росії формальним приводом для початку повномасштабних бойових дій проти нашої Батьківщини. У час, коли демократична Україна виборює своє право на незалежність, захищає увесь цивілізований світ від варварських спроб рашистів зруйнувати існуючий світовий порядок, особливої актуальності набуває проблема розвитку культурних індустрій. Розвиток культурних ініціатив може відіграти важливу роль у зміцненні соціокультурної стійкості в складному контексті військового конфлікту.

Аналіз останніх джерел і публікацій. 1947 р. представники німецької філософської школи Макс Хоркхаймер та Теодор Адорно вперше визначили поняття «культурна індустрія». Проблему розвитку культурних індустрій вивчають вітчизняні та зарубіжні дослідники: Л. Антонюк, О. Олійник, М. Проскуріна, О. Мельничук, І. Турський, А. Харламов, Л. Шумейко, А. Мателар (A. Mattelart), Ж.-М. П'ємме (J. M. Piemme), Хайнц Штайнерт та ін. Зважаючи на те, що культурна індустрія України зараз «накопичує» свої сили, під час воєнного стану, це потребує більш детального її розгляду з позицій впливу на сталий розвиток сучасного суспільства.

Мета дослідження – обґрунтування значимості культурних індустрій як стратегічного напрямку сталого розвитку сучасного суспільства під час воєнного стану, визначення ключових орієнтирів та напрямів подальшої діяльності з урахуванням світового досвіду.

Виклад основного матеріалу. Креативні індустрії України включають візуальне мистецтво, сценічне мистецтво, видавничу діяльність, дизайн, моду, інформаційні технології, аудіовізуальне мистецтво, архітектуру, рекламу, бібліотеки, архіви та музеї, народні художні промисли.

Розглянемо докладніше основні тенденції розвитку української культурної індустрії в історичному вимірі. Народні традиції завжди були важливою складовою української культури. 1991 року збереження та розвиток національної культурної спадщини було визначено ключовим елементом сталого розвитку України. 1991–2000 рр. – часи «свободи та трансформації». Після здобуття Незалежності в Україні розпочався новий етап культурного розвитку. Збільшення свободи, визнання культурної самосвідомості сприяло вираженню різноманітності культурного самовираження. 2000–2010 рр. – часи «пожвавлення громадських ініціатив». Вони беруть активну участь у діяльності з підтримки культурних проєктів та сприяння творчості та розвитку культурних спільнот. Від 2010 р. – часи «цифрової революції та культурних інновацій». Розвиток технологій і цифрова революція вплинули на культурний ландшафт. Утворення онлайн-платформ, культурні стартапи та інновації в медіа-секторі забезпечують нові можливості розвитку культурного сектору. Від 2014 р. – часи «інтернаціоналізації та культурного обміну». Світова ситуація, особливо події, пов'язані з анексією Криму та конфліктом на сході України, підкреслили важливість культурного обміну та співпраці для посилення культурного розвитку.

Ситуація воєнного стану суттєво ускладнила процеси розвитку культури в Україні. Під час війни креативні індустрії зазнали відтоку талантів, скорочення фінансування, зниження попиту на культурні продукти та послуги, негативних наслідків розірваних ланцюгів постачання.

Державні кошти, які в мирний час виділялися на культуру, в умовах воєнного стану спрямовуються насамперед на підтримку Збройних Сил України. Водночас із цим, креативні індустрії мають шанс стати рушійним двигуном відновлення України після війни. І сьогодні, частина підприємців продовжує працювати, експортуючи креативний продукт і підтримуючи

економіку держави. Завдяки ініціативі волонтерів організовується безліч проєктів допомоги армії, мирному населенню на звільнених від окупації територіях, вимушеним переселенцям. Безперечно, що для побудови ефективної взаємодії з культурними діячами у цих надскладних умовах необхідно глибоке розуміння їх внутрішнього стану та особливостей реагування на виклики.

У цей драматичний час військового конфлікту край важливим стає питання збереження культурної ідентичності та художньої спадщини. Значна увага має приділятися мистецтву, яке виступає не тільки методом творчого вираження, але й методом арт-терапії в стресових ситуаціях. Проєкти та ініціативи у сфері мистецтва сприятимуть вираженню емоцій, психологічному зціленню та об'єднанню суспільства. Важливості набуває процес підтримки креативних індустрій. Сприяння розвитку креативних індустрій може слугувати засобом створення робочих місць та відновлення економіки в умовах воєнного стану.

Заслужують на увагу також різні форми «міжкультурного діалогу» – проєкти, що сприяють взаєморозумінню різних культур, допомагають зменшити напругу та конфлікти в суспільстві. Культурний розвиток в умовах воєнного стану може стати основою для інноваційних рішень і підходів для вирішення соціальних, економічних і культурних проблем. Підтримка соціокультурної стійкості допомагає суспільствам адаптуватися до таких стресових ситуацій, як війна, і пережити їх. Велике значення для культурної комунікації мають цифрові технології, що забезпечують онлайн-доступ до культурних ініціатив. Чільна увага має приділятися створенню безпечного простору для творчості та культурних заходів в умовах воєнного стану.

Край важливою стає гуманітарна допомога та психологічна підтримка соціуму для відновлення культурного життя в кризових ситуаціях. Хоча воєнний стан є важким, важливо продовжувати зосереджуватися на важливості культурного розвитку як засобу відбудови та зміцнення суспільства у важкі часи.

Зупинимось на перспективних аспектах розвитку української культурної індустрії докладніше. Пріоритетними залишаться такі завдання, як от:

- Збереження традицій та наслідування. Україна продовжуватиме приділяти увагу збереженню та використанню своєї національної культурної спадщини, зокрема мови, народних звичаїв, традицій та національної культури.
- Гармонізація відносин із європейськими стандартами. Співпраця з Європейським Союзом забезпечить гармонізацію українського законодавства та стандартів з європейськими законами та стандартами, що важливо для розвитку індустрії культури.

- Розвиток креативних індустрій. Інтерес до креативних індустрій, таких як дизайн, музика, кіно та театр буде призводити до появи нових культурних проєктів та ініціатив.

- Цифрова трансформація. Дедалі ширше використання технологій і цифрова трансформація також вплинуть на індустрію культури, створюючи нові можливості для розповсюдження та споживання культурних продуктів.

- Міжнародні культурні обміни: Україна продовжуватиме брати активну участь у міжнародних програмах культурного обміну, сприяючи розширенню культурних зв'язків і взаєморозуміння.

- Сучасне мистецтво та альтернативні форми вираження. З'являться нові форми мистецтва та культурного вираження, які відображатимуть сучасні тенденції та виклики.

Проте, поряд із цими позитивними тенденціями, важливо продовжувати вирішувати такі питання, як фінансова підтримка культурних проєктів, підтримка національної ідентичності та взаємодія різних культурних груп у суспільстві.

Висновки. Таким чином, нами проаналізовано вплив воєнного стану на галузь культури та можливості забезпечення сталого розвитку суспільства; визначено стратегію розвитку культурних індустрій у військових конфліктах для збереження та підтримки культурної спадщини; обґрунтовано роль культурних індустрій у зміцненні соціокультурної ідентичності в умовах воєнного стану. Сталий розвиток культури має на меті не лише сприяти соціальній відбудові, а й зміцнювати соціальну стабільність та згуртованість у важкі часи, цей напрям є актуальним у подоланні викликів воєнного часу, унікальним та важливим.

Список використаних джерел

1. Холодницька А. Актуальні тенденції розвитку креативних індустрій в Україні в умовах глобалізації Економіка і суспільство. *Вісник Мукачівського державного університету*. Вип.14. 2018. С. 151–157.

2. Культурні конвенції ЮНЕСКО, як інструмент сталого розвитку. URL : <https://uccs.org.ua/novyny/kulturni-konventsii-iunesko-iak-instrument-staloho-rozvytku/> (дата звернення: 27.11.2023 р.)

3. Creative Europe та хаби: єврокомісар розповіла, як ЄС підтримує українську культуру. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3139323-creative-europe-ta-kreativni-habi-evrokomisar-rozpovila-ak-es-pidtrimue-ukrainsku-kulturu.html> (дата звернення: 01.12.2023 р.)

4. Врублевський О. Прийняття головою громади одноосібних рішень в умовах воєнного стану: нормативний та практичний аспекти. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/15923> (дата звернення: 08.12.2023 р.)

УКРАЇНСЬКІ МИТЦІ СУЧАСНОСТІ

Клиницька В. І.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Кобилко Н. А.

Харківський національний університет внутрішніх справ

(61080, Харків, пр. Льва Ландау, 27, каф. соціально-гуманітарних дисциплін)

E-mail: Valeriaklinicka@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто творчий шлях сучасних українських митців – Софії Морозюк, Івана Марчука, Іллі Чичкана, проаналізовано їхній індивідуальний стиль.

Ключові слова: художнє мистецтво, авангард, бієнале, артфорум.

Тривалий час українська культура знаходилася під тотальною забороною, а митців знищували. Події останніх років слугують яскравим підтвердженням того, що за допомогою мистецтва можна достукатися до світу, розповісти йому свою історію. На сьогодні ми маємо митців, які здобули популярність далеко за межами рідної країни. Варто виокремити Софію Морозюк, Івана Марчука та Іллю Чичкана.

Авторським стилем Софії Морозюк є абстрактні картини з власним підписом, завдяки яким вона стала популярною у свої 25 років. Народилася художниця в місті Харкові. Хоча свій творчо-професійний шлях розпочала недавно, але малюванням захоплювалася змалечку. Сформувати індивідуальний стиль художниці допомогли майстри з Харківського університету мистецтв, де вона здобувала професію промислового дизайнера. Сьогодні картини Софії Морозюк представлені на виставках у Нью-Йорку, Амстердамі. Дуже часто використовуються в соціальних мережах, що робить їх доступними для широкого кола глядачів. Однією з «фішок» мисткині є короткі та влучні написи. За визначенням самої Софії Морозюк: «...це найвищий пілотаж – втиснути якнайбільше сенсу в найменшу кількість слів. Для художника найважливіша задача – віднайти таку стилістику, щоб всі, дивлячись на картини, розуміли, що вони – твої» [2]. Із початком повномасштабного вторгнення життєвим гаслом художниці стали слова її батька: «Творчі люди – літописці історії». Софія Морозюк активно займається благодійністю, а виручені кошти за картини йдуть на допомогу як військовим, так і дітям.

Надзвичайно популярним є український живописець, «патріарх авангарду» Іван Марчук. На сьогодні доробок митця складає 5000 робіт. Творчий шлях Івана Марчука надзвичайно складний. У 1979 році його картини були представлені на першій виставці українських художників-нонконформістів за кордоном. Саме на ній на індивідуальний стиль Івана Марчука звернув увагу Роланд Перлоуз, мистецтвознавець й особистий біограф Пабло Пікасо. Проте на батьківщині художника переслідувала радянська влада, його виставки заборонялися. І зрештою через постійні утиски Іван Марчук змушений був емігрувати: «... із-за того, що я приїхав зі Львова, це вже націоналіст. А саме страшне, що я втрутився в святая святих – у соцреалізм – і почав його руйнувати. У всій своїй творчості» [1].

Творчість митця можна поділити на 12–14 періодів: «Голос моєї душі», «Цвітіння», «Пейзажі», «Портрет», «Кольорові прелюдії», «Шевченкіана», «Натюрморт», «Нові експресії», «Біла планета 1», «Біла планета 2», «Виходять мрії з берегів», «Погляд у безмежність». Полотна кожного періоду відрізняються за стилем та малярською манерою. Звичайний мазок він замінює на найтонші цівки кольору, завдяки чому утворюється дивовижне мереживо й досягається ефект неймовірного світіння й відтінків кольору.

У доробку Івана Марчука знаходимо картини написані офіційно та підпільно. Вільна за формою манера художника заперечувала канон соцреалістичного мистецтва, тому творчість митця замовчувалася й заборонялася понад 17 років. Остаточне повернення Івана Марчука до України відбулося в 2011 році.

Ще одним відомим сучасним українським художником є Ілля Чичкан, який працює в різних жанрах: живопис, фотографія, інсталяція, відео. У 1990-х рр. ім'я цього митця було пов'язане з художнім рухом «Нова хвиля» – українським трансавангардним мистецтвом. Також цей рух уособлював ключові зміни, які настали після перебудови. У 1988–1989 рр. Ілля Чичкан разом з іншими художниками заснували групу «Празька комуна». Вони об'єднували навколо себе митців, які виступали проти бюрократичних культурних інститутів радянського часу.

Роботи художника виставляються в провідних галереях і музеях Європи, США і Південної Америки. Він бере активну участь у міжнародних форумах і фестивалях сучасного мистецтва: бієнале в Сан-Паоло (1996), бієнале сучасного мистецтва в Йоганнесбурзі (1997), Празькій бієнале (2003), Белградській бієнале (2004), європейській бієнале Manifesta (2004), Венеційській бієнале (2009). 2003 року представив у Києві на виставці роботу «Воно», що встановила рекорд як найдорожча картина сучасного українського художника. Ілля Чичкан також представляв Україну на 53-й міжнародній Венеційській бієнале сучасного мистецтва – найстарішому та найпрестижнішому світовому артфорумі, що є найвищим досягненням у кар'єрі художника [3].

Отже, попри постійні утиски та заборону, українська культура невпинно розвивається та отримує світове визнання.

Список використаних джерел

1. «Люди дивляться, а художник бачить». Який він, унікальний стиль українського генія Івана Марчука. URL: <https://suspilne.media/culture/238213-ludi-divlatsa-a-hudoznik-bacit-akij-vin-unikalnij-stil-ukrainskogo-genia-ivana-marcuka/>
2. «Художники – літописці історії»: Соня Морозюк про творчість під час війни і зароблені мільйони. URL: <https://insider.ua/hudozhniki-litopisczi-istorii-sonya-morozyuk-pro-mistecztvo-pid-chas-vijni-i-zarobleni-miljoni/>
3. Чичкан Ілля Аркадійович. URL: https://lb.ua/file/person/4424_chichkan_illya_arkadiyovich.html

ГЕНОЦИД, ЯК ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЦІННОСТІ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

Ковальова М. О.

Науковий керівник – к. іст. н., проф. Міносян А. С.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)7164156)

E-mail: unescokafedra@gmail.com

Анотація. розглядаються питання пов'язані з геноцидом, як явищем, спрямованим на знищення людських життів. Акцент зроблено на визначення геноциду як найважчого та найжорстокішого порушення прав людини та основних гуманітарних цінностей. Наведено історичні приклади подій, що призвели до проявів геноциду проти людства. Важливе місце в цьому переліку займають сучасні дії проти українства за участю російського агресора.

Ключові слова: геноцид, голодомор, Голокост, російська агресія, загальнолюдські цінності, гуманізм, людські життя, депортація.

Геноцид є найважчим і найжорстокішим порушенням прав людини та основних гуманітарних цінностей. Здійснення геноциду є виявом масового насильства та злочину проти людяності. Визнання геноциду часто пов'язане із запереченням цінності людського життя та намаганням систематично знищити конкретну групу людей через фізичне знищення, психологічну травму чи інші методи.

Геноцид може мати різні мотивації, такі як етнічна, расова, релігійна або соціальна ненависть. В сучасному світі міжнародне право визнає геноцид як злочин проти міжнародного права, і винуватці таких злочинів можуть бути притягнуті до відповідальності перед міжнародними трибуналами.

Заперечення цінності людського життя, яке виявляється через геноцид, є прямим порушенням основних принципів гуманізму та дотримання прав людини. Міжнародна спільнота докладає зусилля для запобігання геноциду та притягнення винуватців до відповідальності з метою збереження і захисту життя та гідності кожної людини.

Є багато прикладів геноциду в історії такі як :

Геноцид вірмен – геноцид, організований і здійснений 1915 року (на думку деяких джерел, продовжувався до 1923 року на територіях, які були підконтрольні владі Османської імперії (зокрема, територія Західної Вірменії). Геноцид здійснювали шляхом фізичного знищення й депортації, включно з переміщенням цивільного населення. У 1915 році понад 1,5 мільйона вірмен були вбиті і піддані тортурам.

Голодомор в Україні 1921–1923 – масовий голод у південних областях України в 1921–1923 роках, спричинений посухами 1921–1922 роках, повоєнною розрухою, політикою продрозверстки та надмірним вивезенням хліба Радянською Росією за межі УСРР. На початку січня 1922 року кількість голодуючих сягнула 1 890 000 осіб, у березні – 3 250 000, у червні – 4 103 000. За доповіддю представника Комітету Нансена, акредитованого у Женеві, на півдні України взимку 1922 року голодували 8 000 000 селян.

Голодомор 1932–1933 років – другий акт геноциду українського народу, організований керівництвом ВКП(б) та урядом СРСР у 1932–1933 роках. Вбивство голодом відбувалося в Україні й на Кубані як до 1933 року, так і 1933 року. Якщо протягом 1932 року голодом було замордовано сотні тисяч людей, то 1933 року лік ішов на мільйони. Однак і 1932, і 1933 роках в Україні й на Кубані, на відміну від інших регіонів СРСР, де від голоду також загинуло чимало людей, голод був актом геноциду, оскільки він був навмисне спрямований проти української нації як такої. Судом визнана оцінка загибелі 3,941 млн у сільській місцевості на території Української СРР та Кубані, переважну більшість населення якої становили українці, та екпертно визнається 6,122 млн втрат ненародженими.

Голокост (1933–1945) був систематичним, спонсорованим державою переслідуванням і вбивством шести мільйонів європейських євреїв режимом нацистської Німеччини та його союзників і колабораціоністів. Епоха Голокосту почалася в січні 1933 року, коли до влади в Німеччині прийшли Адольф Гітлер і нацистська партія. Він закінчився в травні 1945 року.

Геноцид українців. У квітні 2022 року з'явилися моторошні знімки з деокупованих населених пунктів Київської області з ознаками геноциду [21]. 14 квітня 2022 року Верховна Рада України прийняла Постанову про Заяву ВРУ «Про вчинення РФ геноциду в Україні», визнавши дії, вчинені рф під час останньої фази збройної агресії рф проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, геноцидом українського народу. Вказується, що акти геноциду в діях Росії проявляються, зокрема, у вчиненні масових звірств у містах Буча, Бородянка, Гостомель, Ірпінь та інших.

27 квітня 2023 року ПАРЄ визнала депортацію та насильницьке переміщення українських дітей на територію російської федерації, як такими, що мають ознаки геноциду. І хоч західні партнери не хочуть визнавати дії росії - геноцидом, нам достеменно відомо, що за цим стоїть і чим це може завершитися для тих народів, що сповідують демократичні цінності .

Список використаних джерел

1. Нацистський «новий порядок» в містах України: Збірка фотографій та документів з фондів Музею «Пам'ять єврейського народу та Голокост в Україні». – Дніпропетровськ: Інститут «Ткума». 2015. – 336 с.
2. Попадюк Н. Голокост: трагедія ХХ століття, Ужгород: Гражда, 2007.
3. Зонтгаймер К. Як нацизм прийшов до влади / Пер. з нім. – Київ: Дух і літера, 2009. – 320 с.
4. Українське суспільство в умовах війни.(2022): Колективна монографія/ С.Дембіцьки, О. Злобіна , Н. Костенко. та ін.; за ред. Член-кор. НАН України ,д. філос. н. Є. Головахи,д. соц. н. С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022.– 410 с.
5. Плохій С. (2023) Російсько – українська війна . Повернення історії. – Харків: КСД, 2023- 400 с.
6. Магда Є. (2017) Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. – Київ: КАЛАМАР, 2017 – 268с.

THE ROLE OF UKRAINE IN THE CULTURAL AND INFORMATION SPACE IN THE WORLD

Корляков Б. О.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Гончарук О. М.
Харківський національний університет внутрішніх справ
(Харків, пр. Льва Ландау, 27, каф. іноземних мов)

E-mail: og.2two@gmail.com

Анотація. Ця дослідницька робота присвячена аналізу впливу України на світовий культурно-інформаційний простір протягом ХХ–ХХІ століть. Робота висвітлює історичні та культурні аспекти розвитку країни, розглядає роль українських митців і літераторів у формуванні світового культурного образу, а також аналізує використання медіа та Інтернету в культурній дипломатії. Дослідження піднімає питання стратегії розвитку України в глобальному контексті, надаючи унікальний погляд на взаємодію країни зі світовим культурним співтовариством.

Ключові слова: глобалізація, культурна дипломатія, медіа вплив, інтернаціоналізація культури, цифрові технології, світовий культурний образ, стратегії культурного розвитку.

As Ukraine enters the century its influence, on the cultural and information landscape becomes more prominent. This presentation examines aspects of Ukraine's involvement in the world's information environment.

Ukraine as a Cultural Powerhouse. With its rich history and cultural heritage Ukraine emerges as an important player on the global cultural stage. Exploring traditions, arts and literature becomes essential for understanding the diversity of cultures

The Impact of Media on a Global Scale. Media platforms such as television, radio and online resources play a significant role in disseminating information and showcasing cultural expressions. The expansion of internet connectivity allows Ukraine to actively collaborate with the community.

Cultural Diplomacy and Collaborations. Ukraine utilizes diplomacy to support. Develop diplomatic relations with various countries. By forming partnerships in the field of culture Ukraine strengthens its position in the community.

Challenges and Opportunities in the Global Information Landscape. Rapid advancements and global challenges present tasks for Ukraine to ensure resilience and innovation in information exchange. Embracing ideas within culture and being open to solutions are crucial aspects, in today's world.

The increasing global interest, in culture and information technologies presents opportunities for dialogue and collaboration. It is crucial for us to preserve the uniqueness of our culture while also adapting to the changing dynamics of the society. One way to achieve this is by involving artists, festivals and exhibitions, in international events. This not promotes the internationalization of culture but also facilitates mutual understanding among different national cultures.

The Role of Education in Shaping Global Perceptions. Educational programs and student exchanges play a key role in shaping global perceptions of Ukraine. Active international cooperation in education facilitates the mutual exchange of ideas and innovations.

Cultural Initiatives and Ukraine's Global Image. Cultural initiatives, such as the activities of cultural centers and the organization of international events, are crucial for shaping a positive image of Ukraine worldwide.

Collective Projects and Collaboration with Other Countries. Participation in global projects and collaboration with other countries contribute to addressing common global challenges and forming partnerships for mutual development.

Digital Technologies and Innovations in the Cultural Space. The development of digital technologies opens new opportunities for engaging with the audience and expands the possibilities for popularizing Ukrainian culture through online platforms and virtual events.

Список використаних джерел

1. Magocsi, P. R. A History of Ukraine: The Land and Its Peoples. University of Toronto Press, 2010. 896 p.
2. Melissen, J. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. Palgrave Macmillan, 2005. 221 p.
3. UNESCO. Re|Shaping Cultural Policies: A Decade Promoting the Diversity of Cultural Expressions for Development. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2015. 235 p.

ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У 20-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВЩИНИ

Лапченко А. С.

Державний біотехнологічний університет

(61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін, тел.+38(068)660 32 81)

E-mail: lapchenko_a@ukr.net

Анотація. проаналізовано політику радянської влади у 20-ті роки ХХ ст. на території Харківщини, які були спрямовані на знищення української ідентичності. Представлені події розглядаються не виключно з метою об'єктивно висвітлити минуле, а для збереження історичної пам'яті як з однієї важливих складових національної ідентичності українського народу.

Ключові слова: ідентичність, пам'ять, селяни, неп.

Ідентичність – це усвідомлення людиною своєї належності до певної спільноти, яке дає їй змогу визначити своє місце в соціокультурному просторі та вільно орієнтуватися в навколишньому світі. Події 20-30 рр. ХХ ст. на українських землях свідчать про те, що радянська влада цілеспрямовано знищувала нації і народи, прагнучи створення єдиної радянської нації і відповідно радянської людини. Такої думки дотримувався Рафаель Лемкін,

автор концепції геноциду, який виділив 4 складові геноциду української нації та знищення її ідентичності. Ці складові включають: «нищення української інтелігенції – мозку чи розуму нації; ліквідація Української Православної Автокефальної Церкви – «душі України»; Голодомор українського селянства – зберігача української культури, мови, традиції тощо; заселення України іноетнічними елементами для радикальної зміни складу населення» [1].

Радянська влада вживала низку заходів, аби схилити до себе корінне населення національних республік. Одним із важливих і результативних заходів радянської влади було проведення політики «коренізації» з початку 20-х рр. ХХ сторіччя. Її мета – показати народам, що ставлення нової влади до національних культур докорінно відрізняється від великодержавної політики імперії [2].

Окрім того, держава в перші роки нової економічної політики використовувала дрібного виробника задля забезпечення населення необхідними товарами. А загалом політика держави була спрямована на ліквідацію дрібного виробника. Найбільше свою увагу влада концентрувала на Харківщині на борошномельній, маслоробній, олійній промисловостях. Хоча водночас держава намагалася опанувати і контролювати й інші галузі виробництва. У більшовицькій політиці, щодо селянства (яке зберегло свою ідентичність), можна виокремити декілька періодів впродовж нової економічної політики:

– 1921–1923 рр. – сприяння розвитку самостійної промислової діяльності селян, задля ліквідації дефіциту товарів першої необхідності, в умовах відновлення товарно-грошових відносин і переходу від товарообміну до торгівлі;

– кінець 1923–1925 рр. – обмеження самостійної промислової діяльності дрібного виробника на селі шляхом стимулювання організації мережі кооперації (як наслідок витіснення приватника з галузі торгівлі) та адміністративних заходів;

– 1925–1928 рр. – перехід влади від обмеження до ліквідації самостійної промислової діяльності приватника на селі: податковий тиск; посилення кооперації (держава вбачала в ній головну форму організації селян, що займалися промислами); адміністративно-командні методи управління господарством [3].

Саме держава встановлювала норми і правила, за якими мали діяти організаційно-господарські форми торгово-промислового та сільськогосподарського підприємництва. Вона дозволила функціонування приватної, кооперативної, орендної, концесійної, акціонерної, колективної форм бізнесу. Радянська держава визнала селянські господарства суб'єктом дрібнотоварного підприємництва, але на відміну від промислових і торговельних закладів, не виписала законодавчо статус самого юридичного і соціального інституту сільськогосподарського приватного підприємства, тобто сімейно-трудового господарства. Його соціально-економічні ознаки розглядалися лише в контексті встановлення ставок податку та класової інтерпретації до різних груп селянства [4].

Таким чином, політика більшовиків щодо селянських промислів з березня 1921 р. до 1928 р. відповідала загальним принципам нової економічної політики і була однією з головних його складників. Найбільше свою увагу влада концентрувала на борошномельній, маслоробній, олійній промисловостях. Хоча водночас держава продовжувала опановувати і контролювати й інші галузі виробництва. Це було обумовлено тим, що селянські промисли в харчовій галузі, у період прискороного розвитку важкої індустрії, мали загасити наростаючу соціальну напругу та забезпечити населення найнеобхіднішим.

Список використаних джерел

1. Сербин Р., Грабовський С. Рафаель Лемкін і Голодомор як геноцид українського народу [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/1349371.html>
2. Лапченко А.С. Особливості державного регулювання селянських промислів на Харківщині протягом 1921–1929 рр. // Історія торгівлі, податків та мита: зб. наук. пр.. Дніпро, 2016. № 1-2 (13-14). С. 220-229.
3. Лапченко А.С. Селянські промисли на Харківщині (Слобожанщині) в роки нової економічної політики (1921-1928рр.). : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01. Харків, 2018. 287 с.
4. Лапченко А.С. «Денаціоналізація» в сільській місцевості в 1920-ті роки (на прикладі Харківщини). Матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції «Слобожанський гуманітарій – 2018» (Харків, ХНТУСГ, 30 березня 2018 р.). Харків, 2018. С. 47–55.

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНОЇ-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ МІСІЙ ДИРЕКТОРІЇ УНР

Ластовець Н. О.

к. іст. н., старший викладач кафедри українознавства ХНУРЕ
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)
E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. У роботі проаналізовано культурну та просвітницьку роботу українських дипломатичних представництв періоду Директорії УНР. Особливу увагу було звернуто на культурницьку складову та переорієнтацію політики дипломатичних місій після Паризької мирної конференції (1919) та наради голів дипломатичних представництв у 1920 р.

Ключові слова: дипломатичне представництво, Директорія УНР, культурна дипломатія, просвітницька діяльність.

Україна зараз як ніколи потребує медійності та висвітлення теми війни проти росії на шпальтах всіх можливих західних медіа. Одним з варіантів як це можливо зробити є культурна промоція і зараз велика кількість українських артистів та митців роблять все можливе задля повернення теми України в інформаційний простір Заходу. Втім чи тільки таким чином можна це

організувати? Чи були успішні подібні кейси в минулому? Безумовно так. Період Української революцій був багатий на поразки та перемоги, у тому числі й на дипломатичному поприщі, але, на жаль, єдиною відомою серед широкого загалу спробою популяризувати українське і через це досягти видимості України як окремої держави, як окремої від «великої расейской» культури, є гастролі капели Кошиця, які були дуже успішними в Європі та Америці, але таких прикладів було набагато більше.

Важливо наголосити, що організацією культурних та просвітницьких заходів займалися урядовці українські дипломатичні місії, хоча це не входило до кола їх посадових обов'язків. Особливо це стосувалося фінансування. Так, наприклад, для відправи та перебування капели Кошиця за кордоном був встановлений окремий бюджет (хоча він все одно був замалий для організації концертів такого масштабу, тому часто дипломатичні представництва дофінансовували капелу з власних коштів). Щодо інших культурних заходів, їх фінансування взагалі не передбачалося. Посольства, консульства та дипломатичні місії могли використовувати виключно свої кошти для їх організації. Необхідно зазначити й те, що часто ініціаторами культурних заходів виступали певні особи зі складу дипломатичних представництв. Це було пов'язано з низкою причин, які починалися з мотивації і завершувалися контактами серед місцевого політикуму чи культурних діячів країни перебування.

Культурна дипломатія, разом з пропагандою українського стала основною складовою діяльності дипломатичних представництв тільки після провалу місії на Паризькій мирній конференції 1919 року і мала розв'язати декілька проблем: популяризувати Україну за кордоном через культуру, мистецтво, літературу; сприяти налагодженню контактів між українськими діячами та діячами країн перебування [1, с. 48]. Втім, навіть після наради голів дипломатичних місій інструкції для посольств та консульств змінені не були, офіційного закріплення цей напрям також не отримав, тому кожне представництво трактувало результати наради на власний розсуд. Серед прикладів успішних кейсів були заходи, організовані до ювілею М. Драгоманова посольством в Болгарії. Ініціатором цих заходів став секретар болгарського посольства Д. Шелудько, який тимчасово виконував обов'язки голови дипломатичного представництва. Це було позитивно сприйнято в країні перебування, і вже в березні 1920 року за ініціативою професора І. Шишманова було створене українсько-болгарське товариство [2, с. 190].

Дипломатичні представництва, разом з військово-санітарними місіями та закордонними емігрантськими організаціями також брали на себе організацію свят. Наприклад, у Празі в 1920 року було організовано святкування Великодня. Ці дійства були доволі масовими, на загальному святкуванні було присутньо 150 осіб, а на виставі 300 [2, с. 190]. Окрім свят організовувалися заходи щодо святкувань ювілеїв видатних діячів. Як вже наголошувалося, у Болгарії було організовано святкування ювілею М. Драгоманова, а в Празі – роковини Т. Шевченка (1920) [2, с. 190–191].

Також проводилася велика кількість відкритих лекцій про українське питання та українську культуру, про що згадують у своїх спогадах О. Лотоцький [7, с. 134] та Д. Дорошенко [6]. Це було поширеним явищем. Лекторами були представники українських дипломатичних місій, що значно посилювало інтерес до України, до її традицій та культури. Наприклад, М. Тишкевича запрошували читати лекції про історію України паризьким студентам: «...гурток студентів із школи політичних наук із групою студентів Ecole Normale (одна з найвищих шкіл, з якої вийшло багато відомих політичних діячів), прохав гр. Тишкевича зробити виклад про Україну» [2, с. 272–273].

У липні 1920 р. відбулася інша лекція, присвячена місцю жінок в українській історії та культурі: «У Римі була улаштована пп. Єремієвою і д-ром Гріненком лекція для італійського громадянства на тему «Українське жіноцтво в історії України». Лекція мала великий успіх і зібрала повну аудиторію» [3, с. 116]. Деякі лекції викликали гарячі суперечки у партійних колах, як це сталося з доповіддю М. Залізняка про державне будівництво в Україні: «Лекція п. М. Залізняка на тему «Роля партії есерів у державному будівництві України», у зв'язку з програмовою статтею проф. Грушевського («Борітеся – поборете», ч. 1), викликала гарячі дискусії, які продовжувалися уже два вечори та ще не закінчились. Промовляли д-р П. Лисяк, сен. С. П. Шелухін С. Гольдеман, І. Рудницький і др. Оборонцям – соціальної революції на Вкраїні виступили пп. Чечіль і Христюк» [4, с. 409].

Отже, українські дипломатичні представництва періоду Директорії УНР провадили досить активний культурний складник, який був вагомою частиною їх роботи. Організація заходів безпосередньо впливала на ставлення до України та української інтелігенції, але, на жаль, змінити вже підписаний в Парижі мирний договір вона не могла. До здобуття Україною незалежності українському народу треба було пережити радянську окупацію, три голодомори та знищення інтелігенції, що вирішити: залишитися чи повернутися в радянську Україну. Втім, зараз, на жаль, кейси з варіантами комунікації також дуже актуальні через повномасштабне вторгнення в межах російсько-української війни.

Список використаних джерел

1. Веденєєв Д. Міжнародно-інформаційна діяльність Української держави 1917–1923 рр. К.: Наук. Відділ НА СБУ, 2009. 164 с
2. Воля. Відень, 1920. Т. 2, Ч. 1–10. 439 с.
3. Воля. Відень, 1920. Т. 3, Ч. 1–13. 565 с.
4. Воля. Відень, 1920. Т. 4, Ч. 1–13. 675 с.
5. Держалюк М. Міжнародне становище України та її визвольна боротьба у 1917–1922 рр. К.: Оріони, 1998. 240 с.
6. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1920 роки). К., 2007. 632 с.
7. Лотоцький О. Сторінки минулого. Ч. 4: В Царгороді. Б.м.: Українська Православна Церква в США, 1966. 178 с.

ВПЛИВ СВІТОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Максимовська О. Є., Ковальова К. О.

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Варипаєв О.М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)7164156)

E-mail: info@btu.kharkiv.ua

Анотація. Аналіз впливу глобалізації та інформаційних потоків на Україну, висвітлювання ризиків дезінформації та пропозиції що до заходів для підвищення медіаграмотності. Розгляд впливу глобалізації на медіапростір та необхідність збереження культурної самобутності.

Чи є інформаційні війни та цифрова дезінформація загрозою для стабільності в Україні? Комплексний підхід, включаючи медіаграмотність, захист інформаційної безпеки та міжнародне співробітництво, для вирішення цього питання.

Обговорення ролі цифрової дипломатії в просуванні інтересів України за кордоном через використання соцмереж та цифрових платформ. Підкреслення важливості глобальних інформаційних потоків для формування громадської думки в Україні.

Ключові слова: глобалізація, інформаційні потоки, Україна, культурна самобутність, дезінформація, медіаграмотність, цифрові технології, медіа простір, соціальні мережі, громадська думка, інформаційна безпека.

У сучасному світі Україна активно інтегрується у світове співтовариство, і світові інформаційні потоки можуть чинити значний вплив на внутрішню політику та соціальний настрій країни. Стрімкий розвиток цифрових технологій та медіаплатформ посилює потребу в аналізі впливу світових інформаційних потоків на національну безпеку та культурну самобутність України. Суспільство України наражається на інформаційні виклики, пов'язані з дезінформацією та пропагандою, що потребує підвищення медіаграмотності та критичного мислення серед населення, а також розроблення ефективних механізмів фільтрації й адаптації змісту для захисту національних інтересів.

Глобалізація справляє потужний вплив на всі аспекти життя сучасної України, особливо на медіапростір. Цифровізація інформації призвела до того, що кордони між державами стали проникними для масової культури, ідей, інформаційних трендів і новинних потоків. Цей вплив відбивається у зростанні доступності іноземних медіа для українців, що неминуче впливає на формування громадської думки.

Інформаційний простір України зазнає трансформації під впливом глобальних медіапотоків, що призводить до змішання культурних кодів, адаптації зарубіжних медіаформатів і поширення глобальних інформаційних агенд. Так, наприклад, упровадження західних стандартів журналістики сприяє

підвищенню якості місцевих медіа, однак водночас породжує необхідність захисту національної інформаційної безпеки та зміцнення медіа-незалежності.

Розгляд цих тенденцій важливий для розуміння, як Україна може зберегти свою культурну унікальність та інформаційний суверенітет, підтримуючи при цьому відкритість і доступність світового інформаційного простору для своїх громадян.

В еру, коли інформаційні війни та цифрова дезінформація стають дедалі витонченішими, Україна стикається з необхідністю розроблення та впровадження заходів щодо боротьби зі шкідливими інформаційними атаками. Дезінформація являє собою особливу загрозу для стабільності внутрішнього політичного середовища і громадського порядку. Наплив неправдивої інформації може підірвати довіру громадян до інституційних авторитетів і розколоти суспільство. В умовах України, де минуле і сьогодення затьмарені конфліктами, важливість інформаційної безпеки посилюється.

Протидія цим викликам вимагає комплексного підходу, що включає законодавчі ініціативи, навчання медіаграмотності населення і розвиток національних медіаресурсів, здатних надавати перевірену і надійну інформацію. Ефективна стратегія повинна також враховувати міжнародне співробітництво в галузі кібербезпеки та обмін досвідом з країнами, які зіткнулися з подібними проблемами.

Цифрова дипломатія стає важливим інструментом для України в просуванні своїх інтересів на міжнародній арені. Використання цифрових технологій дає змогу країні розширювати свій вплив, зміцнювати зв'язки та формувати позитивний імідж за кордоном.

Ключові напрямки цифрової дипломатії включають: активне використання соціальних мереж для взаємодії з іноземними громадянами та урядами; застосування цифрових платформ для прозорості дипломатичних ініціатив і поширення інформації про культуру і політику України; розвиток кібердипломатії для участі в міжнародних обговореннях щодо кібербезпеки та кіберспівробітництва. Ефективна цифрова дипломатія допоможе Україні налагодити діалог із багатьма країнами, просуваючи свої інтереси та зміцнюючи міжнародні альянси.

Вплив глобальних інформаційних потоків на формування громадської думки в Україні має велике значення. По-перше, доступ до різноманітних міжнародних джерел інформації розширює горизонти українців, формуючи глибше розуміння світових процесів. По-друге, культивування цінностей відкритого суспільства, підтримуючи прагнення до демократії та прав людини. Однак зростає ризик поширення дезінформації, яка може спотворювати громадську думку та впливати на внутрішню політику.

УКРАЇНА ТА СВІТОВІ КУЛЬТУРНІ ОБМІНИ ХХ–ХХІ СТ.

Одарюк С. С.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: sofii.odariuk@nure.ua

Анотація. У цій роботі розглядається актуальність взаємодії української культури з глобальним середовищем у контексті трансформацій і консолідації національної ідентичності. Дослідження аналізує вплив культурної дипломатії, мовної політики, інноваційних технологій і культурних програм на образ України у світовому культурному просторі.

Ключові слова: світові культурні обміни, українська культура, культурна дипломатія.

У ХХ–ХХІ ст. тема «Україна та світові культурні обміни» виявляється особливо актуальною, оскільки країна, переживаючи трансформації та консолідацію своєї національної ідентичності, активно взаємодіє з глобальним культурним співтовариством.

На сьогоднішній день дослідження цієї проблеми активно розвивається, визначаючи важливі аспекти взаємодії української культури з глобальним середовищем. Дослідницькі проекти зосереджені на культурній дипломатії, мовній політиці, інноваційних технологіях та культурних програмах, розглядаючи їхній вплив на формування образу України у світі. Теоретичною основою роботи є праці І. Петренко, О. Литвиненко, І. Ковальчук та ін.

Метою дослідження «Україна та світові культурні обміни в ХХ–ХХІ столітті» є розкриття комплексного образу взаємодії української культури з глобальним середовищем, враховуючи сучасні тенденції та виклики. Завданням є аналіз впливу культурної дипломатії, мовної політики, інноваційних технологій і культурних програм на образ України у світовому культурному просторі. Крім того, дослідження ставить за мету виявлення можливостей для подальшого розвитку культурних обмінів та сприяння позитивному впливу України на світову культурну картину.

Об'єктом дослідження є світові культурні обміни, предметом – участь України у світових обмінах ХХ–ХХІ ст.

У роботі використано такі методи дослідження, як аналіз впливу культурної дипломатії, використання інформаційних технологій та компаративний аналіз культурних стратегій країни в глобальному контексті. Ці методи взаємодіють для створення об'єктивного та глибокого розуміння динаміки культурних обмінів України в глобальному масштабі.

Наукова новизна отриманих результатів у дослідженні полягає в глибокому розкритті сучасних викликів та можливостей, які виникають у контексті взаємодії української культури зі світовим середовищем. Отримані результати дозволяють розширити наше розуміння процесів культурного обміну, висвітлити роль мовної політики та культурних індустрій у формуванні образу України у світовому культурному вимірі. Це дослідження створює

наукову основу для подальших обговорень та розробки стратегій сприяння позитивній ідентифікації України у глобальному культурному просторі.

Дослідники дотримуються думки, що стратегії та інструменти, використані для представлення української культури в світі позитивно впливають на міжнародний імідж країни. На мій погляд вони мають рацію.

Відомо, що Україна активно використовує культурну дипломатію для представлення себе на міжнародному рівні. Прикладами цього є проведення культурних заходів, виставок, фестивалів, обмінів митцями, також участь у міжнародних проектах, співпраця з іншими країнами, тощо. Завдяки цим ініціативам українська культура має змогу поширюватися серед різних частин світу, що звісно є позитивним наслідком.

Безперечним є і той факт, що активна участь України в міжнародних культурних подіях та організація заходів, що привертають увагу та цікавість іноземних аудиторій, можуть стати механізмом для сприяння діалогів між культурами та релігіями, допомагаючи зменшити культурні та міжнаціональні розбіжності.

Також позитивними наслідками методів, які використовує Україна, для представлення своєї культури в світі можна назвати міжнародну відомість українських митців, поширення української літератури, залучення іноземців до вивчення української мови, популяризація української музики, розповсюдження українського образотворчого мистецтва, тощо.

Виходячи з цього можна зазначити, що ведення культурної дипломатії дійсно має позитивний вплив на міжнародний імідж країни.

У підсумку дослідження теми «Україна та світові культурні обміни в ХХ–ХХІ столітті» можна констатувати, що взаємодія української культури з глобальним культурним середовищем є актуальною та невід'ємною частиною сучасного світу. Культурна дипломатія виявляється ефективним інструментом для представлення української культури на міжнародному рівні та сприяє позитивній ідентифікації України у світі. Важливість співпраці з міжнародними культурними організаціями стає ключовою у контексті збереження та популяризації української культурної спадщини. Ця співпраця відкриває можливості для обміну досвідом, реалізації спільних проектів та залучення міжнародної підтримки. Провідні світові культурні інституції розглядають Україну як цікавого та важливого партнера у глобальному культурному діалозі. Культурні обміни викликають не лише зростання інтересу до української традиційної культури, а й сприяють створенню нових, інноваційних форм вираження, що розширюють уявлення про сучасну українську ідентичність.

Список використаних джерел

1. Петренко І. Культурні дипломатії України в сучасному світі: монографія.
2. Литвиненко О. Глобалізація та вплив української культури на міжнародному рівні: монографія.
3. Шевченко О. Глобалізація та культурна ідентичність України
4. Ковальчук І. Культурна дипломатія України: стратегії та інструменти
5. Литвиненко М. Культурна дипломатія та інновації: виклики для України

ВАСИЛЬ КРИЧЕВСЬКИЙ – ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНУ

Очкурова Н. О., Циганенко В. Л.

кафедра українознавства

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена діяльності видатного українського художника, архітектора, культурного діяча Василя Кричевського.

Ключові слова: архітектура, будинок, зодчество, український архітектурний модерн, декоративно-ужиткове мистецтво.

Василь Григорович Кричевський – загальновідомий творець нового українського стилю – українського модерну, народився в с. Ворожба на Сумщині. Закінчив Харківське технічно-залізничне училище, після здобуття освіти працював під керівництвом архітекторів С. Загоскіна та О. Бекетова. 1892 р. помічник міського архітектора А. Шпінгеля, 1893 р. – проектувальник на місцевій залізниці. Від 1895 року самостійно розробляв деякі проекти шкільних і приватних будівель. Пропагував український стиль в архітектурі, зокрема, український модерн. Із найбільш відомих архітектурних проектів варто відзначити: будинок Полтавського губернського земства, будинок І. І. Щітківського, літературно-меморіальний будинок-музей Т. Шевченка та інші.

Наприкінці ХІХ ст. пошуки і розробки власного національного стилю в архітектурі перетворилися в одну з форм боротьби за незалежність. Митці прагнули створити архітектуру національну за формою і змістом, яка була б нерозривно пов'язана з іншими видами мистецтва, особливо прикладними. Багато художників і архітекторів звернулися до етнографії, яка послужила джерелом натхнення при створенні відповідних ідей в архітектурних формах.

Характерними рисами національної архітектури стала повна відмова від прийомів архітектури другої половини ХІХ ст., використання нових архітектурно-просторових рішень, різноманітного асортименту будівельних матеріалів і різних прийомів обробки, а також загальні емоційно-романтичні джерела.

На українських землях цей процес відбувався із середини ХІХ ст. та найбільшого розквіту досяг наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. 1899 р. у Києві, 1902 р. у Харкові, 1905 р. у Катеринославі (Дніпро), 1908 р. Чернігові були проведені археологічні з'їзди, на яких були представлені зразки народної української культури: народна вишивка, традиційна українська орнаментика, а також відтворена українська хата.

Вивчення поданих матеріалів змусило громадськість заговорити про самобутнє українське зодчество та необхідність створення будинку в українському стилі. Втілення в життя ця ідея знайшла в будинку полтавського Губернського Земства (нині Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського), який був побудований 1903 р. за проектом молодого

архітектора В. Кричевського. У цьому будинку архітектор-новатор використав елементи, які згодом назвуть характерними рисами українського стилю: шестикутну форму вікон і дверей, кутові вежі, які були характерні для дзвіниць українських храмів, а також застосував в оформленні будинку народний орнамент.

Іншою відомою роботою В. Кричевського в цьому стилі став будинок українофіла та громадського діяча І. І. Щітківського. Ця будівля стала, за висловом дослідника В. Чепелика, «першою ластівкою» українського архітектурного модерну в Києві» [2]. Дерев'яна споруда була обкладена жовтою київською цеглою, накрита високим дахом із башточкою та оздоблена керамікою. У цьому будинку В. Кричевський вперше використав стилізовану квіточку (вона ж виногради́к і каштанчик), яка стала одним із головних символів стилю: її почали використовувати при оздобленні численних архітектурних споруд у стилі українського модерну, а пізніше цей символ потрапив до радянського герба Києва. За оздоблення будинку І. Щітківського Василь Кричевський та майстер-кераміст Іван Глодеревський з Опішні отримали премію на Другій кустарно-промисловій виставці 1909 р.

На початку 1920-х В. Кричевський працював над реставрацією будинка І. Житницького на Хрещатицькому завулку, 8. У цьому домі у 1846–1847 рр. мешкав Т. Г. Шевченко разом із художником М. Сажиним та поетом і етнографом О. Афанасьєвим-Чужбинським. Пізніше мешканці будинку берегли пам'ять про Т. Шевченка, проводили екскурсії. На початку 1923 року В. Кричевський разом з учнем Ф. Титаренком зробити обміри споруди, зазначили поганий стан будинку та порушили перед міською владою питання про необхідність реставрації будівлі та створення музею Т. Шевченка. Під керівництвом митця відбулося оформлення будинку-музею, складання художніх проектів кімнат, майстерні й саду. 1928 року будівля літературно-меморіального будинку-музею Тараса Шевченка була відреставрована та відкрита для відвідувачів.

Протягом життя В. Кричевський працював у багатьох містах нашої країни. В українському стилі побудовано будинок земської губернської гончарної майстерні в селищі Опішня Полтавської області; Житловий будинок П. О. Мазюкевича; житловий будинок Грушевських та будинок міського училища ім. С. Г. Грушевського в Києві; готель «Савой» у Вінниці та багато інших споруд. Діяльність митця сприяла формуванню та поширенню українського архітектурного модерну.

Список використаних джерел

1. Анциферов Н., Анциферов Т. Книга о городе. Город как выразитель сменяющихся культур. Л.: Брокгауз, Ефрон, 1926. 224 с.
2. Чепелик В. Морфологічні особливості українського архітектурного модерну початку ХХ ст. *Архітектурна спадщина України*. Вип. 2. Національні особливості архітектури народу України К., 1995. С. 132–160.

СИМВОЛІКА СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ

Пасічник С. О.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Кобилко Н. А.
Харківський національний університет внутрішніх справ
(61080, Харків, пр. Льва Ландау, 27,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін)

E-mail: kobilko89@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто сучасні українські пісні, які набувають все більшої популярності серед молоді. Проаналізовано народнопоетичні образи-символи, такі як тополя та дике поле. Доведено, що сучасна культура заснована на традиціях і звичаях предків.

Ключові слова: образ, символ, фольклор, міфологія, алюзія.

В умовах війни України з агресором актуального значення набуває українська культура серед молоді, переважно це пісні. По-перше, вони є символом національної самосвідомості та єднання для українців. Здавна, коли козаки вирушали в бій, їх завжди супроводжувала пісня, яка піднімала їхній дух і надавала сили перемогти противника. По-друге, українські пісні викликають почуття патріотизму та національної гордості. Вони оспівують історію та культуру України, а найголовніше – сильний і витривалий український народ, який здатний подолати будь-які труднощі.

Також варто зазначити, що національні пісні відіграють важливу роль у забезпеченні психологічного благополуччя воїнів і цивільного населення, адже допомагають зняти стрес, підняти настрій у тяжкі, навіть критичні, хвилини.

Сьогодні з'явилося чимало виконавців, які в текстах своїх пісень використовують народнопоетичні та міфологічні образи-символи, біблійні алюзії. Так, відомий український виконавець Артем Пивоваров у пісні «Там у тополі» використовує згадку про язичництво:

*Там у тополі в полі
На волі, на волі
З буйним вітром свавольним
І диким, диким
Моя пісне, вогниста
Шалена, шалена
Хтось на заході жертву
Приніс богам, напевно.
В моїм серці й бурі, й грози
Й рокотання-ридання бандур.*

На нашу думку, жертви богам символізують загиблих воїнів, які для своєї родини назавжди залишаться героями та янголами-охоронцями. Цікавим народнопоетичним образом є тополя – «канонізований символ засмученої матері, дівчини, нещасливої долі» [1]. У пісні тополя також символізує традиції, пам'ять про минуле, втрачену любов та ностальгію за прекрасними моментами, які залишилися в пам'яті. В українському фольклорі тополя –

символ вічності, зв'язку з предками та збереження національної спадщини, тому це дерево часто згадується в народних піснях.

У пісні «Дике поле», виконавцем якої є Yarmak, зустрічаємо образ незвіданого поля, який має специфічне символічне значення:

*Завили сурми, поле палає
Знову орда із боліт наступає [...]
Біси дохнуть, сонце сходе
Ця земля воїнів родить
Хай сміливих смерть обходить
Гуляй, дике поле
Ворог сунеться без перестану
Із землі прадіди повстануть
І затягне на той світ, враже
Наше дике поле.*

Український народ у своїй творчості часто використовував образи природи для відображення різних аспектів людського буття. Так образ дикого поля може символізувати вільну, непокірну природу, яку неможливо засіяти чи підкорити. Також лексема «Дике Поле» – традиційна назва чорноморських степів у XVI–XVII ст. Беручи до уваги сучасну ситуацію, а саме захоплення ворогом території Чорного та Азовського морів, Дике Поле може символізувати силу та незалежність українського народу, його свободу та відродження. Варто зазначити, що в народних піснях і легендах дикі місця завжди приваблювали людину своєю непоступливістю, тому згодом епітет «дикий» набуває позитивного значення.

Крім образів-символів, у пісні «Дике поле» знаходимо чимало історизмів: сурми, орда, литаври, булави, хоругви, запорожці, характерник, що також указує на звернення молодих виконавців до національної історії.

Цікавою з погляду символіки та ритуально-магічного значення мови є пісня «Враже» Енджі Крейда. Вона звучить як замовляння, які супроводжували обряди й ритуали з метою впливу на світ людей:

*Сію тобі в очі, сію проти ночі
Буде тобі, враже, так, як відьма скаже
Скільки в святу землю впало зерен жита
Стільки разів буде тебе, враже, вбито
Скільки, враже, півень вночі кукуріка
Стільки днів у тебе доживати віка.*

Отже, створення нової української культури сприяє розвитку та збереженню національної ідентичності, дає можливість українцям виявляти свою індивідуальність. Сучасна культура, заснована на традиціях і звичаях предків, популяризує національну культурну спадщину.

Список використаних джерел

1. Словник символів культури України / за заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, М.К. Дмитренка. К.: Міленіум, 2002. 260 с.

МЕДІЙНИЙ ВПЛИВ НА КУЛЬТУРНУ ТРАНСФОРМАЦІЮ ЧЕРЕЗ ЗМІ ТА БІОЕТИКУ

Портнова О. І.

Науковий керівник — кандидат мистецтвознавства, доц. Бескорса В. М.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

(61001, Харків, пр. Руставелі, 7, каф. культурологічних дисциплін та
образотворчого мистецтва, тел. (068) 651-41-00

E-mail: oliunia76@gmail.com

Ключові слова: медійний вплив, культурна трансформація, біоетика, біовлада, глобальний вплив.

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному просторі, де ЗМІ та біоетика стають ключовими складовими нашого повсякденного життя, виникає ряд складних проблем, які потребують глибшого розгляду та розуміння. Телебачення, інтернет та газети – це не просто засоби інформації, вони керують тим, що ми думаємо, формують наше сприйняття реальності.

Однією з ключових проблем є розгляд впливу ЗМІ на формування громадської думки. Перший аспект – як медійні платформи визначають те, що ми вважаємо важливим і як це відбивається на культурному просторі?

Другий аспект, що вимагає уваги, – це роль біоетики в освіті та її вплив на формування відкритого громадянського суспільства. Як біоетика впливає на цінності та стратегії українського суспільства через освітні програми? Як наявні етичні принципи та біофілософія сприяють побудові громадянського суспільства в Україні? Третій аспект стосується культурної трансформації та впливу ЗМІ та біоетики на формування ідентичності суспільства. Як уявлення про тіло, владу та сексуальність, висвітлені у ЗМІ та розглянуті з погляду біоетики, впливають на культурний простір України? Як ці ідеї формують розуміння себе та взаємодії в культурному середовищі?

Аналіз останніх джерел і публікацій. С. Костючков досліджує вплив біофілософії на освітні концепції в умовах формування громадянського суспільства. Вивчаючи філософські аспекти, автор розглядає, як ці ідеї впливають на формування цінностей у суспільстві. Робота І. Мазур розглядає вплив ЗМІ на формування громадської думки. Аналізуючи різні аспекти медійного впливу, автори розкривають, як це впливає на утворення перспектив та переконань громадян. А.Кравець вивчає концепцію біовлади в контексті біополітики. Автор розглядає, як це поняття впливає на структуру влади та керування суспільством на біополітичному рівні. С. Рудько аналізує зовнішню політику країн Західної Європи в постбіполярний період та її взаємодію з українським культурним простором. Означена тема є достатньо дослідженою в сучасному науковому просторі, однак залишаються певні малодосліджені вектори, які дозволяють спрогнозувати наступні напрями й мету дослідження.

Мета дослідження – висвітлення взаємозв'язку між засобами масової інформації та біоетикою і аналіз впливу цієї взаємодії на культурні трансформації в сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні громадської думки з питань біоетики. Через ЗМІ суспільство дізнається про новітні досягнення в галузі біомедицини, генетики, штучного інтелекту. Однак інформація в ЗМІ може подаватися упереджено, з порушенням етичних принципів. Яскравим прикладом є медійне висвітлення пандемії COVID-19. З початком пандемії ЗМІ поширювали як достовірну наукову інформацію, так і фейки, що призводило до дезінформації та паніки в суспільстві. Дотримання етичних норм журналістами під час висвітлення складних біоетичних питань має вирішальне значення. Іншою важливою проблемою є викривлене висвітлення досягнень генетики, репродуктивних технологій. ЗМІ часто подають сенсаційні новини, що не відповідають дійсності, підмінюють факти вигадками. Це призводить до хибних уявлень у масовій свідомості. Водночас ЗМІ можуть сприяти позитивним культурним трансформаціям. Інформаційні кампанії з питань прав людини, охорони довкілля формують нові цінності та громадянську позицію. Висвітлення нових досягнень науки, що сприяють добробуту людства, також підтримує позитивні зміни в культурі. Отже, етична журналістика, неупереджене інформування суспільства з питань біоетики є запорукою позитивної культурної трансформації. Співпраця ЗМІ та біоетичної спільноти дозволить досягти балансу між інформуванням громадськості та дотриманням етичних норм.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши допустиму взаємодію засобів масової інформації та біоетики, можна дійти наступних висновків. По-перше, ЗМІ відіграють вирішальну роль в інформуванні суспільства з питань біоетики, формуючи громадську думку з цієї тематики. Водночас, вони можуть поширювати неетичну, викривлену інформацію, що призводить до хибних уявлень та дезорієнтації громадян. По-друге, взаємодія ЗМІ і біоетики має як позитивні, так і негативні наслідки для культурних трансформацій. З одного боку, ЗМІ можуть сприяти утвердженню гуманістичних цінностей та просуванню досягнень науки. З іншого – неетичне висвітлення окремих тем призводить до викривлених уявлень та стереотипів у суспільстві. Для мінімізації негативного впливу та реалізації позитивного потенціалу ЗМІ у просуванні ідей біоетики, вкрай важливо налагодити ефективну співпрацю між медіа та біоетичною спільнотою на засадах професійних стандартів. Отже, подальші наукові розвідки присвячені цій тематиці є надзвичайно актуальними та важливими для гармонійного розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Костючков С. К. Біофілософська домінанта освітньої концепції в умовах становлення громадянського суспільства. 2018. URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/25568> (дата звернення 02.12.2023).
2. Кравець А. Біовлада як одне з центральних понять сучасної біополітики. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2017. С. 209–213. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2017_12_31 (дата звернення 04.12.2023).

3. Мазур І. В. Вплив засобів масової інформації на формування громадської думки. Видавничий дім «АртЕк». 2018. С. 112–117. URL : <https://vspu.edu.ua/faculty/histor/documents/pr9.pdf> (дата звернення : 03.12.2023).
4. Рудько С. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період: навчально-методичний посібник. Острогоз : Національний університет «Острозька академія», 2012. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudko_Serhii/Zovnishnia_polityka_krain_Zakhidnoi_Yevropy_v_postbipoliarnyi_period.pdf (дата звернення : 03.12.2023).

ПРИНЦИПИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Сидоренко Д. О.

Науковий керівник – к. іст. н., проф. Міносян А. С.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін», тел. (057)7164156)

E-mail: unescokafedra@gmail.com

Анотація. У роботі розглядається важливий принцип сучасного суспільства – гендерна рівність. Звертається увага на необхідність законодавчого закріплення гендерного паритету та аналізується законодавство України. Розглядаючи сфери праці, оборони та державної служби, визначається ступінь відповідності національного законодавства головним принципам рівності між чоловіками і жінками.

Ключові слова: гендерна рівність, жінки і чоловіки, дискримінація, гендерно-правова експертиза, гендерний паритет, законодавство, практична реалізація.

Гендерна рівність є ключовим принципом сучасного суспільства, спрямованим на визнання та захист прав та можливостей всіх осіб, незалежно від їхньої гендерної приналежності. Україна, як член ООН та інших міжнародних організацій, зобов'язана забезпечувати гендерну рівність на рівні свого законодавства та його практичної реалізації.

На Всесвітньому економічному форумі щороку випускається глобальний звіт про гендерний розрив, що оцінює прогрес різних країн у досягненні гендерної рівності. У цьому звіті висвітлюється величина гендерного розриву у чотирьох важливих сферах:

- економічна участь;
- рівень освіти;
- політичне представництво;
- сфера здоров'я.

Україна посіла 81 місце зі 146 країн у звіті 2022 року (де 1-ше місце - найкращий результат, 146-те - найгірший), а розрив між чоловіками і жінками в

нашій країні становить майже 30 %. Важливо також зауважити, що жодна країна світу ще не досягла абсолютної рівності між чоловіками та жінками.

Гендерна рівність – це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [1].

Шлях до досягнення гендерної рівності складається з двох ланок: законодавче відображення принципів гендерної рівності та реалізація встановлених принципів на практиці. Базовим тут є саме законодавче закріплення гендерного паритету, механізмів реалізації та контролю рівності між чоловіками і жінками. Законодавче забезпечення гендерної рівності передбачає впровадження принципів недискримінації та рівних можливостей для чоловіків і жінок.

Конституція України, як основний закон держави, гарантує рівність усіх громадян, що значно посилює набуття гендерної рівності. Стаття 24 Конституції України зазначає, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками статі.

Розширює і розвиває дане положення Конституції Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Він вперше дав визначення таким поняттям як «дискримінація за ознакою статі», «гендерна рівність», визначив основні напрями державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Окрім того, цей закон дав визначення поняттю гендерно-правова експертиза та описав механізм проведення такої експертизи. Гендерно-правова експертиза – аналіз чинного законодавства, проєктів нормативно-правових актів, результатом якого є надання висновку щодо їх відповідності принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [1].

Важливими в сфері подолання гендерної нерівності є закони України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» і «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Перший передбачає заборону дискримінації, зокрема за ознакою статі, визначає форми дискримінації, а другий чітко описує всі види домашнього насильства.

Розглядаючи питання гендерної рівності, варто звернути увагу на вужчі сфери життя і, відповідно, національного законодавства. Аналіз тут зосереджується на специфічних законодавчих положеннях та їхньому впливі на досягнення гендерної рівності в цих областях.

У сфері праці основним законодавчим актом є Кодекс законів про працю України. Стаття 2¹ КЗпП встановлює обов'язок дотримуватись рівності трудових прав громадян. Забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці. Закон України «Про рекламу» забороняє в оголошеннях про прийом на роботу зазначати вимоги, які можуть бути виконані лише однією статтю, пропонувати роботу лише жінкам або лише чоловікам [4].

У сфері праці відбуваються позитивні зрушення щодо досягнення рівності між чоловіками і жінками. Так, у 2017 році було скасовано наказ Міністерства охорони здоров'я № 256 від № 1/2022 64 1993 року, яким було визначено перелік із 450 заборонених професій для жінок.

В той самий час, є необхідність провести гендерно-правову експертизу стосовно окремих статей КЗпП, оскільки він все ще значно стримує права жінок. Статті 174 та 175 КЗпП містять наступну інформацію: «Залучення жінок до робіт у нічний час не допускається... Не допускається залучення до робіт у нічний час, до надурочних робіт і робіт у вихідні дні і направлення у відрядження вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років.», що однозначно порушує принцип рівності між жінками та чоловіками. Стаття 17 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» ставить перед роботодавцем обов'язок створювати умови праці, які дозволяють б жінкам і чоловікам здійснювати трудову діяльність на рівній основі.

В Україні має місце розрив між оплатою праці чоловіків і жінок. У 2021 році такий розрив склав 18% (за даними Міністерства економіки України, середня зарплата чоловіків склала 14191 грн/міс., середня зарплата жінок – 11670 грн/міс.), отже подальший розвиток гендерної рівності в сфері праці є нагальним питанням.

Вкрай вагома сфера в Україні зараз – сфера оборони. Станом на початок 2023 року, в лавах ЗСУ служать 9% жінок (за даними Military Media Center – комунікаційного майданчика Міністерства оборони України). Рівні права чоловіків і жінок в цій сфері визначає закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях». Зміни, що були внесені цим законом, визнають рівність прав чоловіків та жінок при укладанні контрактів на військову службу. Як наслідок, жінки отримали можливість брати участь у відрядженнях, виходити на добові наряди, отримувати бойові посади (артилеристка, снайперка і т.д.). Статистичні дані Military Media Center, комунікаційного майданчика Міністерства оборони України, демонструють, що після введення цього закону в дію, кількість жінок на бойових посадах зросла з 16 тис. осіб до 40 тис. осіб, хоча загальне представництво жінок в ЗСУ збільшилося лише з 50 тис. осіб до 60 тис. осіб (рисунк 1).

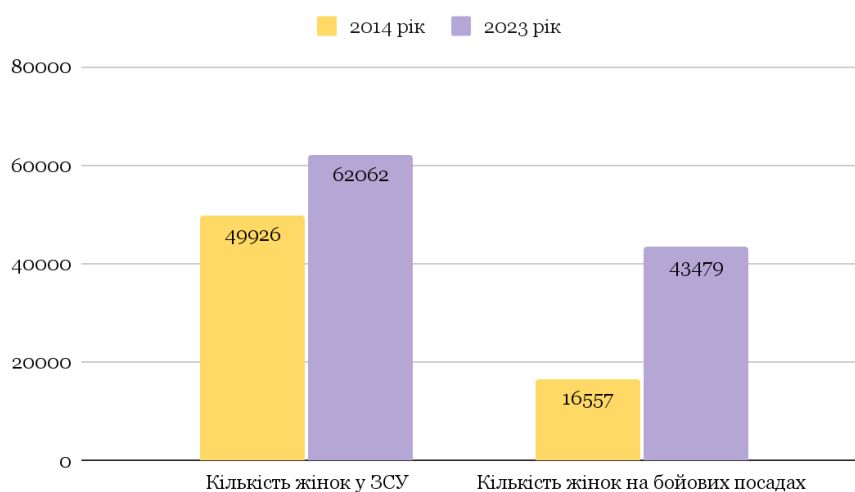

Рисунок 1. Кількість жінок у ЗСУ та на бойових посадах

У сфері державної служби, гендерну рівність забезпечує закон України «Про вибори народних депутатів України». Стаття 3 цього закону оголошує принцип рівності прав і можливостей кандидатів у депутати, незалежно від статі. За час незалежності України кількість жінок-представниць органів влади на різних рівнях збільшується, але представництво чоловіків все ще домінує. Наприклад, у складі ІХ скликання Верховної Ради України представлено 88 жінок, що є найбільшою кількістю за всі роки незалежності України, але це все ще набагато менше, ніж представництво чоловіків – 336 членів (рисунок 2).

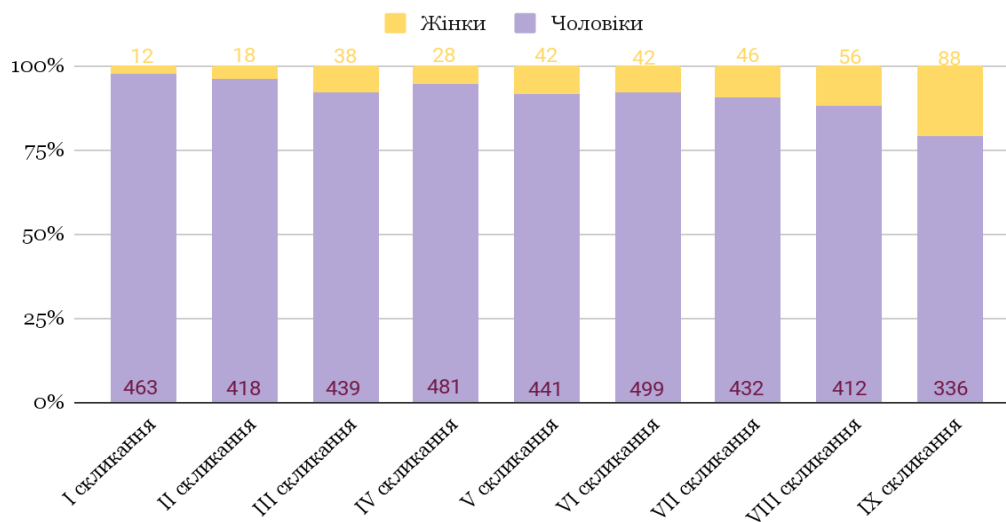

Рисунок 2. Представництво жінок і чоловіків у всіх скликаннях Верховної Ради України.

Отже, Україна визнає гендерну рівність як пріоритет та закріплює її в ряді законодавчих актів, серед яких ключовим є Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків». Представництво жінок у сферах, які історично вважались суто чоловічими, в останні роки зростає, що відповідає нормам міжнародного права. Однак, все ще існують проблеми, пов'язані із урахуванням гендерного паритету в законодавстві України, особливо в сфері праці. Аналізуючи практичну реалізацію принципів гендерної рівності у сферах праці, оборони та державної служби, стає необхідним подальший розвиток даного напрямку в Україні щодо її комунікації в контексті цивілізаційних вимог європейського і світового простору.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 05.12.2023)
2. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 01.12.2023)
3. Кодекс Законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 03.12.2023)
4. Закон України «Про рекламу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 06.12.2023)
5. Global Gender Gap Report. 2022. 374 p.

ХУДОЖНИЙ СВІТ ОЛЕГА ШУПЛЯКА

Стадник Є. В.

Науковий керівник – к. філол. н. Кобилко Н. А.
Харківський національний університет внутрішніх справ
(61080, Харків, пр. Льва Ландау, 27,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін)
E-mail: elizavetykergizovy@gmail.com

Анотація. У статті досліджено художній світ мистецьких полотен Олега Шупляка, з'ясовано його творчу манеру – застосування обману зору та оптичних ілюзій. Також проаналізовано українську тематику в серії картин у картинах.

Ключові слова: символізм, сюрреалізм, двовзори, оптичні ілюзії.

На сьогодні мистецькі твори Олега Шупляка набувають усе більшої популярності. Непересічний талант митець успадкував від своєї матері, яка була вчителькою і мала хист до малювання. За освітою Олег Ілліч – архітектор, проте своє призначення знайшов саме в образотворчому мистецтві. Він працював викладачем рисунку та живопису в Бережанській дитячій художній школі, розписував церкви. Олег Шупляк – член Національної спілки художників України, заслужений художник України, а його роботи користуються популярністю далеко за межами нашої країни: у Великобританії, Японії, США, Кореї, Данії та ін. Здобувши світове визнання, митець свідомо обирає життя художника-відлюдника. Він продовжує створювати свої шедеври на старенькому горищі. Олег Шупляк не проміняв спокій та затишок рідного краю на галас та метушню великого міста [1].

Олег Шупляк малює у таких жанрах, як асоціативний символізм, абстракціонізм, сюрреалізм, у його доробку є й оптичні ілюзії, тобто двовзори. На його картинах чітко простежуються традиційні українські образи – Чумацький Шлях, Трипільська наречена, Стожари тощо. Російсько-українська війна спонукала художника звернутися до першоджерел нашої культури: «Коли ворожа пропаганда намагається всіма способами принизити все українське, найкраща протиотрута – озирнутися у глибину віків...» [2].

На сьогодні особливою популярністю користуються полотна, на яких звичайний пейзаж перетворюється на казковий світ завдяки художнім обманам зору та оптичним ілюзіям. Це такі серії картин, як «Український космос», «Рідна земля», «Польоти над полями» та «Двовзори». Ця техніка стала візитівкою Олега Шупляка. Саме за неї його називають «Українським Сальвадором Далі». Хоча полотна і виконані в стилі сюрреалізму, проте митець уносить свої елементи. Художник згадує: «Студентом я побачив репродукцію полотна Далі “Невільницький ринок з незримим бюстом Вольтера”, де за силуетами людей проглядався портрет письменника. Це мене вразило, я

зрозумів: образотворче мистецтво не зобов'язане просто відображати, воно може творити чудеса» [2].

Особливістю Олега Шупляка у цьому жанрі є саме українська тематика. В інтерв'ю митець зізнається, що це не випадково, адже «мистецтво знебарвлюється, коли зникає національне» [2]. Уперше картину-ілюзію митець написав у 1991 році, коли Україна здобула незалежність. Це був портрет Тараса Шевченка. Усе полотно складається з окремих дрібних деталей, які не розпоршують увагу глядача, а навпаки, взаємопов'язують портрет із сюжетом. Олег Шупляк також слідує за логікою: якщо він зображує конкретного митця, то і додаткові елементи, які створюють сюжет, мають бути з його творів; якщо це художник – то варто відтворити його манеру. Сам автор зізнається, що з останніми набагато важче, адже доводиться писати не своїм стилем.

Якщо до 2014 року творчість Олега Шупляка була мирною та аполітичною, то зараз у його доробку є полотна в жанрі політичної карикатури та сатири (серія «Андрофаги в Україні»). Як активний учасник Майдану Олег Ілліч малював і революційні плакати. Сьогодні на техніку і сюжет картин безпосередньо впливають бойові дії. Зміна настрою автора чітко простежується в його графічних роботах, таких як «Війна», «Поборемо», «ЗЛЮ буде знищене!», «ЗСУ», «Незламна скеля».

Олег Шупляк зазначає, що його ідеї для написання картин, народжуються самі собою: «Це схоже на грозу – спершу збираються хмари, а потім, як удар блискавки, приходиться ідея». Тому на його полотнах немає повторень, вони унікальні. Проте особливо популярними картини Олега Шупляка стали в соціальних мережах.

Таким чином, творчість Олега Шупляка – це повернення до українських традицій, народного світогляду, вірувань наших предків.

Список використаних джерел

1. Олег Шупляк. Біографія. URL: <https://dovidka.biz.ua/oleh-shuplyak-biografiya-povidomlennya>
2. Олег Шупляк – заслужений художник України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3587868-oleg-suplak-zasluzenij-hudoznik-ukraini.html>

**ГУМОР У ТВОРІ ВАЛЕНТИНА ЧЕМЕРИСА
«ВІТЬКА +ГАЛЯ, АБО ПОВІСТЬ ПРО ПЕРШЕ КОХАННЯ» ЯК ПРОЯВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Туль Т. М., Твердохліб В. М.

Комунальний заклад «Харківський ліцей № 23 Харківської міської ради»
(61068, м. Харків, вул. Тюрінська, 40, тел. (057)-725-15-00)

E-mail: taniatul2016@gmail.com

Анотація. На прикладі твору В. Чемериса проведено комплексне дослідження різних прийомів відтворення комічного, зроблена його системна класифікація та визначення специфіки авторських прийомів та засобів комічного українською мовою. Доведена теза про те, що гумор також є показником національної ідентичності.

Ключові слова: гумор, сатира, ідентичність, українська література, стилістичні засоби.

Масштабність комунікацій у сучасному суспільстві, різних культурних поглядів та цінностей несе надважливу інформативну та просвітницьку діяльність у багатьох сферах буденного життя. Мовне питання має неоціненну вартість для українського суспільства, яке сьогодні виборює своє право на життя і свободу. Мова є важливим елементом спротиву, в часи війни мова перетворюється на зброю – гумор українського народу став своєрідною «сміисловою ППО», що допомагає захищатися від російської пропаганди і зберігати силу духу.

На сучасному етапі суспільно-політичні умови породжують проблему адекватної толерантної міжкультурної комунікації, яка виникає лише за умов повного взаєморозуміння носіїв різних сфер культур. Дослідження творів художньої літератури є одним із значущих засобів збагачення національної літературної скарбниці. Кожна національна література може запропонувати щось своє, специфічне та притаманне лише їй, а художні твори відіграють важливу роль у структурі культурної комунікації.

Побутує думка, що українці не сприймають іронію. Це, звичайно, неправда, та правда полягає в тому, що ми не використовуємо її в усій повноті. Характерну рису українського гумору можна часто зустріти в комедіях, виставах, прислів'ях та приказках, висловах. Українці широко використовують сарказм у повсякденному мовленні, вони дражняться і задираються до своїх друзів. Використовують сарказм як щит і зброю. Як відомо з художніх творів, окрім гумору українці емоційний, щирий народ, це є абсолютно необхідним.

Враховуючи обов'язковість розповсюдження та популяризацію художніх текстів, варто зазначити, що український гумор в художній творчості був і є популярним вже багато століть.

Поняття почуття гумору належить до ознак українського національного характеру, якими особливо пишаються українці. Гумор поруч із основним значенням має значення характер, настроїв та входить до складу таких виразів, як от: бути в гарному/поганому настрої/дусі, (добродушний/сварливий). Також ще одна з відмінних рис українського національного гумору – провідна роль у

ньому відводиться іронії та дотепності. Український гумор – це інтелектуальний та духовний гумор, який не так просто зрозуміти, бо часто він спирається на гру слів.

Уміння посміятися з себе українці вважають рисою зрілої цивілізації. Інший бік українського гумору – терпимість до людських слабкостей. Особливу категорію українського гумору представляє абсурдний гумор, нонсенс, який втілений у приказках та усмішках.

На прикладі твору В. Чемериса схарактеризовано стилістичні засоби гумору, види комічного, його прояви в художній літературі, стильові характеристики, цікаві елементи із авторської передачі гумору.

Досліджено стилістичні засоби передачі гумору, репрезентації комічного у мовленні персонажів повісті «Вітька + Галя, або Повість про перше кохання», а також прийоми відтворення та аналіз стилістичних засобів та засобів комічного в творі В. Чемериса.

У процесі опрацювання теоретичного матеріалу за темою дослідження було застосовано методи для виконання поставлених завдань, використано комплекс методів дослідження, а саме: зіставний та порівняльний методи були використані для аналізу та оцінки рішень та стратегій; типологічний метод був застосований для окреслення видів гумору та класифікації художніх текстів; метод дефініції виявився доцільним при тлумаченні основних термінів та понять, розглянутих у роботі. Структурний метод допоміг розглянути комічне, як систему і виділити його складники, а також структуру засобів та прийомів його вираження. Серед лінгвістичних методів, використаних для лінгвістичного аналізу мовного матеріалу, ми вдалися до описового методу для виділення одиниць аналізу. Було застосовано прийоми зовнішньої інтерпретації, а саме логіко-психологічні, для дослідження схованого зв'язку між змістом певних прийомів комічного та мисленням і судженням персонажів повісті та автора. За допомогою контекстуально-інтерпретаційного методу було здійснено реконструкцію авторського (комунікативного) задуму, мотивів і мети, загального змісту, рецептивної спрямованості сатиричного тексту, у ході якого було виділено стилістичні фігури.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше проведено лінгвостилістичний аналіз стилістичних засобів «Вітька + Галя, або Повість про перше кохання» в контексті комічного та подачі гумору, зібрано ключові та важливі аспекти. Прийоми стилістичних трансформацій, які використовуються в гумористичному творі

Окрім різних стилістичних засобів у творі наявна велика кількість специфічних реалій. Під реаліями розуміють національно-специфічні елементи міжмовної та міжкультурної комунікації, жартівливі вислови, яким притаманний національно-культурний колорит [1].

Також можна зустріти певні культурні рефрени й метафори, використані автором.

«З таким репертуаром даму свого серця не завоюєш... Чижик-пижик... Сам ти чижик! Серенаду про любов треба співати, а не про чижика... Ти ж не милостиню просиш, а серце дами своєї завойовуєш!» [4, с. 13].

«І потім... Он дядькові Свириду не те що ведмідь на вухо наступив, а слон. А коли вип'є, то так співає, що Грицько Причепка відразу ж за сюрчок хапається і біжить селом, як на пожежу... А якщо п'яні співають, то закоханим і сам бог велів!» [4, с. 14].

«Слухай, Жучок, а сам ти співати вмієш? – Ну... не вмію, – забурмотів Котигорошко. – Не пробував ще... І, стукнувши кулаком себе в груди, вигукнув: – Та заради тебе я готовий на все! Навчуся! Не святі горшки ліплять... Що, в мене рота немає? Та я...– Федько не на жарт розійшовся. – Коли хочеш, як Карузо, заспіваю! Авторитетно клянусь сирію землею!» [4, с. 14].

«І яка воно тряця виє серед ночі під хатою?! А бодай йому позакладало!! Сірко, Сірко, та хоч гавкни, іророва душа! Я в хаті не знайду місця, а він у будці хропе! А ті виють під бузком, як на погібіль!..» [4, с. 19].

Як приклад наводить автор посилання на виття собаки, під час виконання Вітьком та Котигорошком серенади. Можна зробити висновок, що Чемерис вдається до аналогії і порівнює виття тварини зі співом хлопців, отже, викликає гумор.

Чемерис, намагається створити добру й моральну історію з банальних подій. Він зазвичай перетворює звичайні інциденти на несподівані ситуації, або подає реальність абсурдною. Він надає унікальності та своєрідності персонажам.

«Бабо Векло! – вкрай був обурений Федько. – Та я ж за поміччю до вас примчав... Людина, можна сказати, гине, а ви – тю-тю... Дайте хутчіше зілля, щоб приворожити Галю Козачок до Вітьки Горобця!» [4, с. 24].

«Але тут негадано в животі Федька так забурчало, що він, тільки ойкнувши, кулею вилетів з хати... Так і закінчилася історія з зіллям... Того дня Федько, раз у раз хапаючись за живіт, бігав у бур'ян та все бурчав, що глуха тетеря переплутала зілля» [4, с.26].

По відношенню до географічно-територіальних реалій застосовується першочергове правило використання візуальних, прямих відповідників:

«І, як на гріх, жодний соловей не тьохкав. Лише на телефонному стовпі сиділа стара скуйовджена ворона з двома пір'їнами у хвості й так недоречно каркала, як недоречно каркають всі ворони на світі» [4, с. 32].

Розглянувши цікаві фрагменти твору, варто звернути увагу на головні деталі повісті, а саме – передача комічних мотивів.

Повість Валентина Чемериса «Вітька + Галя, або Повість про перше кохання» можна охарактеризувати як комічну пастораль, яка схвалює просте життя, позбавлене розкоші, фальшивих друзів. Твір наповнений великою кількістю комічно-повчальних ситуацій, а також містить ліричні описи природи та філософські роздуми [3].

«Правда, потрібна була ще місячна ніч, а її вже не позичиш ні в сестри, ні в діда Свирида.

І, як на гріх, після обіду пішов дощ.

Та не просто пішов — негода, по всьому, затяглася надовго. Приятелі зустрілися з мокрими губами і зовсім кепськими настроями. Як же тепер співати, коли і в рот дощу налле!

– Не міг подождати хоч би день, – бурчав Федько на адресу дощу. – Так уже йому приспічило поливати Великі Чаплі! Таку операцію нам зірвав!» [4, с.15].

Для досягнення високого гумористичного ефекту Валентин Чемерис застосовує мовні засоби творення комічного.

Комічне (грец.komikos – смішний) – категорія естетики, що характеризує той аспект естетичного освоєння світу, який супроводжується сміхом без співчуття, страху і пригнічення. У комічній ситуації людина інтуїтивно осягає невідповідність між неповноцінним, недосконалим змістом явища і його формою, яка претендує на повноцінність і значущість, між високою метою і негідними засобами її досягнення. Ті суспільні явища, які втрачають свою доцільність, необхідність, але претендують на історичне буття, вагомість, вартісність, прагнуть видати себе не тим, чим вони є насправді, стають об'єктом комічного висміювання [5].

«Знаю вас, вдячності не діждешся. Он Семену Тригубу, як він женився, по сліпоті своїй оселедця зробив замість польки, так крику на весь район було! Невдячний народ! Горлопанить! Ніби вуха йому відшматував. Подумаєш, з оселедцем женитися не захотів! Ну й не женися! Так ти її, видно, любиш. А я з ентузіазмом стриг» [4, с. 52].

Концепція повісті «Вітька + Галя, або Повість про перше кохання» описує шлях пригод товаришів, котрі в хорошому настрої проводять вільний час і відпочивають. Впродовж усього твору ми спостерігаємо веселі ситуації, які відбуваються з друзями. Крім пригод головних героїв, Чемерис також описує епізоди за участю інших персонажів, які потрапляють у безглузді, абсурдні ситуації. Головні герої, як і інші герої повісті, постійно стають жертвою нещасливих обставин. Складається враження, ніби життя постійно створює для них перешкоди і випробовування в буденному житті.

Твір В. Чемериса насичений гумором, однак набуває гумористичної тональності він саме за рахунок ресурсів мови. Характерний вибір лексики, стилістичних прийомів – усе це сприяє виникненню специфічного гумору. Саме у повісті «Вітька + Галя, або Повість про перше кохання» проявляються типові риси українського гумору, які реалізуються завдяки використанню широкого спектру мовних засобів. Чи буде передано гумористичний ефект в цільову аудиторію, залежить від того, як читачі бачать і сприймають авторський стиль.

Таким чином, письменник використовує своїх персонажів для цікавих пригод і робить із цього кумедні випадки і комічні сцени, В. Чемерис концентрує свою увагу на них. Багато явищ, які В. Чемерис піддає гумористичній критиці в повісті, втратили свою актуальність, внаслідок чого сумнівним видається, що деякі з них справлять гумористичний ефект на сучасного читача. Національний гумор знаходить не лише міру переходу в інші культури, а й міру сприйняття у власній культурі, яка змінюється історично, та є одним з показників формування та функціонування національної ментальності.

Список використаних джерел

1. Болдирєва А. Є. Мовні засоби створення гумористичного ефекту: лінгвокогнітивний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. філол. наук / А.Є. Болдирєва. Одеса, 2007. 123 с.
2. Жуйкова М.В., Литвин О.Л. Засоби іронії / М.В. Жуйкова, О.Л. Литвин // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка Філологічні науки. – Житомир, 2011. Вип. 57. С. 149-152. ISSN 2076- 6173.
3. Зайва О. О. Особливості використання почуття гумору як ресурсу психологічного подолання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології». Харків : нац. Ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2006. 19 с.
4. Чемерис В. Л. Гумористична повість «Вітька +Галя, або Повість про перше кохання». Київ : Дніпро, 1978. 285 с.
5. Шонь О. Б. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в коротких оповіданнях: дис. канд. філол. Наук: 10.02.01 / Шонь Олена Богданівна. Львів, 2003. 225 с.

ЧОРНОБИЛЬСЬКА КАТАСТРОФА: ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ

Чуклін В. Ю.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. У доповіді розглядаються екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи для України та світу. Проаналізовано вплив аварії на радіаційне забруднення довкілля, здоров'я населення та навколишнє середовище.

Ключові слова: Чорнобильська катастрофа, радіаційне забруднення, екологічні наслідки, Україна, світ.

Чорнобильська катастрофа 1986 року є однією з найбільш досліджених тем в історії України та світу. Багато науковців, експертів, журналістів та очевидців намагалися висвітлити причини, обставини та наслідки цієї техногенної трагедії, яка призвела до радіаційного забруднення великих територій, загибелі та страждань тисяч людей, зміни природних екосистем та біорізноманіття. Серед найвідоміших українських та зарубіжних науковців були: В. Г. Корнієнко, І. М. Дзюба, Ю. Г. Шаповал, С. А. Алексієвич та К. М. Хейфец. У їхніх працях досліджуються та аналізуються різні аспекти Чорнобильської катастрофи, такі як її причини, обставини, наслідки, вплив на довкілля, здоров'я, суспільство, культуру, політику та міжнародні відносини.

Мета доповіді – дослідити наслідки Чорнобильської катастрофи для довкілля та здоров'я населення України та світу, а також проаналізувати заходи, які були вжиті для запобігання подібним катастрофам у майбутньому.

Чорнобильська катастрофа, що сталася 26 квітня 1986 року, є однією з найбільших техногенних катастроф в історії людства. Ця катастрофа сталася

через помилки персоналу і недоліки конструкції реактора, відбулися два теплові вибухи на четвертому енергоблоці Чорнобильської атомної електростанції, що знаходилася на території України. Вона мала катастрофічні наслідки для довкілля та здоров'я населення України та інших країн світу.

Внаслідок аварії в атмосферу було викинуто близько 50 мільйонів кубічних метрів радіоактивного пилу. Це призвело до радіоактивного забруднення територій України, Білорусі, Росії та інших країн Європи. Найбільше радіоактивного забруднення зазнала територія України в радіусі 30-кілометрів від Чорнобильської АЕС. Тут були евакуйовані населені пункти, а землі були забруднені до так званого «чорного лісу». «Чорний ліс» – це не просто назва забрудненої території. Це символ трагедії, яка сталася в Чорнобилі. Це образ загибелі природи, яка стала жертвою людської необережності. Радіоактивний пил – це невидимий ворог, який завдає шкоди всім живим організмам. Він осідає на деревах, травах, воді та в повітрі.

Радіоактивний пил, який осідав на деревах, призвів до їх загибелі. У зоні відчуження утворилися так звані «чорні ліси» – ліси, які загинули внаслідок радіоактивного забруднення. Радіоактивне забруднення також призвело до загибелі тварин. У зоні відчуження було зафіксовано масову загибель диких тварин, зокрема, лосів, кабанів, оленів та інших. Радіоактивне забруднення також негативно вплинуло на водні ресурси. У водоймах у зоні відчуження було виявлено підвищений рівень радіації. Це призвело до загибелі риби та інших водних організмів.

Радіоактивне забруднення призвело до зміни природних екосистем. На територіях, які зазнали радіоактивного забруднення, змінилися видовий склад рослин і тварин, а також структура екосистем.

Чорнобильська катастрофа мала далекосяжні наслідки для України та світу. Вона стала трагедією для багатьох людей, які загинули або постраждали внаслідок аварії. Радіоактивне забруднення призвело до зміни біорізноманіття на територіях, які зазнали радіоактивного забруднення. На цих територіях зменшилася кількість видів рослин і тварин, а деякі види повністю зникли. Наприклад, у зоні відчуження було зафіксовано зниження кількості видів птахів на 30%, а видів комах – на 50%. Також було виявлено, що деякі види рослин, які раніше були рідкісними, стали більш поширеними. Радіаційне забруднення також негативно вплинуло на здоров'я населення, яке проживає на територіях, які зазнали радіоактивного забруднення. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, від наслідків Чорнобильської катастрофи загинуло близько 100 тисяч осіб. Також, за оцінками фахівців, від радіації постраждали близько 2,5 мільйонів осіб. Найпоширенішими захворюваннями, пов'язаними з радіацією, є рак, лейкемія та інші захворювання крові. Також, радіація може призвести до розвитку онкологічних захворювань інших органів, а також до порушення розвитку плоду в утробі матері.

Економічна криза призвела до енергетичної кризи через зменшення виробництва вугілля в Україні і відсутність коштів на придбання органічного палива за рубежом. Перестала працювати майже половина теплових електростанцій. Почалося масове відключення населення і промислових

підприємств від електромереж. Але атомні електростанції, в тому числі два енергоблоки ЧАЕС, продовжували працювати на повну потужність, виробляючи майже половину всієї електричної енергії в державі, бо отримували ядерне паливо з Росії безкоштовно. Справа в тому, що США відповідно до програми американських сенаторів Нанна і Луггара зобов'язалися компенсувати вартість ядерного палива для українських АЕС в обмін на ядерне роззброєння України: ядерні боєприпаси, які залишилися в Україні після розпаду СРСР передавалися в Росію, а російське ядерне паливо поступало в Україну. За все платила Америка. Цікаво, що в цей же період почало змінюватися відношення населення України до атомної енергетики. Під тиском громадськості Верховна Рада відмінила мораторій на розвиток атомної енергетики і перестала вимагати негайного закриття Чорнобильської АЕС.

Але було вже пізно. Україна не набула економічної незалежності і власним силами не могла навіть добудувати ті енергоблоки на Хмельницькій і Рівненській АЕС, які були вже майже готові до пуску. Прийшов час звертатися до Заходу з проханням надати економічну допомогу. Захід не відмовився, бо ситуація у світі була досить спокійною, ні воєн, ні катастрофічних землетрусів, ні експорту революцій, але поставив ряд вимог. Головна з них – припинити експлуатацію Чорнобильської АЕС. Інакше кажучи – фінансова допомога в обмін на закриття ЧАЕС.

Катастрофа мала значний вплив на світову спільноту. Вона стала уроком для людства про те, що техногенні катастрофи можуть мати катастрофічні наслідки для довкілля та здоров'я населення. Після Чорнобильської катастрофи були прийняті нові міжнародні норми безпеки, які спрямовані на запобігання подібним катастрофам у майбутньому.

Для захисту від радіації було споруджено бетонний саркофаг над зруйнованим реактором, який у 2017 році було доповнено новою безпечною оболонкою. Навколо АЕС було створено зону відчуження радіусом 30 км, де було евакуйовано населення і заборонено господарську діяльність.

Отже, Чорнобильська катастрофа – це трагедія, яка назавжди залишиться в історії людства. Вона є нагадуванням про те, що ми повинні бути відповідальними за використання ядерної енергії та вживати всіх заходів для запобігання подібним катастрофам у майбутньому.

Список використаної літератури

1. «Чорнобильська катастрофа». – під ред. акад. НАНУ В. Г. Бар'яхтара. – К.: Наукова думка, 1995. – С. 19-20
2. Израэль Ю. А., Вакуловский С. М., Ветров В. А. и др. Чернобыль: радиоактивное загрязнение природных сред. – Л. : Гидрометеиздат, 1990. – 296 с
3. Бебешко В. Г. та ін. Радіо-біофізичні та медико-гігієнічні наслідки Чорнобильської катастрофи: шляхи пізнання та подолання: практ. посіб. сімейн. лікаря / за ред. В. Г. Бебешка та ін. ; Нац. акад. мед. наук України, Держ. установа «Нац. наук. центр радіац. медицини НАМН України». – Ужгород : Патент, 2017. – 503 с

4. Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи / С. М. Плохій ; [пер. з англ. В. Махоніна]. Х. : Бібколектор, 2019. 396 с.
5. Медичні наслідки аварії на Чорнобильській атомній електростанції / За ред. О. Ф. Возіанова, В.Г. Бебешка, Д.А. Базики. – Київ: ДІА, 2007. – 800 с.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

Широкорад А. Ю.

Науковий керівник – к. іст. н., проф. Міносян А. С.

Харківський Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін», тел. (057)7164156)

E-mail: unescokafedra@gmail.com

Анотація. Висвітлено питання формування національної самосвідомості українців. Розглянуто фактори, які впливають на формування національної ідентичності. Акцент зроблено на необхідності використання національних традицій і цінностей, здобутків українського народу, підвищення рівня політичної культури.

Ключові слова: Національна самосвідомість, національна ідентичність, культурні цінності, традиції, звичаї, світогляд, ментальність, культура.

Національна самосвідомість – це форма суспільної свідомості.

Сукупність релігійних, філософських, соціальних, моральних, духовних світоглядів, звичаїв та традицій, в яких виявляються особливості життєдіяльності націй. Важливою складовою суспільної свідомості є цінності, які впливають на ставлення народу до всіх процесів і явищ що відбуваються в суспільстві, а держава є потужним засобом зміцнення національної самосвідомості, і тому вона зберігає свою національну самобутність протягом тисячоліть

На формування національної самосвідомості в суспільстві впливають певні фактори. По-перше, слід розглянути психологічний тип «радянського українця» як особистості, яка сформувалася в результаті тривалого перебування під впливом радянської ідеології, що негативно вплинуло на світоглядний стан населення. Цей психологічний тип показує на зміну рівня державної свідомості.

По-друге, значно впливали трансформаційні зміни в Україні такі, як повна заміна державної і політичної системи, а також відбулися економічні зміни в суспільстві, змінилися духовні цінності і пріоритети, з'явилася демократія, приватна власність, конкуренція, нова структура економіки та ринків.

Під впливом розглянутих факторів ми можемо констатувати, що відбулися певні зміни національної самосвідомості населення України в період незалежності. Люди почали все більше відроджувати українську культуру, етнічно-моральні цінності, традиції та звичаї українського народу.

Значної уваги набули питання, пов'язані з піднесенням рідної мови. Мова – це не тільки засіб спілкування, а й відображення мислення, світогляду, а значить і свідомості кожної окремої людини, зокрема, і цілої держави. Саме мова є основним джерелом і фактором інтеграції країни, вона забезпечує єдність і розвиток здорового духу і культури народу України.

Народ може називатись нацією лише в тому випадку, якщо він визнає себе, поважає та зберігає свою культурну, історичну та мовну спадщину. Сучасна мовна ситуація в Україні, є складною, тому що за весь час незалежності нашої країни вплив російської мови в усіх сферах суспільного життя зростає. Через наслідки історичних подій, пов'язаних з нищенням російською, а пізніше і радянською владою української ментальності в нашій державі зберігаються залишки двомовності, що не сприяє зміцненню української національної свідомості. Останнім часом ця ситуація доволі змінилася, люди масово почали спілкуватися державною українською мовою, що позитивно впливає на національну самосвідомість.

Ще з дитинства дітей виховують у любові та пошані до державної символіки. Ми користуємося величезною кількістю символів, що утворилися завдяки нашій історії, та маємо цей величезний скарб, який по сьогоднішній день є цінністю українського народу. Тому можна сказати, що це також є невід'ємною частиною у формуванні національної ідентичності українців.

Важливе значення в формуванні національної свідомості має освітній процес. Він грає дуже важливу, фундаментальну роль в розвитку народу. Освіта повинна ґрунтуватися на таких сакральних поняттях, як духовна культура, національна історія, рідна мова, батьківщина, віра, що позначається на формуванні громадянської позиції. З огляду на це, система освіти повинна забезпечувати збереження культури країни та зв'язок поколінь. Також на формування національної ідентичності суттєво впливають наші знання про історичні події, діячів, що сприяли піднесенню освіти і культури в Україні і створювали фундамент національної самосвідомості

Сьогодні система освіти у порівнянні з минулими часами набуває нових форм і методів, все більше приділяючи уваги самоосвіті, через що відбуваються якісні зміни у сферах емоційної, інтелектуальної, соціальної та духовної свідомості.

В кінцевому підсумку, маємо стверджувати, що подолання вище згаданих труднощів буде сприяти піднесенню національної свідомості, яка буде визначальним фактором у нашій відсічі російській агресії в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/26690>
2. *Головна*. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/03/23.pdf> (дата звернення: 19.12.2023).
3. Рівні національної свідомості в сучасному ...
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8332/1/144-149.pdf>
4. *ELARTU – Інституційний репозитарій ТНТУ імені Івана Пулюя: Домівка*. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32622/2/TSDNM_2020_Drohomyretska_M-Mova_yak_zasib_natsionalnoi_79-80.pdf (дата звернення: 19.12.2023).

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ ТА СУСПІЛЬСТВО

Яркіна А. С.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: alina.iarkina@nure.ua

Анотація. У доповіді порушується проблема впливу глобалізації на українську культуру та суспільство у ХХ-ХХІ ст. Даний науковий експеримент розглядає взаємозв'язок глобальних тенденцій та трансформації української культури в контексті сучасності. Дослідження спрямоване на виявлення як позитивних, так і негативних аспектів глобалізації для української культури та національної самосвідомості. Ретельний аналіз цих процесів дозволяє розуміти вплив глобалізації на українське суспільство та прогнозувати можливі шляхи розвитку в майбутньому.

Ключові слова: глобалізація, українська культура, суспільство, ідентичність, культурна спадщина.

Вплив глобалізації на українську культуру та суспільство у ХХІ ст. є актуальною та надзвичайно важливою проблемою сучасності. В умовах стрімкого розвитку технологій та зростаючої світової взаємодії, глобалізація стає невід'ємною частиною життя кожного національного співтовариства. Дослідження цієї теми дозволить розкрити механізми впливу глобальних процесів на формування культурних цінностей, менталітету та ідентичності українського суспільства. Аналізується вплив масової культури, інформаційних технологій, світових потоків ідеологій на формування цінностей та ідентичності українського суспільства. Теоретичною основою роботи є праці Р. Войтовича, О. Ф. Самойлова, Т. Фрідмена.

Сьогодні вимагає ретельного аналізу глобальних тенденцій та їхнього впливу на культурну спадщину України, а також на формування поглядів та ставлення до суспільних процесів. Дослідження глобалізації в контексті української культури є необхідним для розуміння змін, що відбуваються, та виявлення можливих шляхів адаптації до нових реалій. Враховуючи вплив глобалізації на усі сфери життя, важливо проводити дослідження для створення стратегій розвитку та збереження української культурної спадщини в умовах сучасного світу.

Актуальність цієї теми полягає в тому, у зв'язку зі зростанням глобальних зв'язків, важливо розуміти, як ці зміни впливають на культурну сферу та ідентичність суспільства. Збереження унікальної культурної спадщини та розвиток української культури в умовах глобалізації є важливим завданням. Глобалізація викликає потребу у суспільстві адаптуватися до нових культурних та соціальних реалій. Вплив глобальних економічних процесів на культурну сферу та способи життя населення вимагає уваги та аналізу.

Зважаючи на вплив глобалізації на сучасну українську культуру та суспільство, тези моєї доповіді будуть зосереджені на ключових аспектах цього впливу. Розглянувши різноманітні аспекти глобалізації, я планую дослідити взаємодію української культури зі світовими культурними течіями та показати наслідки цієї взаємодії на розвиток сучасного українського суспільства.

Глобалізація як ключовий фактор: представлення глобальних процесів, включаючи технологічний розвиток, торгівлю, транснаціональну комунікацію та культурну взаємодію, які впливають на українську культуру та суспільство. Трансформація культурних цінностей: аналіз впливу глобалізації на традиційні цінності, зокрема, в контексті споживання, культурної ідентичності та формування нових соціокультурних моделей. Медіа та комунікації: роль глобалізації у розвитку медіа та змінах у способах сприйняття інформації, а також її вплив на медіа-простір України. Ідентичність та культурна адаптація: розгляд впливу глобалізації на формування нових ідентичностей та способів адаптації до змін у суспільстві. Глобальні виклики та українське суспільство: аналіз сучасних викликів, що стоять перед українським суспільством під впливом глобальних процесів та шляхи подолання цих викликів. Стратегії збереження культурної спадщини: пропозиції щодо розробки стратегій та ініціатив, спрямованих на збереження та розвиток української культурної спадщини в умовах глобалізації.

Мета цієї доповіді – проаналізувати як глобалізація впливає на традиційні цінності, культурну ідентичність та способи життя українського суспільства. Виділення наслідків цієї взаємодії для розвитку української культури та суспільства є ключовою метою доповіді.

Таким чином, глобалізація створює нові виклики для формування національної та індивідуальної ідентичності, змушуючи суспільство переосмислювати свої цінності та ставлення до світу.

Список використаних джерел

1. Войтович Р. Механізми подолання глобалізаційних викликів суспільного розвитку України / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2011. – Вип. 2. – С. 90–98.
2. Фрідмен Т. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію / Т. Фрідмен. – Львів : Лілея-НВ, 2002. – 384 с.
3. Самойлов О.Ф. Місце України у світових глобальних процесах / О.Ф. Самойлов // Проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. – К.: КиМУ, 2011. – Вип. 3. – С. 112–122.
4. Войтович Р. Механізми подолання глобалізаційних викликів суспільного розвитку України / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. Вип. 2. С. 90–98.

СЕКЦІЯ 3

ІДЕНТИЧНІСТЬ: МОВНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ В УКРАЇНІ ХХ–ХХІ СТ.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІЯ ТА МОВА В ПЕРІОД ВІДСУТНОСТІ ТА НАЯВНОСТІ ДЕРЖАВНОСТІ ПІСЛЯ ЄВРОМАЙДАНУ

Бершадська К. С., Варипаєв О. М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін», тел. (057)164156)

E-mail: info@btu.kharkiv.ua

Анотація. Подібно до інших народів, які не мали власної державності, українці традиційно визначали себе етнокультурною спільністю, а не громадянською належністю. У ХІХ ст., коли національна свідомість стала активно обговорюватися серед селянських мас, визначення українців від росіян та їх об'єднання в імперіях Романових і Габсбургів підкреслювалося, зокрема, мовою. Однак ця свідомість мало поширювалася серед українців під владою Російської імперії до періоду комуністичної імперії, яка придушила спроби створення незалежних держав. Комуністичний режим об'єднав під своєю владою різні частини українського народу, навчивши їх розглядати себе як українців та поважати українську мову як «рідну». Водночас, російська мова стала дедалі більшою у повсякденному спілкуванні, підірвавши зв'язок мови із загальною ідентичністю.

Ключові слова: етнокультура, ідентичність, мова, громадянські характеристики, етнічне походження, єдина держава, незалежність, ідентифікація громадян, російська агресія, політика, Майдан.

Після проголошення незалежності, Україна стикалася з завданням поєднання своєї постімперської репрезентації як національної держави з імперською спадщиною багатомовності. Хоча всі етнічні групи мали рівні права, влада активно пропагувала символи, історію та мову титульної більшості як загальні для всіх громадян нової держави. Ця політика сприяла інклюзивному розумінню української нації як спільноти всіх громадян, незалежно від їх походження, та призвела до поступового прийняття українських етнокультурних символів як важливих атрибутів цієї інклюзивної нації. У соціологічних опитуваннях виявлено, що громадянські характеристики отримують більшу підтримку, ніж мова, етнічне походження чи релігійна належність, свідчити про інклюзивне розуміння української нації.

Це відображається в готовності осіб російського та інших походжень визнавати себе українцями, що стає не лише етнічною ідентичністю, але й громадянською. Водночас значна частина населення, особливо серед меншин, залишалася підозрілою до символів, які радянський режим класифікував як «націоналістичні».

Одночасно молоде покоління, яке з'явилося на світ або здобуло освіту під час періоду незалежності, переважно прийняло новий погляд на ці символи як суттєвий складник національної ідентичності [1, с. 3].

У 1989 році українській мові був присвоєний статус єдиної державної мови Української РСР, що в певній мірі компенсував фактичний статус російської як державної мови всього СРСР. Проте, після втрати російською

цього статусу внаслідок розпаду союзу, в Україні виникли гострі суперечки стосовно того, яку роль титульної мови має виконувати в нових умовах. Українські націоналісти ставили своєю метою зробити її основною мовою в усіх сферах суспільного життя, аналогічно титульним мовам європейських національних держав. З іншого боку, російські націоналісти, комуністи та багато космополітично налаштованих лібералів закликали надати російській мові такий самий статус, що, на їхню думку, мав забезпечити рівні права для носіїв обох мов (хоча їхні опоненти вважали, що формальна рівність може лише укріплювати перевагу російської мови на практиці). При цьому «прагматичні центристи» підтримували юридичний пріоритет української мови, але водночас не бажали обмежувати використання російської мови у меншинному статусі, оскільки пріоритет української мови вважався символічним маркером, а не чинником комунікативної переваги [2].

Протягом перших двох десятиліть після здобуття незалежності в політичних колах переважала «центристська» орієнтація, що призвела до збереження позицій російської мови в суспільному спілкуванні та одночасно сприяла зростаючому визнанню української мови як символічного елемента національної ідентичності для всіх громадян. Згідно з опитуванням, проведеним у 2006 році центром «Громадська думка», 71% респондентів підтримали твердження про те, що «українська мова є одним із символів державності України». Навіть серед тих, хто використовує російську мову у повсякденному житті, це твердження підтримали 58%. У той час, коли 42% загальної кількості респондентів висловили бажання побачити більше використання української мови, лише 18% російськомовних висловили підтримку цій ідеї, вказуючи на їхнє бажання зберегти звичайну для них мову в суспільстві загалом [3, с. 168]. Ця орієнтація спричинила практично нещадне утримання частки громадян, які спілкувалися головним чином російською мовою. Ця частка залишалася недалеко від тієї, яка користувалася переважно українською мовою, і трошки менше за тих, хто мовами обидвох груп користувався приблизно однаково. Оскільки частка осіб, які вважали себе українцями, значно зросла, то сталий розрив між мовою та ідентичністю, успадкований із часів Радянського Союзу, не лише не зник, але й збільшився [4].

Зміни в ідентичності після Майдану й агресії. Євромайдан і російська агресія проти України викликали значні трансформації в українській національній ідентичності, які можна вивчати як кількісними, так і якісними методами. З одного боку, аналіз результатів опитувань, проведених Київським міжнародним інститутом соціології в лютому 2012 та вересні 2014 року, дозволяє визначити зміни в ідентифікації громадян України загалом і мешканців конкретних макрорегіонів зокрема.

З іншого боку, обговорення, які відбулися на початку 2015 року в різних частинах країни під час фокус-груп, становлять цінне джерело інформації про тонкощі та причини цих змін [5].

Щодо пріоритетності, обидва опитування включали питання про основну територіальну ідентифікацію респондентів («Ким Ви себе вважаєте в першу

чергу?»), і в обох випадках національна ідентифікація виявилася значно сильнішою, ніж місцева, регіональна, пострадянська, європейська та глобальна. 2014 року 61 % усіх респондентів визначили свою ідентичність як громадян України, тоді як лише 21 % вважали себе в першу чергу мешканцями свого міста чи села, а 9 % – свого регіону (інші ідентичності отримали менше 5 %).

Із того часу національна ідентифікація зміцнилася на 10 %, тоді як місцева стала слабшою на 7 %, і регіональна практично не змінилася, що призвело до значного розриву між національною ідентичністю та іншими конкурентними аспектами. Навіть порівняно з соціальними ідентичностями всіх видів національна виявилася найсильнішою (хоча відмінність від гендерної є статистично незначущою). 2014 року, відповідаючи на запитання про те, які слова найкраще їх характеризують, 47 % назвали себе українцями, 45 % – чоловіками або жінками, 28 % – мешканцями свого міста або села, 26 % – православними, 16 % – мешканцями свого регіону, 11 % – пенсіонерами, а 7 % – патріотами (решта характеристик отримали менше 5 %). Хоча конкретне тлумачення терміну "українець" може відрізнятися серед респондентів, однак не викликає сумніву, що саме ця самоідентифікація є однією з найбільш пріоритетних у сучасній Україні. Утім, цей пріоритет не є однаковим для всіх регіонів країни: на заході та в центрі він є беззаперечним, у південних і східних областях національна ідентичність поступається гендерній, тоді як на Донбасі вона є набагато слабшою, навіть порівняно із регіональною, місцевою та православною ідентичностями. Більше того, якщо на заході та в центрі пріоритетність цієї ідентичності збільшилася між опитуваннями, то на Донбасі вона скоротилася, водночас зміцнилася ідентифікація з власним регіоном, який донбасці все більше визначають як відмінний від інших регіонів України. Це пояснюється, зокрема, тим фактом, що у вересні 2014 року приблизно половина цього регіону перебувала під контролем проросійських сепаратистів, які намагалися розірвати всі зв'язки Донбасу з Україною.

Оскільки національна ідентичність пов'язана не лише з нацією, але й з державою, громадяни, які невдоволені поточною політикою, менше схильні висловлювати таку ідентичність, ніж ті, хто підтримує цю політику. Крім того, сприйняття Майдану як вияву влади народу, яке визначає свою долю, сприяло сильній ідентифікації з цим народом, а безпорадність перед економічною кризою робила таку ідентифікацію проблематичною. Деякі учасники фокус-груп, навіть висловлюючи незадоволення економічною кризою, водночас вказували, що вони «стали більше патріотами, більше поважають свою країну, вірять у краще, вірять, що вона переможе, що війна закінчиться, криза також закінчиться» (Кропивницький, група 35–50 років). Багато учасників, намагаючись узгодити незадоволення політикою та національні почуття, воліли ідентифікуватися не як громадяни, але як українці. Зв'язок із Росією ускладнював позитивне ставлення до антиросійських протестів та дій влади після перемоги на Майдані для деяких респондентів, але це було винятком.

Щодо змісту національної ідентичності, важливі зміни спостерігалися у відношенні до Росії. Респонденти визначили своє ставлення до російської держави у вересні 2014 року гірше, ніж до Майдану та війни: 28% відповіли, що

«за останній рік» їхнє ставлення погіршилося значно, ще 25% – що трохи погіршилося. Ця зміна відбулася у всіх регіонах, окрім Донбасу. Погане ставлення до держави, однак, не означає відчуження від народу. 2014 року на запитання про оцінку твердження «Незалежно від того, як поведуться представники влади, російський народ завжди буде близьким українському», 24 % респондентів висловили повну підтримку, ще 40 % були «скоріше згодні», і лише 11 % заперечили. Більшість учасників фокус-груп підкресливали, що їхнє негативне ставлення до держави не розповсюджується на громадян. Однак деякі вважали, що «є їх провина в тому, що вони покійно, як вівці, ідуть за своїм керівником» (Харків, 20–35 років тому), тобто вони не тільки бояться протестувати, але і вірять усьому, що говорить влада. У той же час багато учасників висловлювали сумніви стосовно того, чи можна тепер вважати росіян «братнім народом» для українців, як це пропагувалося радянською пропагандою, а деякі переконували, що народи, такі як поляки, грузини та литовці, заслуговують на титул «братніх» більшою мірою, ніж росіяни.

Ще одним важливим аспектом є уявлення про український націоналізм у минулому та сучасності. Навіть при наявності живучих радянських стереотипів, російська агресія зараз сприяє прийняттю націоналістичних концепцій. Зокрема, це стосується покращення відношення до Степана Бандери, який є символом українського націоналістичного опору радянським і німецьким окупантам у середині ХХ століття. Порівняно із 2012 роком відношення до Бандери 2014 року стало значно кращим (42 % негативу проти 62 %). Єдиним винятком є Донбас, де відношення до Бандери погіршилося, і тільки там ставлення до Сталіна змінилося на краще.

Щодо уявлення про націоналізм, багато учасників фокус-груп все ще прихильно відносяться до радянської концепції націоналізму як національної винятковості або навіть нацизму. Проте більшість вважає, що націоналізм означає любов до свого народу та прагнення до незалежності своєї країни. Кілька осіб визнали цей термін як свою ідеологічну позначку, наголошуючи на тому, що «націоналізм означає розвиток країни національними інтересами». Деякі вважають, що націоналізм грає позитивну роль у багатьох суспільствах, зокрема тих, які служать прикладами для України. Відповіді на запитання про національних героїв України також свідчать про прийняття українського націоналізму, вказуючи на тих, хто боровся за незалежність на Майдані або проти російських агресорів на Донбасі.

Уявлення про суспільні ролі та вартості мов. Зв'язок між мовою та ідентичністю є однією з ключових аспектів формування цілісної самосвідомості, і його можна розглядати поряд із іншими важливими аспектами цієї ідентичності. Дані, отримані в результаті опитувань та фокус-груп, вказують на те, що українці відносяться до мови як до важливого компонента своєї ідентичності, і це відрізняється від інших аспектів змін у їхній самосвідомості, що виникли через політику радянського режиму.

Однак, щодо оголошених змін «за останній рік», виявлено, що ставлення українців до своєї мови значно покращилося: у вересні 2014 року 30% респондентів відзначили радикальне покращення, тоді як тільки 7 % відчули

погіршення (зміни в основному були спостережені на Донбасі). Це покращення спостерігалось приблизно на тому ж рівні, що й у відношенні до Державного гімну та прапора. Із цього можна зробити висновок, що для українців мова важлива не лише з правового погляду, але й як символ національної ідентичності. Це підтверджується також відповідями на запитання про причини важливості української мови для громадян України 2012 та 2014 роках.

Що стосується російської мови, то ставлення до неї погіршилося у 19% респондентів, головним чином серед україномовних Заходу та Центру. Більшість громадян залишила своє ставлення незмінним. Вказуючи на певні зміни у своєму сприйнятті, учасники фокус-груп зазначали, що під впливом Майдану та війни вони стали більш віддані українській мові, проте ці зміни не призвели до відкидання російської мови, особливо в повсякденному спілкуванні.

Якщо розглядати українську мову тільки як засіб комунікації і це протирічить висловленим раніше показникам символічної цінності, то стосовно російської мови акцент на її комунікативній ролі збігається з відповідями на питання про причини важливості цієї мови для громадян України. В обох опитуваннях більшість респондентів вказувала на її роль як «мови, яку в Україні майже всі розуміють», і другою, із великим відривом, була роль «мови спілкування між громадянами країн СНД» (2014 року першу називали 59 %, а другу – 34 %). Хоча одна з часто згадуваних ролей – «мова більшості людей у східних областях» (31 %) – все-таки вказує на зв'язок мови з ідентичністю, вона націлена не на національну, а регіональну ідентичність. Таким чином, мова є важливим фактором національної ідентичності, який засвідчує розвиток у вживанні української мови останнім часом.

Список використаних джерел:

1. Krawchenko B. *Social Change and National Consciousness in Twentieth- Century Ukraine* / B. Krawchenko. – London, 1985.
2. Martin T. *The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union, 1923 – 1939* / T. Martin. – Ithaca, London, 2001.
3. Kulyk V. *Soviet nationalities policies and the discrepancy between ethnocultural identification and language practice in Ukraine* / V. Kulyk // *The Historical Legacies of Communism in Russia and Eastern Europe* / Ed. M. Beis- singer, S. Kotkin. – Cambridge, New York, 2014. – P. 202–221.
4. Wanner C. *Burden of Dreams: History and Identity in Post-Soviet Ukraine* / C. Wanner. – University Park, 1998.
5. Shulman S. *The contours of civic and ethnic national identification in Ukraine* / S. Shulman. *Europe-Asia Studies*. 2004. Vol. 56. No. 1. P. 35–56.

ОБРАЗ ЛЕНІНА В ДИТЯЧІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ДИТЯЧОЇ СВІДОМОСТІ

Голощапова Є. О.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Трифонов Р. А.
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(61022, Харків, майдан Свободи, 4,
каф. української мови, тел. (057) 707-54-58)
E-mail: liza100910010@gmail.com

Анотація. Досліджено особливості формування та ідеалізації образу вождя в дитячій збірці «Слухаємо про Леніна». Для дитячої аудиторії образ Ленін витворювався в побутовому рiчiщи. Маніпуляції відбувалися за допомогою ментального зближення, розроблення образу милого дідуся, якого треба любити.

Ключові слова: тоталітаризм, ленінізм.

Тоталітарний режим Радянського союзу мав на меті впливати на різні аспекти суспільного життя, щоб контролювати усі сфери буття народу. Мова зазнавала впливу тоталітарного режиму: її використовували з ідеологічною метою, щоб впливати на сприйняття світу мовцями.

У мовознавстві виділяють термін «тоталітарна лінгвістика», відмежовуючи мову, яка розвивається під впливом тоталітарного суспільства. На мову в тоталітарній системі впливає офіційна ідеологія, яка використовує мову для впливу на суспільство і формування потрібних думок [3].

За допомогою мови у свідомості людей творили новий утопічний образ навколишньої дійсності. Мова допомагала підмінити реалії, маніпулювати фактами та спотворювати дійсність. Такі перетворення характеризувалися деформацією семантичного компонента слова. За допомогою семантичного зсуву утворювалася ідеологема [2].

Ідеологічний вплив на мову відбувався поступово і багатоетапно. Ідеологія вживлювалася в мову, змінювала її. Вона запроваджувалась за допомогою мови ЗМІ, офіційних документів, промов політиків і т. ін. З їхньою допомогою відбувається формування політичних цінностей, ідеалів. Вплив на культурне життя суспільства відбувався поступово. Особливо в цьому допомагали засоби масової інформації та художні твори, які знаходилися під повним керівництвом режиму і грали ключову роль у формуванні суспільної думки [1].

Одним із ключових у тогочасній ідеології був образ вождя, навколо якого утворювався «культ вождя». Тоталітарний міф наділяв його абсолютним авторитетом. Образ вождя підносився над усім суспільством, але пропаганда змальовувала його максимально близьким до народу [5; с. 201].

Ленін ідеологією зображався як старий лагідний дідусь. Культ почав формуватися після його смерті і поступово розповсюдився і закріпився в суспільній думці. Нав'язування відбувалося з самого дитинства – за допомогою дитячої літератури, шкільної програми. У свідомості дітей змалечку

закладали, що «Ленін – друг всіх дітей», виховуючи фанатичну прив'язаність. Образ вождя сакралізувався, він виступав провідником до світлого майбутнього, яке так активно обіцяв тоталітарний міф.

На матеріалі дитячої збірки «Слухаємо про Леніна» [4] можемо побачити, як за допомогою мовних одиниць ідеологія впливала на формування у дитячій свідомості образу ідола.

Для цього застосовувалась зменшено-пестлива лексика. В українській мові вона характеризується яскравим конотативним елементом, що формується за допомогою спеціальних суфіксів (-еньк, -есеньк, -ісіньк-, усіньк-, -юсіньк-, -ок, -к- тощо). Головна функція зменшено-пестливої лексики – не тільки називати предмет, а й давати йому оцінку. Зменшено-пестлива лексика виражає позитивне ставлення, прихильність до певного явища дійсності, ніжність, щирість. Вживання зменшено-пестливої лексики під час комунікації з дітьми стає принципово важливим. Для дітей подібні слова мають позитивне значення, тому використання зменшено-пестливої лексики у маніпулятивних цілях є продуктивним явищем. У збірці «Слухаєм про Леніна» така лексика широко використовується.

У збірці зменшено-пестлива лексика використовується для називання Леніна, наприклад, у віршах «Володя Ульянов» та «Ілліч та дівчинка». У першому випадку словосполучення «хлопчєня з розумними очима» та «маленький хлопчина» використовуються для опису маленького Леніна: «Виріс той з маленького хлопчини, / Хто велику партію створив.» [4; с. 6]. Зменшено-пестлива лексика використовувалася для створення позитивного враження про Леніна. Це перший вірш у збірці, який знайомить нас із його постаттю. Діти одразу стикалися не з дорослим політиком, а дітям їхнього віку, а лексеми «хлопчина», «хлопчєня» лише посилювали позитивне враження.

Також зменшено-пестлива лексика використовується для «одитячення» тексту. У вірші «Ілліч та дівчинка» приділена увага ставленню Леніна до дитини: «Було роботи в Ілліча, / Що й словом не сказати... / Здавалось – міг би на дівча / Уваги не звертати. / Та він узяв маля, зігрів, / Дав їсти, дав і пити... / Ілліч ненавидіти вмів, / Та вмів він і любити [4, с. 8]». Через використання лагідних форм стосовно дитини передається ставлення до неї самого Леніна. Підкріплює цю думку рядок: «Трудящих палко він любив, / Їх діток яснооких [4, с. 8]». Образ Леніна постає як втілення ідеї мудрого дідуся, кращого друга усіх дітей.

Формування образу Леніна у збірці дитячої поезії відбувається різноаспектно. У збірці використовувалася дієслівна лексика, пов'язана з почуттями. Окремо можна звернути увагу на роль дієслова «любити» у віршах. Сама семантика слова відсилає нас до глибокого почуття. Дієслово «любити» має позитивну оцінку та вживається у ситуаціях, коли треба підкреслити виняткову прихильність. У збірці це дієслово використовується, щоб охарактеризувати стосунки між дітьми та Леніним.

Також Ленін вмів не тільки любити, а й дружити. Взагалі дружба у свідомості дітей, які тільки навчаються вибудовувати соціальні зв'язки, має

дуже важливе значення. Для дитини дружити з кимось – виражати високу ступінь прихильності. У збірці ми зустрічаємо рядок «Як [Ленін] з біднотою дружив» [4], який також апелює до пропагандистських ідей. На той час група заможних, багатих людей всіляко очорнялася ідеологією, тому бачимо маніпуляцію дитячою свідомістю.

Дієслівна лексика використовується ще з однією метою – дидактичною. Ленін змальовується не лише як супутник у житті кожної людини, а і як порадник та життєвий приклад. У збірці Ленін показується як авторитетна фігура, тому всі його настанови та його приклад підноситься як взірець поведінки та моральності. Прагнення, накази, настанови Леніна зображуються, як постулати, які неможливо ігнорувати, як істина. Це проявляється і в суспільних питаннях, наприклад, у вірші «За наказом Ілліча» дітям розповідається про спорудження електростанцій. Спорудження електростанцій подається так: «Це Ленін дав такий наказ: / Щоб людям в світлі жити», «Це люди здійснюють наказ, / Що дав великий Ленін» [4, с. 12]. Цей ленінський наказ зображується як найвища мудрість, яка підкреслюється словосполучення «Великий Ленін».

За допомогою мовних засобів створювався авторитет, який дозволяв виносити Леніна в категорію найкращого учителя та прикладу для наслідування для дітей.

Список використаних джерел

1. Гронская Н. Э. Языковые механизмы манипулирования массовым политическим сознанием URL: http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/9999-0200_West_MO_2003_1/22.pdf
2. Довіна М. І. Семіосфера тоталітарного міфу. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nzfn_2013_1_61
3. Костева В. М. К вопросу о языковой тоталитарных государств. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-yazykovoy-politike-totalitarnyh-gosudarstv/viewer>
4. Слухаємо про Леніна (збірка), «Веселка», 1984.
5. Темченко А. І. Традиційні замовляння: семантичні трансформації та обрядові парадигми Монографія Черкаси «ІнтролігаТОР», 2014.

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК МОДНИЙ ТРЕНД

Гуменюк В. О.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Кобилко Н. А.

Харківський національний університет внутрішніх справ

(61080, Харків, пр. Льва Ландау, 27, каф. соціально-гуманітарних дисциплін)

E-mail: veronikagumenuk27@gmail.com

Анотація. У статті запропоновано підходи, які допоможуть людині адаптуватися в мовному середовищі й удосконалити свої знання під час переходу на українську. Доведено, що модним трендом 2022 року стало спілкування державною мовою.

Ключові слова: тренд, державна мова, онлайн-ресурси, курси.

Активна фаза російсько-української війни спонукала російськомовних громадян перейти на українську. Поступово це явище стало модним трендом у 2022 році. Крім цього, спілкування державною мовою підіймає національну самосвідомість. Проте психологи переконані, що «лише сильні особистості продовжуватимуть говорити державною після того, як ситуація в країні стабілізується» [2].

На сьогодні актуальним питанням є перехід суспільства на українську мову. Це довготривалий процес, який потребує підтримки та допомоги рідних і близьких людей. На нашу думку, важливим у цьому процесі є усвідомлення кожним, навіщо це потрібно.

У своїй розвідці ми пропонуємо підходи, які допоможуть адаптуватися людині в мовному середовищі. Насамперед варто наголосити на позитивному сприйнятті української мови як важливої складової національної ідентичності. Мова слугує засобом відтворення національних звичаїв, традицій, віросповідань наших предків, неповторної міфології.

Наступним кроком є використання цікавих та інтерактивних методів під час вивчення української мови. Педагоги та лінгвісти активно працюють над удосконаленням шкільних програм, розробкою завдань для різних вікових груп. Для вивчення мови сьогодні існує безліч курсів, мобільних додатків та онлайн-ресурсів:

- 1) Офіційний сайт української мови, де зібрані основні правила;
- 2) «Мова – ДНК нації» пропонує цікаве подання матеріалу – блог, вправи, диктанти;
- 3) Тренажер з правопису української мови, за допомогою якого можна удосконалити не лише знання з мови, а й літератури, адже наведено багато прикладів із творів українських митців;
- 4) «MOVA.info», де розміщені словники, підручники, ігри;
- 5) онлайн-курс «Українська мова» від освітнього проекту EdEra, який складається з лекційного матеріалу та іспиту. Після його завершення учасники мають можливість отримати сертифікат;
- 6) Застосунок Р.І.Д. – можливість зануритися не лише в мову, а й історію, культуру та етнологію України;
- 7) курс «Сучасна українська мова» – опанування нового правопису;

8) курс «Українська за 27 уроків» – для вільної комунікації;

9) вивчення української мови від ЮНІСЕФ – платформа, яка розрахована на різні вікові категорії;

10) розмовний клуб Говорімо українською [1].

Важливим, на наш погляд, є створення популярного контенту українською мовою в мережі Інтернет і мас-медіі, його поширення в соціальних мережах та інтернет-спільнотах. Досягнути результату можна завдяки взаємодії з фоловерами та зацікавленими особами. У цьому контексті варто згадати картини Олега Шупляка, які стали досить популярними в мережі Фейсбук. На полотнах митця простежується національний колорит. Подібну популярність приносить своїй авторці Олені Павловій кіт Інжир, залюблений в українську мову та літературу.

Ще одним дієвим способом поширення мови є співпраця з інфлюенсерами. Залучення відомих людей, які в повсякденному житті спілкуються українською, сприятиме розширенню аудиторії. Сьогодні чимало зірок займаються популяризацією державної мови. До них можна віднести Сергія Притулу, Олю Цибульську, Ольгу Фреймут, Михайла Хому, Христину Соловій, Святослава Вакарчука та ін. Власне, музика, кіно, телепередачі також занурюють людину в мовне освітнє середовище.

На нашу думку, приверненню уваги людей до української мови сприятиме також організація та проведення фестивалів, концертів, літературних заходів, флешмобів. Так було започатковано фестиваль «Мовосфера» із майстер-класами для дітей і дискусійними студіями із зірковими промовцями. Амбасадорами заходу виступили телеведучі Марічка Падалко, Соломія Вітвіцька, співак Тарас Тополя, шоумен Юрій Кондратюк, спортсмени Станіслав Горуна та Сергій Стаховський. Подібні заходи дають можливість знайти однодумців, спілкуватися українською та зануритися в національну культуру.

Таким чином, перераховані підходи та ініціативи сприяють популяризації української мови як серед молоді, так і старшого покоління. Вона стає модним трендом і впізнаваним брендом України за кордоном.

Список використаних джерел

1. Безкоштовні курси української мови: топ-10 сайтів для її вивчення.
URL: <https://chas.news/current/bezkoshtovni-kursi-ukrainskoi-movi-spisok-saitiv-dlya-ii-vivchennya>

2. Українська мова як модний тренд серед патріотів.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25384051.html>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ СОЦІАЛЬНОЮ СТАБІЛЬНІСТЮ ТА НАЦІОНАЛЬНОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Калугіна В. М.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Циганенко В. Л.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. У цих тезах доповіді розглядається взаємозв'язок між національною ідентичністю та соціальною стабільністю на прикладі України. Зазначається, що ідентичність нації є ключовим елементом її цивілізаційного бренду та визначає основні принципи внутрішньої та зовнішньої політики країни. Виділяється роль соціальної стабільності як фактору для довгострокового розвитку та благополуччя країни. Аналізуються сучасні виклики, що ставлять перед Україною завдання збереження та розвитку ідентичності нації задля підтримання соціальної стабільності в країні.

Ключові слова: національна ідентичність, соціальна стабільність, геополітичні турбулентності, культурний розвиток.

На сьогодні важливо бачити, що національна ідентичність і соціальна стабільність між собою тісно переплітаються, впливають одна на одну. Ключову роль у цьому зв'язку відіграє ідентичність нації. Ідентичність нації – це головна засада кожної країни, це внутрішня та зовнішня політика, культура держави. Кожна цивілізаційна система ґрунтується на самоідентифікації, що має властивість передаватися від покоління до покоління. За допомогою цього відбувається відтворення базових цінностей, що визначені традицією культурного розвитку.

Соціальна стабільність – це стан суспільства, при якому внутрішні конфлікти та напруги мінімізовані, а суспільні відносини характеризуються певним ступенем спокою, порозуміння і злагоди між різними соціальними групами та індивідами. Соціальна стабільність важлива для забезпечення довгострокового розвитку та благополуччя країни, а також для забезпечення безпеки та задоволення потреб громадян.

Взаємозв'язок між соціальною стабільністю та ідентичністю населення стає актуальною проблемою, що потребує глибокого аналізу. Колективне усвідомлення спільноти та взаєморозуміння між різними соціальними групами стають фундаментом для стабільного розвитку суспільства. Ідентичність виступає ключовим елементом, який формує не лише самосвідомість індивіда, але й визначає стабільність та гармонію в суспільстві.

Нині, у часи швидких змін і геополітичних турбулентностей, розуміння впливу ідентичності на соціальну стабільність стає ключовим завданням для багатьох країн, а Україна, безумовно, виступає фундаментальним прикладом такого взаємозв'язку. Україна – країна, яка відзначається багатошаровою історією, різноманіттям культурних впливів та унікальною національною ідентичністю. Національна ідентичність українців була випробувана в різні епохи історії, але нації вдалося зберегти свою самобутність та не припинити

боротьбу за незалежність. Незалежність України була проголошена 1991 року після розпаду Радянського Союзу, і з того часу країна активно розвивається, впроваджує демократичні принципи та зміцнює взаємовідносини з іншими країнами світу. Україна продовжує бути цікавим об'єктом для вивчення, а її культурна спадщина впливає на світову арену, розширюючи розуміння інших про багатий та унікальний світ українського народу.

Різні регіони України мають свою мовну, етнічну й конфесійну специфіку. Населення кожного регіону по-різному оцінює як історичне минуле, так і перспективи сучасної України. Найбільш виразно ідентифікація та орієнтація громадян проявляється між прикордонними територіями на сході, заході й півдні України. Це пояснюється впливом різних держав на населення певних територій: в одному випадку він був короткотривалий та м'який, а в іншому – довготривалий та характеризувався сильними утисками. Такий вплив призвів до зруйнування етнокультурних і національних ідентичних пластів свідомості українського суспільства, що, своєю чергою, призвело до штучного утворення ідентичності з перевагою політико-ідеологічних і соціально-економічних цінностей. Хочеться зазначити, що територіальна ідентифікація набагато складніша, ніж національна, основою якої є громадянський патріотизм населення.

Варто зазначити, що недостатній розвиток саме національної ідентичності сприяє активізації сепаратизму й федералізму, спекуляції щодо «мовного питання», поляризації та радикалізації електорального поля та політичних сил, зовнішньополітичних пріоритетів розвитку країни. Усі ці чинники, а також безвідповідальна гра на відмінностях у світоглядних, мовно-культурних орієнтаціях населення різних регіонів призводить до дестабілізації та деконсолідації суспільства. Для збереження багатозарової ідентичності, а також для підтримки соціальної стабільності треба зосереджувати увагу на різноманітних культурних і історичних аспектах, на вирішенні сучасних соціально-економічних викликів. Усе це сприятиме гармонії та сталому розвитку українського суспільства.

Українська держава повинна виробити політику для уникнення цих загроз. Зараз наша країна знаходиться на ключовому етапі свого історичного розвитку, тому взаємодія ідентичності й соціальної стабільності є вкрай важливою. Для формування української нації та консолідації суспільства, для подолання регіональних розбіжностей треба пройти значний етап розвитку. Потрібно обережно підходити до реалізації всіх чинників для об'єднання та подолання викликів, що існують.

Україна має перед собою завдання зберегти свою унікальну ідентичність в умовах світової трансформації, де кожен громадянин відчуває свою відповідальність за майбутнє. Взаємозв'язок між соціальною стабільністю та ідентичністю в Україні – це не лише академічна тема, але й виклик для кожного громадянина, політика та керівника. Тут тліє ідентичності та розвиток суспільства взаємопов'язані, вимагаючи об'єднання сил і ресурсів для створення єдиної, стійкої та процвітаючої України.

Список використаних джерел

1. Простір національних ідентичностей в Україні: траєкторії формування та відтворення (методологія та методика дослідження). *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства* : збірник наукових праць. Харків : Видавничий центр Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Вип. 16, С. 180–185.
2. Історія української культури. URL : http://pidruchniki.com/1376102556994/kulturologiya/natsionalna_kultura_skladova_svitovoju_kulturi (дата звернення: 06.12.2023).
3. Джонс Ф. Л., Сміт Ф. Індивідуальні та суспільні основи національної ідентичності: порівняльний багаторівневий аналіз. Oxford University Press. 2001. С. 103–118. URL : <https://www.jstor.org/stable/522889> (дата звернення: 06.12.2023).
4. Варналій З., Павлюк А., Шевченко О. Стратегія подолання диспропорцій у розвитку регіонів. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки. Київ : НІСД, 2003. 162 с.

ІДЕНТИЧНІСТЬ: МОВНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ В УКРАЇНІ ХХ–ХХІ СТ.

Ляпун О. М., Варипаєв О. М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін», тел. (057) 16-41-56)

E-mail: info@btu.kharkiv.ua

Анотація. Дослідження присвячене аналізу становлення української ідентичності в ХХ-ХХІ століттях, зосереджуючись на взаємозв'язку між мовою та соціальною ідентичністю. Досліджено ключові аспекти впливу мовних і соціокультурних чинників на формування та розвиток соціальної ідентичності українця.

Ключові слова: Ідентичність, мова, соціальна ідентичність, національна ідентичність, українське суспільство.

Формування національної ідентичності українського суспільства в умовах глобалізації, полікультурних впливів та російсько-української війни набуває особливої актуальності. З одного боку, спостерігається знищення культурних кордонів, що сприяє комунікації та самовизначенню в соціокультурному просторі. З іншого боку, міжкультурна взаємодія та зміни цінностей можуть призвести до напруження і конфліктів. Ця проблема виявляє кризу на рівні національної та національно-культурної ідентичності, охоплюючи особистість, соціальні групи та суспільство в цілому. Актуальність цього питання обумовлена різноманітністю населення України, де представлені понад

130 національностей та народностей, кожна з яких визначає певний регіон України як свою Батьківщину, ускладнюючи утворення спільних національних основ у полікультурному суспільстві.

Проблеми національної ідентичності є ключовими для будь-якого народу, оскільки вони стосуються глибинних аспектів його існування. У випадку України ці питання набули особливого значення, оскільки процес здобуття незалежності поставив перед нею завдання вибору нової ідентичності, яка б сприяла найкращому способу формування політичної нації співгромадян. Гостра криза ідентичності, у стані якої український соціум перебуває й досі, супроводжується конкуренцією комуністичної, ліберальної, націоналістичної ідеологій, протистоянням українського та російського націоналізму. Необхідність чіткого визначення ідентифікаційного простору в Україні обумовлена як пізнавальними, так і практичними завданнями. Значення останніх зростає, оскільки процеси національної ідентичності відбуваються в Україні паралельно зі зміною механізмів соціально-економічного регулювання. Новий етап соціокультурної трансформації в новоствореній державі пов'язаний із суттєвою модифікацією системи цінностей і моделей політичної поведінки.

Поняття національної ідентичності перш за все передбачає унікальність, історичну індивідуальність і наявність популярної в масах національної ідеї. Національна ідентичність може взаємодіяти з різними іншими формами ідентичності, такими як класова, релігійна, етнічна, а її ідеологія може бути гнучко трансформована в інші ідеологічні форми, такі як лібералізм, фашизм або комунізм.

Національна ідентичність у визначенні сучасних науковців (Н. Авер'янова, Т. Воропаєва, П. Кононенко, Т. Кононенко, І. Кресіна, Л. Нагорна, В. Піскун, Ю. Руденко та ін.), вважається природною, загальною і стабільною основою соціальності. Від етнічної вона відрізняється свідомим вибором і залежить від раціональних чинників – осмислення суб'єктом ідентифікації (особою, етнічною групою чи нацією) історичних, громадянських, політичних цінностей. Ці цінності, на відміну від тих, що є основою етнічної ідентифікації, можуть бути переосмислені. Формування національної та національно-культурної ідентичності повинно ґрунтуватися на історичній правді, національній пам'яті, ідеалах, гідності, самосвідомості, патріотизмі та інших факторах. Підняття престижу української мови, особливо в умовах російсько-української війни, є важливим маркером формування національної ідентичності українського суспільства.

Мовне питання України вважається ключовим для національної ідентичності. Мова є не лише засобом спілкування, а й важливою частиною культурної спадщини країни на всіх етапах її становлення та розвитку. Крім того, втрата мови може призвести до втрати національної ідентичності та може призвести до розпаду суспільства.

Дослідження мовної ситуації в Україні проводили такі відомі мовознавці, як П. Кононенко, Л. Скуратівський, Г. Шевхова, Л. Масенко та ін. Вони зробили значний внесок у розуміння цього питання, аналізуючи вплив мови на культуру та національну ідентичність. Дослідженням мовної політики та її значення для підтримки національної ідентичності займаються такі науковці, як Л. Ковач, В. Отрешко, І. Ісаченко, Г. Євсєєва. Загалом ця робота ведеться в широкому контексті – від мовної політики до психологічних аспектів мовленнєвої діяльності.

Протягом останніх 300 років український народ стикався з наполегливою боротьбою за свою мову, починаючи з втрати державності та входження до складу російської імперії. Український народ змушений був постійно боротися за своє право користуватися своєю мовою та вивчати її. Одним із ключових моментів боротьби став 2014 рік, коли на територію України заходили російські війська, нібито «рятуючи» російськомовних. Однією із умов виведення російських військ з України є визнання російської мови другою державною. Це пояснюється, нібито, значною кількістю російськомовних в Україні. Статус мови національної меншини російська мова в Україні мала завжди, на відміну від української в Росії. В Україні завжди були російськомовні школи, дитсадки, ЗМІ. Тож права російськомовних громадян Україна забезпечила сповна. У лютому 2022 року російське керівництво спільно з російським військом поставили остаточну і переконливу крапку в мовному питанні України: більше 80 % українців за те, аби в Україні була єдина державна мова – українська.

Об'єднання українського народу – в українській мові та багатій історії держави. Ці елементи є показниками національної самоідентифікації української нації. Знання рідної мови стає важливим і охоплює всі сфери життя – освіту, науку, мистецтво, драматургію, повсякденну культуру. Рідна мова є важливим засобом формування національних почуттів і гордості, є виразником національної культури. Підтримка та повага до рідної мови необхідні для збереження національної ідентичності.

За часи незалежності України відбулися значні зміни у вживанні української мови у сфері освіти, масових заходів та діловодства. Зріс престиж української мови, що відбилося на зміцненні національної свідомості. Українська мова стала не лише засобом спілкування, а й генетичним елементом національної ідентичності. Сучасна українська культура багата і розвинена, особливо завдяки великій кількості літературних творів, присвячених історії, філософській думці та українським традиціям. Сьогодні українською мовою перекладено найвидатніші твори світової літератури.

Українська мова є засобом творення національного духу та культури, що поєднує в єдиний процес культури народів минулого, сучасного та майбутнього. Однак викликом, який стоїть перед українською мовою, є політизація мовних питань і потреба в безперервній мовній освіті, яка має

забезпечити такий рівень володіння мовою, який сприятливий для комплексного використання всіх суспільних функцій та розвитку особистості.

У сучасних умовах глобалізації та в умовах російсько-української війни проблема формування національної ідентичності серед громадян України стає актуальною та загостреною в усіх аспектах соціокультурного життя (мова, ментальність, світогляд, норми поведінки, соціокультурні цінності). Становлення національної ідентичності ґрунтується на високому рівні політичної культури та національної свідомості, яке досягається завдяки систематичній та цілеспрямованій державній політиці у сферах культури, економіки та соціального розвитку.

Отже, в умовах російсько-української війни ефективні заходи для формування національної та національно-культурної ідентичності включають розширення використання української мови у спілкуванні, забезпечення доступу до достовірної інформації та розвиток критичного мислення, формування національної свідомості та самосвідомості, впровадження ефективних реформ, дотримання політичної рівності громадян України, а також виховання молоді на основі національних цінностей

Список використаних джерел

1. Руденко Ю. Консолідаційна модель національної ідентичності: від теорії суверенітету до теорії політичної модернізації: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 364 с.
2. Воропаєва Т. С. Вплив українознавства на формування національної ідентичності особистості в сучасному освітньому просторі. Українознавство. 2010. № 4. С. 174–177.
3. Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів: теоретичні і політичні аспекти монографія / В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, Н. П. Ярош та ін. ; за заг. ред. В. П. Трощинського. Київ : НАДУ, 2018. 256 с

УКРАЇНЬСЬКА МОВА ЯК ГОЛОВНИЙ СКЛАДНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Онацька А. С.

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Варипаєв О. М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін», тел. (057)-716-41-56)

E-mail: info@btu.kharkiv.ua

Анотація. Мова – кордон, який уособлює національну ідентичність конкретної країни. Українська мова виступає першоджерелом національної ідентичності, слугуючи необхідним інструментом для вивчення культурних традицій або створення нових. Вона є найважливішою цеглинкою, яка лежить в основі кожної нації.

Ключові слова: українська мова, ідентичність, війна, нація.

Українська мова, яку ми знаємо сьогодні, створена зусиллями багатьох поколінь українців.

Формування нації тісно пов'язане зі становленням її мови. Кожна сторона суспільного, життя творчої та пізнавальної діяльності, мислення здобуваються лише на базі мовного матеріалу, слів і речень. Усі знання, отримані попередніми поколіннями, не припиняють існувати лише завдяки мові і служать підґрунтям для подальшого розвитку нації.

Українська держава забезпечує функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя у державних, громадських та політичних установах, організаціях, науці, навчальних закладах, діловому спілкуванні, художній літературі, театрі, кіно, телебаченні, пресі. А також сприяє всебічному розвитку українського народу, його культури і традицій. Також було прийнято мовний закон, який став основою для зміцнення держави і затвердив українську мову статусом єдиної державної. Українська є засобом міжетнічного спілкування, гарантує захист прав усіх громадян незалежно від їх походження, виступає важливим елементом національної єдності та захисту. Реалізація положень закону має вирішальне значення для збереження національної стабільності, місцевих громад та згуртування українського народу. Така велика роль мови у соціумі зобов'язує нас мати певне розуміння про правила, лексичний склад, стилістичні властивості, граматичну будову та норми сучасного правопису. Знання саме рідної української є неймовірно значущим показником ідентичності народу, культурного рівня і розумового розвитку людини.

У період національного відродження особливу увагу приділяли саме мові. Вона відіграла вирішальну роль у формуванні ідентичності талановитих українців, які століттями зазнавали утисків.

Проте з початком повномасштабної війни в Україні мовне питання стало більш актуальним. Важко не помітити той факт, що українські знаменитості, телевізійники та громадські діячі, котрі розмовляли російською, перейшли на українську. Звертаємо ми на це увагу тому, що публічні люди мають вплив на громадську думку. Погортавши сторінку в соціальних мережах відомої людини, яка перейшла на українську, вона стане прикладом для тих громадян, котрі цього вибору ще не зробили. Чим більше стане тих, хто свідомо обере спілкуватися нашою мовою, тим більше питання ідентичності буде актуалізоване на рівні країни, а можливо і закордоном. Адже зараз у всіх на устах наші гасла, наприклад, «Слава Україні! – Героям слава!». У європейських містах на вуличних демонстраціях висять плакати українською мовою, багато іноземних волонтерів і політиків використовують українську мову, щоб висловити свою підтримку нашому народу.

Тепер щодо цифр. За даними соціального дослідження кількість російськомовних українців та українок зменшилася, бо у 2012 році їх було близько 40%, наприкінці 2021 року кількість становила вже 26%, а на початку збройного конфлікту – 18%. За іншими даними наступних соціопитувань на думку 83% опитаних, єдиною державною мовою в нашій країні має бути українська, а відсоток громадян, які розмовляють рідною мовою становить 76 % проти 57 %, які були десять років тому. Отже, рівень мовної самоідентифікації українців в умовах воєнного стану зростає. Україна зробила значний крок назустріч державній мові, а динаміка і характер змін 2022 року дозволяють говорити про запуск стрімкої «самоукраїнізації» суспільства. Українське суспільство ще ніколи не було таким єдиним у захисті української мови як під час російського вторгнення, адже вона є не лише символом національної ідентичності та громадянства, а й інструментом для боротьби з ворожими загрозами. Захищати країну від ворога можна не лише зброєю, а й словом.

Завдяки тому що російські військові та диверсанти не знали і не знають української мови це дає змогу ідентифікувати їх серед своїх. У соціальних мережах ви могли помітити, як українські військові чи цивільні використовують українські слова та вирази, щоб перевірити підозрілих осіб. Вислів «скажи паляниця» став справжнім мовним символом війни, адже росіяни просто не вміють його точно вимовляти, і їхні перекладачі називають його «клубника». Паляниця виконує роль не лише як означення плескатого хліба з пшеничного борошна, а й лєнґвістичного терміну, що позначає певну мовну особливість. За нею можна ідентифікувати людину, яке не є носієм цієї мови. Наші солдати у роки Другої світової війни, як свідчать історичні записи, змушували сумнівних осіб вимовляти слово «дорога». Це було зроблено для виявлення можливих німецьких шпигунів, оскільки вимова слова «дорога» могла виявити акцент або відсутність мовної спроможності, так як німці

вимовляли його як «торока». Тактика перевірки мови на ідентичність була однією з безпекових заходів у той період.

На сьогоднішній день Українські університети організують розмовні клуби для підтримки російськомовних у переході. Ці ініціативи надаються безкоштовно вимушеним переселенцям. Також доступні онлайн-формати навчання від громадських організацій, сприяючи подоланню мовної дискримінації, з якою стикаються східні українці, що спілкувалися російською через близьке проживання поряд з Росією. Читання українських книг, перегляд кіно та прослуховування музики сприятимуть поступовому адаптуванню до мови.

Цікавий факт у тому, що багато хто з українців навчався у російськомовних школах та зростали у російськомовному середовищі, але кожен з таких людей все одно безпомилково вимовить усі українські вислови та діалекти. Це вказує на те, що нашу мовну ідентичність не можливо знищити, навіть якщо середовище, у якому ми існуватимемо, працюватимемо, навчатимемося, житимемо, буде іншомовним.

Мова – це не лише наша зброя проти рашистських загарбників, це маркер, який вказує на нашу ідентичність та національну безпеку, вона надихає та об'єднує. Ми повинні це визнати і прийняти. А стрімке зростання суспільної підтримки щодо значущості та ідентичності нашої державної мови та її широке використання як у публічному, так і в приватному середовищі засвідчили, що вона є могутньою силою, здатною об'єднувати людей і зміцнювати українську громадянську націю, долати складні історичні обставини та здобувати перемоги на полях битв.

Список використаних джерел

1. Роль мови в суспільному житті. *DilovaMova.com – Українське ділове мовлення*. URL: https://m.dilovamova.com/index.php?page=4&dmua=1&tdmua_google_vignette (дата звернення: 03.12.2023).
2. Чому мовне питання під час війни надважливе | Explainer • пояснюємо новини. *Explainer - пояснюємо новини*. URL: <https://explainer.ua/ukrayinska-mova-zbroya-narodu-chomu-movne-pitannya-pid-chas-vijni-nadvazhlive/> (дата звернення: 01.12.2023).
3. Вонс Р. Яку роль відіграла українська мова у війні: роз'яснення уповноваженого. *Главком*. URL: <https://glavcom.ua/country/culture/v-umovakh-vojennoho-stanu-ukrajina-zrobila-znachnij-postup-nazustrich-derzhavnij-movi-uprovnovazhenij--924118.html> (дата звернення: 19.12.2023).
4. Як українська мова змінюється і змінює світ. *Ukrainer*. URL: <https://ukrainer.net/mova-i-viyna/>

ЗРОСІЙЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: МОВНИЙ АСПЕКТ

Сарайли О. В.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Кобилко Н. А.
Харківський національний університет внутрішніх справ
(61080, Харків, пр. Льва Ландау, 27,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін)
E-mail: sashasaraili@gmail.com

Анотація. У статті проаналізовано важливість мовного питання сьогодні, простежено утиски української мови протягом століть, виокремлено основні вектори зміцнення та поширення державної мови в суспільстві.

Ключові слова: мовна політика, закон, лінгвоцид, геноцид.

Мовне питання на теренах України порушується дуже давно. Сьогодні ж воно набуває актуального значення у зв'язку з російсько-українською війною. Для того, щоб детально проаналізувати ситуацію, звернемося до передумов, які вплинули на те, що молоде українське покоління сприймає і спілкується мовою ворога.

1690 р. – анафема РПЦ на церковні книжки, які друкувалися українською мовою.

1863 р. – Валуєвський циркуляр, що проголошував: «Української мови не було, немає і бути не може, а хто цього не розуміє – ворог Росії».

1876 р. – Емський указ, який забороняв уживання української мови у сфері культури, церкві та книгодрукуванні.

1903 р. – заборона промов українською мовою на відкритті пам'ятнику І. Котляревському.

Для деяких українців мова стала лише заборонаю, для інших – причиною смерті, адже за неї переслідували. Утиски продовжувалися і за радянської влади. Наочним прикладом слугує співвідношення українських і російських шкіл.

Роки	Українські школи (у тис.)	Українські школи (у %)	Російські школи (у тис.)	Російські школи (у %)
1951-1952	5551	81,3	1207	17,7
1955-1956	3846	72,8	1392	26,3
1961-1962	4170	64,5	2000	30,9

Таблиця 1. – Співвідношення українських і російських шкіл [1]

Таким чином, ми спостерігаємо поступове зменшення українських шкіл, і навпаки – збільшення російських. В основному зросійщення зазнавали учні, які навчалися у великих містах.

На нашу думку, пік репресій за мову припадає на ХХ століття, коли масово знищувалася українська інтелігенція. Прикладом можуть слугувати

митці-шістдесятники, письменники Розстріляного Відродження. На той час існувало два способи покарання: розстріл або заслання на Соловки, яке прирівнювалося смерті.

1991 року, коли Україна проголошує свою незалежність, мовне питання набуває іншого значення. У Конституції закріплюється статус української мови як державної, запроваджуються закони, які регулюють мовну політику. Проте прийнятий у 2012 році, «Закон про мови» істотно розширював використання регіональних мов, якщо їх носіїв не менше 10%. По суті, це було своєрідне повернення російської мови у сферу культури, освіти й науки. То ж чи має мова значення? Безперечно, що так. Адже анексія Кримського півострова, Донецька й Луганська стали початком великої боротьби українців за свою ідентичність, у тому числі й мовну.

Сьогодні ж ми спостерігаємо ситуацію не повного усвідомлення важливості мовного питання. Відповідно до соціологічних опитувань на фразу «У зв'язку з подіями, які відбуваються зараз, ви будете переходити на державну мову?» люди все ще відповідають: «Ні! Я не повинен переходити, я маю право!» або «Я ще не визначився(-лася), чи маю бажання переходити, чи ні». Через неусвідомлення причинно-наслідкових зв'язків у суспільстві породжуються суперечки, а замість згуртованості ми іноді спостерігаємо розбрат.

Урегулювати мовне питання допомагає Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень. На сьогодні розроблено мовні програми зі сприяння та розвитку української мови як державної з урахуванням специфіки кожного регіону країни. Діє рубрика «Блокпост державної мови. Важливе за тиждень», де висвітлюються події, пов'язані з мовним питанням. Війна вносить корективи і в сучасну лексику, з'являється чимало неологізмів.

Варто пам'ятати: «Лінгвоцид є складовою політики геноциду проти українців на тимчасово окупованих територіях. Українська мова як важливий чинник національної ідентичності і державотворення є однією з головних цілей росії у війні проти України» [2]. Серед проявів лінгвоциду найчастіше спостерігається створення перешкод для отримання інформації українською мовою, витіснення її з освітнього процесу, знищення українських книг.

То ж чи має мова значення? Беззаперечно, що так, адже саме вона гуртує людей і дає нам свободу волі й думок.

Список використаних джерел

1. Русифікація України. URL: <http://surl.li/bxhte>.
2. Уповноважений із захисту державної мови. Офіційний сайт. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/>

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Стояні О. В.

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Варипаєв О.М.

Державний біотехнологічний університет

(61002, Харків, вул. Алчевських, 44, каф. ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін, тел. (057)-7164156)

E-mail: elenastoiani13@gmail.com

Анотація. У тексті описані трагічні події історії української мови за часи радянської влади та у сьогоденні, також положення мови та її державний статус. Розглянуто мовне питання вже за часи незалежності України. Популяризація мови та культурної спадщини серед населення України.

Ключові слова: українська мова, самоідентичність, культурна спадщина, мовне питання, радянська влада, традиції.

Мовне питання є актуальним як і на наш час так і у двадцятому столітті, коли українську мову забороняли, нищили і всіляко видавали її за мову селян та неосвічених людей. Історія української мови є однією з найцікавіших, бо наша мова є невід'ємною частиною народу, а народ є частиною мови, і завдяки нашим прадідами, що зберегли і передали нам мову як скарб народу, ми зараз маємо змогу спілкуватися українською на своїй незалежній землі. Навіть у наші часи питання з введенням української мови у масову культуру, державні установи, сферу обслуговування та взагалі популяризації її серед молоді, лишається відкритим.

Українська мова – це не просто інструмент для спілкування, це генетичний код нації, який зберігає та відтворює у нащадках – традиції, історію українського народу, культуру та допомагає це все зберегти та примножити, адже без розвитку мова зникає, а згодом і сам народ, гублячи свою національну ідентичність. Мову потрібно постійно вивчати та вдосконалювати, особливо якщо у постійному користуванні присутні і інші мови, які можуть згодом витіснити українську мову.

Приклад збереження української мови, ми можемо побачити в історичних подіях двадцятого-дев'ятого століть, де українська мова зазнала багато випробувань з боку російської та радянської влади, яка всіляко намагалась знищити українську мову та поставити на коліна незламний народ, шляхом нищення пам'яток культури, творів письменників, видань українською мовою, робіт вчених, а також і носіїв мови (голодоморами, репресіями, вбивства письменників, діячів культури та звичайних людей які зберігали мовні традиції).

Так у 1863 році Валуєвський циркуляр забороняв друкування книг та релігійних видань, лише селянські художні твори, наголошуючи та просуваючи і на далі ідею, що українська – це мова селян. Емський указ 1876 року ще жорсткіше взявся за солов'їну, була повна заборона на використання української, будь де (твори, видавництва, освітні заклади) заборонялися не тільки письмові роботи, а ще й спілкування українською в державних установах

та навіть спів українських пісень, які були культурною спадщиною та несли в собі історію та традиції народу, «успішно» перекладались російською та видавались за «російські народні». Згодом українська держава та мова, на початку ХХ століття, отримала трирічну Незалежність, яка показала, що бажане майбутнє, де український народ має свою незалежну державу з власною мовою, традиціями та культурою є досяжною.

Однак, для здобуття незалежності українському народу довелося пройти через низку трагічних подій. При становленні радянської влади, будь якими засобами намагались знищити все українське, тим самим залишаючи народ від усвідомлення своєї національної ідентичності, позбавляючи мови, культури та традиційного спадку, і роблячи з українського народу селянок, прикриваючись благими намірами про «єдиний народ».

Саме ті часи і стали доказом того, що українська мова є найціннішим скарбом нашого народу, в часи коли радянська влада нав'язували наратив про єдність народів, та активно, у другій половині двадцятого сторіччя, закривала садочки, школи, інститути, і всі установи мали вести спілкування та документацію російською, яку вони називали єдиною мовою. Цінність української мови ще більше зростала, адже це був свіжий подих свободи та надія на майбутнє, важіль боротьби за незалежність у майбутньому. Українська мова стала усним та письмовим джерелом сили для подолання труднощів, що припали на долю українського народу, за час постійного тиску та під страхом смерті все одно не цурались своєї мови та свого походження. Ю. Шевельов наголошує: «Мовна єдність народу збереглася й посилилася скоріше не всупереч драматичним історичним подіям, а завдяки їм...». Дуже показовим прикладом є початок повномасштабного вторгнення росії на територію України на початку 2022 року. Це можна пов'язати з поновленою загрозою втрати національної ідентичності. Більшість українців повністю перейшли на українську мову, деяка частка населення використовує українську за межами домашнього спілкування та лише невелика частка громадян і надалі спілкуються російською з різних причин.

На сьогоднішній день, завдяки збереженій спадщині та як вшанування наших прадідів, що склали життя, українська мова стрімко набирає популярності серед молоді в Україні, а також впізнавана в багатьох куточках світу. Молодь та дорослі українці, наразі стрімко переходять на державну мову, але не через формальності або осудження, а за для прийняття свого походження, своїх традицій та вшанування загиблих.

Українська мова ще з 1989 року мала статус державної мови в Українській РСР, який збережений й досі. Після проголошення Незалежності України мав бути стрімкий перехід освітніх, державних та культурних установ на українську мову, адже для цього вже було необхідне підґрунтя (україномовні твори, наукові видання, літературна українська та письмова тощо) але за понад тридцять років незалежності України це питання залишилось і досі актуальним, частина громадян України себе ідентифікують як українці, це так і є, але не перейняли головного, що вказує на національну ідентичність – це мову, на когось вплинуло зросійщення батьків та родичів під

час тиску радянської влади, хтось і досі вважає українську мовою селяків та соромиться. Мовна політика радянської влади якраз була направлена на позбавлення національної ідентичності, свободи слова, забуття свого походження та відмова від свого минулого, від своєї історії, від самого себе. Основне завдання наразі – це популяризація української мови серед молоді та старшого населення країни, задля збереження спадку для нащадків, із кожним роком усе більше і більше людей цікавляться своєю історією та історією своєї родини й Батьківщини, чи як наслідок певних подій у державі, чи як свідомо цікавість своїм минулим, чи розуміння важливості мови як ідентифікації себе серед багатонаціонального світу.

Мовне питання ще багато років буде основною причиною для безлічі дискусій, але головне, що напрямок правильно обраний. Буде багато перешкод на шляху до становлення і вкорінення української мови. Якщо декілька років тому російську мову розглядали як «другу державну» або «мову з особливим статусом», то наразі це питання через повномасштабне вторгнення та зазіхання РФ на нашу культурну спадщину та самобутність було вичерпано, також повномасштабне вторгнення стало поштовхом до свідомого переходу на українську мову багатьох громадян України, щоб зберегти спадщину та протистояти нападам на державну суверенність та національну ідентичність.

Висновок: Попри всі складнощі та трагічні події, що припали на долю українського народу, вдалось зберігти, мову завдяки якій ми можемо назвати себе повноцінним народом з культурою, традиціями та мовою, яка власне і є нашим скарбом.

Список використаних джерел

1. Азарова Л. Є. Мова як визначальний чинник ідентичності української нації / Л. Є. Азарова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки. – 2018.
2. Без мови немає нації : бібліогр. Покажч. / [уклад. В. Вовк ; ред. : С. Чачко, В.Кучерява, Н. Лінкевич] ; Держ. Б-ка України для юнацтва. – Київ 2019.
3. Гриценко П. Українська мова сьогодні: політика, практика, сенси / П. Гриценко // Віче. – 2014.
4. Азарова Л. Є. Мова, як генетичний код нації. /Л. Є. Азарова // Записки з українського мовознавства. Українська ментальність. Діалог світил. – Одеса: Астропринт, 2003.
5. Кулик В. Мова та ідентичність в Україні на кінець 2022-го. Збруч. 2023.

ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ВІД ВАЛУЄВСЬКОГО ЦИРКУЛЯРА ДО ЛІНГВОЦИДУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Торіна І. С.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Кобилко Н. А.
Харківський національний університет внутрішніх справ
(61080, Харків, пр. Льва Ландау, 27,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін)
E-mail: kobilko89@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто документи, які стали причиною гальмування розвитку української мови, а саме Валуєвський циркуляр і Емський указ. Проаналізовано методи нищення української мови радянською владою та росією на тимчасово окупованих територіях.

Ключові слова: мова, циркуляр, указ, лінгвоцид.

Мова – не лише інструмент спілкування, але й ключовий елемент національної ідентичності та культурної спадщини. Її значення в наші дні полягає в збереженні унікальної історії, традицій та цінностей українського народу. Крім того, мова відіграє важливу роль у розвитку культурного та економічного потенціалу країни. У своєму дослідженні ми спробували проаналізувати наслідки знищення української мови від давнини до сучасності.

Варто зазначити, що саме з повномасштабним вторгненням росії в Україну мовне питання зазвучало з новою силою. На нашу думку, активне вживання мови ворога можна пояснити звичкою, яка формувалася не одне століття, і відсутністю зацікавлення молодого покоління історією та культурою свого народу.

Українська культура весь час була під заборонаю, носила тавро меншовартості. Значним послабленням тотального контролю Російської імперії став дозвіл після скасування кріпацтва 1861 року отримувати освіту мовою національних меншин. Неабиякою популярністю в Україні почали користуватися недільні школи, у яких українці мали змогу отримувати знання рідною мовою. Громадські діячі, науковці, письменники активно долучалися до відкриття таких закладів по всій території України. Хоча в недільних школах можна було здобути лише початкову освіту, це вже було кроком до відновлення національної ідентичності. На нашу думку, важливу роль у популяризації освіти серед населення відіграв фольклорист Микола Костомаров. Проте послаблення тривало недовго.

Одним із перших кроків до повного знищення української мови стало секретне розпорядження міністра внутрішніх справ Російської імперії Петра Валуєва, яке стосувалося книгодрукування. Заборонялася публікація релігійних і навчальних книг. Проте українські письменники ще мали право видавати свої художні твори. Власне Валуєвський циркуляр став поштовхом до прийняття Емського указу – фактичного витіснення української мови з усіх сфер людського життя. Запроваджені документи діяли хаотично в різних регіонах країни.

Підписання 1876 року Олександром II Емського указу стало початком культурного геноциду українського народу. Починаючи від 1627 року, коли було спалено всі примірники Євангелія українською, і до 2023 року росія різними способами намагається знищити нашу історію, традиції та мову.

Сьогодні ми активно послуговуємося терміном «лінгвоцид» на означення явища зросійщення. Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень зазначає, що лексема «лінгвоцид» не є юридично визначеною. На тимчасово окупованих росією територіях відбувається фактично той самий Емський указ, повне витіснення української мови. У першу чергу це стосується сфери освіти, документообігу, офіційного спілкування, культури. Окупаційна влада розпочала свої «реформи» із заміни українського освітнього законодавства на російське, перекваліфікування вчителів української мови та літератури на вчителів російської, вилучення та знищення шкільних підручників державною мовою, насадження російської культури.

На нашу думку, події 2023 року можна порівнювати з діями радянської влади 1960-х років. Це спалення книг українських авторів, заборона писати, масові арешти й розправи над діячами культури. Промовистим прикладом є долі Василя Стуса, Алли Горської, Володимира Івасюка, Василя Симоненка. Щодо сучасних подій, то варто назвати письменника Володимира Вакуленка, який загинув навесні 2022 року під час російської окупації Ізюмщини (Харківська область). Він був застрелений і похований у могилі в лісі під номером 319. Його життя є символом боротьби українського народу до останнього подиху.

Отже, українська мова має складний шлях становлення. Вона весь час зазнавала утисків з боку Російської імперії. Не змінилася ситуація і в XXI столітті. На тимчасово окупованих територіях ворог намагається заборонити українську мову, а відповідно і всю національну культуру. Ми повинні чинити опір діям агресора, посилювати мовну політику, слідкувати за дотриманням законодавства.

Список використаних джерел

1. Валуєвський циркуляр. URL: <http://surl.li/bxhxz>
2. Лінгвоцид є одним із ключових компонентів геноциду – мовний омбудсмен про українську на окупованих РФ територіях. URL: <https://suspilne.media/250488-lingvovid-e-odnim-iz-klyuchovih-komponentiv-genocidu-movnij-ombudsmen-pro-ukrainsku-na-okupovanih-rf-teritoriah/>

XVII Всеукраїнська науково-практична конференція
«Україна XX–XXI ст. у контексті світової історії»
до 30-річчя заснування кафедри українознавства ХНУРЕ

Відповідальний випусковий: В. Л. Циганенко

Редакційна колегія: В. Л. Циганенко
Н. О. Ластовець
Н. О. Очкурова

Комп'ютерна верстка: Н. О. Очкурова

Матеріали збірника друкуються в авторському варіанті

Електронне видання